

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA DĚJIN UMĚNÍ

**Sepulkrální památky v kostele Nalezení
svatého Kříže ve Frýdlantu: nekropole rodu
Redernů jako místo reprezentace
šlechtického rodu**

bakalářská diplomová práce

Soňa Vlková

Vedoucí práce: doc. Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.

Olomouc 2022

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Sepulkrální památky v kostele Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu: nekropole rodu Redernů jako místo reprezentace šlechtického rodu* vypracovala samostatně a uvedla v ní všechny zdroje a literaturu.

Text práce má rozsah 149 121 znaků (včetně mezer).

V Olomouci dne 22. 06. 2022

Soňa Vlková

Poděkování

Nejvíce bych chtěla poděkovat doc. Ondřeji Jakubcovi, Ph.D. za jeho cenné komentáře, neustálou motivaci a za trpělivost při vedení mé bakalářské práce. Dále Římskokatolické farnosti Frýdlant v Čechách a faráři Arturu Šcianovi za možnost pořízení fotodokumentace v kostele Nalezení svatého Kříže. Městskému úřadu Frýdlant a NPÚ ÚOP v Liberci za poskytnutí nepublikovaných zdrojů. Rovněž bych chtěla poděkovat Tereze a Vilémovi za nafocení Hendrikových děl ve Vratislavi, Elišce za její pomoc při formální úpravě práce a Damiánovi za jeho podporu. Nakonec bych chtěla poděkovat paní Truxové za její povzbuzující slova při každé návštěvě Richterovy knihovny.

Obsah

1 Úvod	1
2 Sepulkrální památky Frýdlantska v centru badatelského zájmu	3
3 Redernové na Frýdlantsku	8
3.1 Vymřeni Biberštejnů a příchod Bedřicha z Redernu na Frýdlant	8
3.2 Výchova, vzdělávání a první válečné zkušenosti Melchiora z Redernu (1555–1582)	10
3.3 Společná vláda Melchiora a Kryštofa	12
3.4 Uherská tažení Melchiora z Redernu (1593–1600)	14
3.5 Smrt, pohřeb a závěť Melchiora z Redernu	15
3.6 Kateřina z Redernu, roz. Šliková	18
3.7 Kryštof II. z Redernu	22
3.8 Stavební činnost za vlády Redernů	25
4 Kostel Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu	30
4.1 Rodinná hrobka Redernů	34
5 Redernské sepulkrálie	39
5.1 Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho manželky Salomeny a jejich syna Bedřicha ml.	39
5.2 Náhrobek Anny z Redernu, rozené z Parchwitz (†1566)	47
5.3 Posmrtný portrét Melchiora z Redernu	50
5.4 Mauzoleum Melchiora z Redernu, jeho ženy Kateřiny a jejich syna Kryštofa II.	54
6 Sepulkrální památky předbělohorské šlechty	65
6.1 Kamenné náhrobky	66
6.2 Malované epitafy a posmrtné portréty	68
6.3 Situace v severních Čechách	69
6.3.1 Sasko	70
6.3.2 Slezsko	71
7 Význam sepulkrálií a kostela při rodové reprezentaci Redernů	73
7.1 Rezidence pozemská a rezidence věčná	73
7.2 Melchior jako „křesťanský bojovník“	74
7.3 Shrnutí	76
8 Závěr	78
9 Seznam obrazového materiálu v textu	80
10 Seznam zdrojů	84

10.1 Staré tisky.....	84
10.2 Literatura.....	85
10.3 Školní práce	92
11 Seznam obrazového materiálu v příloze	93
12 Obrazový materiál v příloze	94
13 Seznam textových příloh.....	100
14 Textové přílohy.....	101
14.1 Popis mauzolea Redernů Gerhardem Hendrikem	101
14.2 Testament Melchiora z Redernu	103
15 Anotace	111

1 Úvod

Cílem mé bakalářské práce je představit dochované sepulkrálie Redernů v kostele Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu, jenž sloužil jako jejich rodová nekropole. Na základě popisu daných památek, společně se širším socio-kulturním vhladem, se pokusím dané sepulkrálie interpretovat a demonstrovat, jakým způsobem se podílejí na budování osobní a rodové reprezentace frýdlantské větve Redernů.

Největší prostor je zde věnován Melchiorovi z Redernu a jeho ženě Kateřina, roz. Šlikové, která po jeho smrti pokračovala v manželově odkazu a na její objednávku vznikla dvě hlavní zkoumaná díla; monumentální mauzoleum Melchiora z Redernu a jeho posmrtný portrét (ten se sice dnes nachází, paradoxně, v katolickém kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hejnicích, avšak byl určen pro redernskou kapli). Další dvě sepulkrálie tvoří společný pískovcový náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho manželky Salomeny, roz. ze Schönaichu a jejich syna Bedřicha ml. a dále náhrobek Anny z Redernu, který se dnes nenachází v kapli, ale na stěně hlavní lodi, vedle náhrobku Biberštejnů.

Práce je rozdělená osmi kapitol. Po úvodu následuje přehled bádání o sepulkráliích na Frýdlantsku, ke kterým přikládám vlastní zhodnocení, neboť speciálně v regionálně zaměřené literatuře 19. století se objevují příspěvky silně zatížené autorovým smýšlením, což se projevuje mj. ve způsobu hodnocení vlády Kateřiny z Redernu, hlavními osobnostmi současného bádání jsou Milan Svoboda zabývající se regionálními dějinami a Piotr Oszczanowski dlouhodobě se věnující osobnosti Gerharda Hendrika (autorovi mauzolea Melchiora z Redernu). Další, poměrně obsáhlá, kapitola se snaží představit vládu Redernů na Frýdlantsku, včetně jejich stavební činnosti. Pozornost je zde věnována Bedřichovi z Redernu, Melchiorovi a jeho manželce Kateřině, a na závěr jejich synu Kryštofovi, s nímž éra Redernů na frýdlantském panství po bitvě na Bílé hoře končí. Čtvrtá kapitola se komplexně zabývá kostelem Nalezení svatého Kříže a zejména nově vybudované redernské kapli. Na tuto část úzce navazuje formální a ikonografický popis všech dochovaných čtyř sepulkrálií. Následující kapitola se snaží představit změny v sepulkrální tvorbě v době raného novověku a věnuje se komparaci s dalšími šlechtickými sepulkráliemi (na formální i společenské rovině). Samostatnou podkapitolu představuje pojednání o specifické situaci v severních Čechách, kde se silně projevují vlivy ze Slezska (zejm. z Vratislavi)

a Saska (zejm. z Drážďan). Předposlední kapitola se týká již zmiňované reprezentace Redernů skrze popsané sepulkrálie, zkoumá, jaké strategie jsou při této reprezentaci použity a jak souvisejí s dobovými raně novověkými fenomény. Také mě v této kapitole zajímá odlišný přístup tzv. první generace a generace druhé, což se projevuje i na odlišném uměleckém zpracování. Text práce je přímo doplněn obrazovým materiálem, další obrazový materiál je však v přílohách a představuje tvorbu sochaře původem z Amsterdamu, Gerharda Hendrika a rovněž další dochované sepulkrálie ve frýdlantském výběžku.

2 Sepulkrální památky Frýdlantska v centru badatelského zájmu

Ještě vlastivědně orientovaný projev zájmu o sepulkrální památky Frýdlantska nacházíme ve společné kronice měst Frýdlant a Liberce, jejímž autorem je páter Jan Karel Rohn.¹ Kronika byla sepsána roku 1753, ale vydána byla až o deset let později.² Rohn se zajímal o mauzoleum Redernů, popsal jej a také otiskl rozličné texty umístěné na deskách mauzolea.³ Roku 1816 vydává Franz Némethy, kastelán a správce zámku Frýdlant mezi lety 1806–1821,⁴ popis hradu a zámku, ale se samostatnou kapitolou zabývající se sepulkráliemi v kostele Nalezení sv. Kříže.⁵ F. Némethy se zde krátce věnuje i redernské hrobce a vychází přitom z pohřebního kázání proneseného Martinem Nusslerem. U mauzolea Melchiora se zabývá jeho popisem a přepisem textů, to stejné ho zajímá i u náhrobku Bedřicha z Redernu, jeho manželky Salomeny a jejich syna Bedřicha ml.

Sepulkrální památkám se následně věnovali ve větším či menším měřítku někteří amatérští regionální badatelé,⁶ avšak jejich přístupy byly v některých případech zatížené přílišnou subjektivitou.⁷

Zřejmě prvním dílem, který se souhrnně zabývá sepulkráliemi ve Frýdlantském výběžku je *Topographie des Königreiches Böhmen* od Jaroslava Schallera.⁸ Schaller v letech 1785–1791 vydal 16 dílů a popsal všechny kraje Českého království. Vycházel však z informací získaných prostřednictvím dotazníků, které zasílal farářům

¹ Milan Svoboda, Sepulkrální památky nižší šlechty na Frýdlantsku v 16.–18. století (vývoj, bádání, výsledky, výhledy), *Epigraphica & Sepulcralia* 6, 2015, s. 161.

² Johann Carl Rohn, *Chronic Vormals Boehmischer Cron-Lehen, Nunmehr ins Allodium gezohener zweyer Staedten Friedland, und Reichenberg, in welcher Deren allda gewesten Hohen Herrschaften Succession, als deren Berken de Duba, deren von Biberstein, deren von Raedern, des von Wallenstein, deren von Gallas, und deren von und zu Clam, ihre Helden-Thaten, und Wuerden, Aufkommen der Staedten, Veraenderungen der Religion, der Catholischen Geistlichen Hirten Nachfolge, Kriegs-Bedraengnussen, Stadt- und Gerichts-Sachen, verschiedene Gluecks- und Ungluecks-Zufaelle und was sonst etwann merkwuerdiges allda vorgangen, theils aus fleißigen Geschichtschreibern, theils aus geschriebenen Anmerkungen zusammen getragen seynd*, Prag 1763.

³ Svoboda, Sepulkrální památky (pozn. 1), s. 162.

⁴ Milan Svoboda, *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011, s. 51.

⁵ Franz Némethy, *Das Schloß Friedland in Böhmen, und die Monumente in der Friedländer Stadtkirche, nebst einigen alten Urkunden und eigenhändigen Briefen des Herzogs Waldstein. Aus älteren Handschriften und andern verläßlichen Urkunden*, Prag 1818.

⁶ Podrobněji Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 52–54.

⁷ Příkladem je Julius Helbig (1831–1913), který kromě jednostranného líčení konkrétních historických událostí mj. zničil část rukopisů a historických listů svými zásahy – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 52.

⁸ Jaroslav Schaller, *Topographie des Königreichs Böhmen* 4. Prag 1790. Na něj navazuje Sommerova topografie: Johann Gottfried Sommer, *Das Koenigreich Boehmen; statistisch-topografisch dargestellt* 2, *Bunzlauer Kreis*. Prag 1834.

a panským správcům a ve své práci uvádí spíše výčet sepulkrálií ve frýdlantském kostele (u redernského mauzolea společně s poznámkami k materiálu). „*Teprve na sklonku 19. století se setkáváme v souvislosti s rozvojem památkové péče, jejíž vliv zasáhl i nejsevernější část Českého království ještě v rámci Rakouska-Uherska, také se zájmem o sepulkrální díla zdánlivě méně významná, k nimž patří pískovcové náhrobníky nižší šlechty, tzv. lenní šlechty na Frýdlantsku.*“⁹ Díky dokumentačnímu zaujetí konzervátora Rudolfa Müllera se nám zachovaly zprávy a články o některých nalezených či restaurovaných drobných církevních objektech.¹⁰ R. Müller se také zabýval náhrobkem Bedřicha z Redernu v krátkém příspěvků ve sborníku Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale.¹¹ Müllerův příspěvek je velmi cenný tím, že snad poprvé je zde obsažena uměleckohistorická povaha náhrobku a snaha o širší interpretaci, nikoliv pouze popis. Autor se rovněž krátce věnuje prostoru celé kaple a ikonografickému programu její původní nástěnné výmalby: „*Lze však usuzovat, že se jednalo o převážně figurální dílo, sestávající z alegorického zobrazení svatých skutků a úspěchů stavitele kaple, což bylo v té době běžné.*“¹² R. Müller náhrobek Bedřicha vnímá jako „skvost německé renesance“ a vyzdvihuje jeho umělecké kvality. Zajímavá je proto jeho hypotéza, že mohutné kartuše s rodovými znaky ukončující architekturu náhrobku jsou pozdější dodatek, neboť podle něj vykazují „*spíše hrubé prvky patřící k degenerovanému baroku.*“¹³ Hypotézu zakončuje tvrzením, že kartuše vznikly až při výstavbě sousedního mauzolea Melchiora z Redernu.¹⁴ Na závěr R. Müller upozorňuje na celkový stav a díla a naléhá, aby byly jednak odstraněny zastaralé nátěry vytvořené při „*mizerných renovacích*“ (za odborného dohledu) a také aby byla vytvořena bariéra, jež by náhrobek oddělovala od návštěvníků a zamezila tak dalšímu poškození. Autor též přidává své přání, aby jeho studie přispěla k obnovení zájmu o toto dílo, jenž dosud zůstávalo ve stínu sousedního mauzolea.

⁹ Svoboda, Sepulkrální památky (pozn. 1), s. 163.

¹⁰ Podrobněji Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 163.

¹¹ Rudolph Müller, Das Grabdenkmal des Freiherrn Friedrich von Redern Decanal-Kirche zu Friedland in Böhmen, in: Karl Lind (ed.), *Mittheilungen der K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale* 14, Wien 1888, s. 158–161.

¹² Ibidem, s. 158–159.

¹³ Ibidem, s. 160.

¹⁴ Ibidem, s. 160.

Roku 1910 vydává Heinrich Metzger svou publikaci *Historische Denkmäler im Friedländischen*,¹⁵ první monografický přehled památek na Frýdlantsku (a to včetně sepulkrálních). H. Metzger knihu rozděluje podle typu (pamětní kameny a desky, epitafy, monumenty a kříže) a podle obce, ve které se dochovaly. Výběr památek není kompletní a podle H. Metzgera bylo základním kritériem, jak se daná díla vztahují k historii regionu.¹⁶ Autor se u redernských náhrobků věnuje popisu¹⁷, stylovému zařazení (např. německá renesance), rozměrům a současnému stavu dochování (uvádí poškození švédskými vojsky). Mimo náhrobky popisuje i rodovou hrobku; důležitá je jeho zpráva o znovuootevření hrobky roku 1908 (na příkaz hraběnky Klotildy Clam-Gallasové), při níž bylo nalezeno pět rakví a část obsahu rakve s Melchiorovými ostatky byla přenesena a vystavena na zámku (kde jsou k vidění dosud¹⁸). Nesmírnou předností této publikace je rovněž fotografická dokumentace; díky ní vidíme na mnohých dílech detaily, které bohužel kvůli přírodním podmínkám či vandalismu už nejsou rozpoznatelné.

Následující rok vychází v Liberci drobný spis Julia Helbiga *Die Gräfte der Dekanalkirche in Friedland*.¹⁹ J. Helbig se zde krátce věnuje kryptě umrlčí kapli sv. Josefa a redernské kryptě.

V roce 1943 měl vydat architekt Karl Friedrich Kühn²⁰ soupis památek okresu Liberec, avšak byl násilně usmrcen a jeho dílo bylo vydáno až v roce 2013.²¹ Další zajímavou postavou je Ernst Alwin Seeliger, který vydal dějiny okresu Frýdlant²² a také Liberce²³ do třicetileté války.

Po druhé světové válce narůstá badatelský zájem o sepulkrální památky tohoto severního regionu. Patrně prvním univerzitně vzdělaným a v oboru historie a dějinách regionu solidně orientovaným badatelem byl Rudolf Anděl, spoluzakladatel katedry

¹⁵ Heinrich Metzger, *Historische Denkmäler im Friedländischen*, Friedland 1910.

¹⁶ Ibidem, s. 8.

¹⁷ U popisu náhrobku Bedřicha z Redernu cituje popis R. Müllera.

¹⁸ Obrazový materiál v podkapitole 4.1 Rodinná hrobka Redernů

¹⁹ Julius Helbig, *Die Gräfte der Dekanalkirche in Friedland*, Reichenberg 1911.

²⁰ Kühn byl architektem a v roce 1934 vydal soupis movitých i nemovitých památek v okolí Liberce: Karl Friedrich Kühn, *Topographie der historischen und Kunstgeschichtlichen Denkmale im Bezirke Reichenberg*, Brunn – Prag – Leipzig – Wien 1934.

²¹ Karl Friedrich Kühn – Kristina Uhlíková (ed.), *Verzeichnis der kunstgeschichtlichen und historischen Denkmale im Landkreis Friedland* (edice nedokončeného rukopisu). Praha 2013.

²² Ernst Alwin Seeliger et al., *Heimatkunde des Bezirkes Friedland in Bohmen. Allgemeiner Teil III, Die Geschichte des Friedländischen*, Friedland 1926.

²³ Ernst Alwin Seeliger, *Geschichte des Reichenberger Bezirkes bis zum Ausbruch des 30jähr. Krieges*, Reichenberg 1936.

historie na Technické univerzitě v Liberci a zdejší pedagog.²⁴ Mezi jeho významné publikace patří monografie *Frýdlantsko a Hrady a zámky Severočeského kraje*. Mimo to publikoval nespočet článků, týkajících se doby husitské či lenní šlechty na Frýdlantsku (včetně dochovaných šlechtických sepulkrálií). Mezi lety 2010–2013 vydal Národní památkový ústav v Liberci soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji.²⁵ Zdejšími sepulkrálními památkami se zabývají také některé závěrečné studentské práce.²⁶

Regionálním dějinám se dlouhodobě věnuje Milan Svoboda,²⁷ působící na katedře historie Technické univerzity v Liberci. Už ve své diplomové práci se zabýval Rederny, konkrétně Kryštofem II. z Redernu.²⁸ Jeho dizertační práce byla publikována v tištěné podobě roku 2011 pod názvem *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*. V této významné publikaci je zahrnuta i podkapitola o mauzoleu Melchiora z Redernu a o jeho posmrtném portrétu. M. Svoboda také vydal obrovské množství článků, z nichž některé se týkají i sepulkrálních památek v kostele Nalezení svatého Kříže.²⁹

Dalším významným badatelem je Piotr Oszczanowski,³⁰ jenž se zabývá uměním renesance a manýrismu ve Slezsku. Jeho velkým tématem je amsterdamský řezbář Gerhard Hendrik, autor mauzolea Redernů ve Frýdlantu. Oszczanowski sepsal již tři

²⁴ Svoboda, Sepulkrální památky (pozn. 1), s. 165.

²⁵ Petra Šternová (ed.), *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji. Okres Liberec*, 3 svazky. Liberec 2010–2013.

²⁶ Petra Šternová, *Sepulkrální památky okresu Liberec do počátku 17. století* (diplomová práce), Katedra historie FF UJEP, Ústí nad Labem 2002. - František Švejda, *Soupis hmotných památek na Frýdlantsku a popis jejich stavu v roce 2001* (diplomová práce), Katedra dějepisu FP TUL, Liberec 2004 – Martina Vokatá, *Reprezentace uměním: Náhrobek posledních Redernů ve Frýdlantě v Čechách* (diplomová práce), Ústav dějin umění FF MUNI, Brno 2001. U poslední zmíněné práce se však autorka zabývala pouze mauzoleem Melchiora z Redernu.

²⁷ Mezi jeho specializace patří regionální šlechta (Biberštejnové, Redernové, éra Albrechta z Valdštejna, Clam-Gallasové), kulturní a církevní dějiny raného novověku, historické knižní fondy a nově i hřbitovní výzkumy (např. dvouletý projekt *Hřbitovy na Frýdlantsku*). Přehled jeho publikací na <https://khi.fp.tul.cz/o-nas/clenove-katedry/10-zamestnanci/118-milan-svoboda>

²⁸ Milan Svoboda, *Kryštof II. z Redernu, renesanční kavalír a exulant* (diplomová práce), PF UJEP, Ústí nad Labem 1995.

²⁹ Milan Svoboda, Redernský monument ve Frýdlantu v Čechách jako hmotný pramen pro poznání dějin posledních příslušníků frýdlantské linie Redernů, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 191–211. – Milan Svoboda, Sepulkrální památky nižší šlechty na Frýdlantsku v 16.–18. století (vývoj, bádání, výsledky, výhledy), in: Jiří Roháček (ed.), *Epigraphica & Sepulcralia VI. Fórum epigrafických a sepulkrálních studií*, Praha 2015, s. 161–176.

³⁰ Působí na ústavu dějin umění vratislavské univerzity a od roku 2014 je ředitelem Národního muzea ve Vratislavi. Gerhardem Hendrikem se zabýval ve své magisterské i dizertační práci.

publikace pojednávající o tomto výjimečném řezbáři.³¹ Mauzoleu Melchiora z Redernu se věnoval v příspěvku do sborníku *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách*³² a v knize *Nagrobek Melchiora von Redern w czeskim Frydlancie (1605-1610), jako pomnik chrześcijańskiego rycerza. Opus vitae wrocławskiego rzeźbiarza Gerharda Hendrika z Amsterdamu*,³³ která vyšla roku 2013. Avšak z hlediska jeho badatelské zaměření je pro P. Oszczanowského v této publikaci důležitější postava sochaře než postava objednatelky a spíše se tedy věnuje popísu a inspiračním vzorům a analogiím.

³¹ Piotr Oszczanowski, *Casus Żórawiny. Kościół Trójcy Świętej w Żórawinie około 1600 roku*, Wrocław 2007. - Piotr Oszczanowski, *Złoty medalion oprawiony czterema diamentami. Rzeźby Gerharda Hendrika z Amsterdamu z początku XVII wieku w Oleśnicy*, Wrocław 2012.

³² Například Piotr Oszczanowski, *Náhrobek Melchiora z Redernu - pomník křesťanského rytíře*, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.–26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 139–189.

³³ Piotr Oszczanowski, *Pomnik chrześcijańskiego rycerza. Nagrobek Melchiora von Redern we Frydlancie - opus vitae Gerharda Hendrika z Amsterdamu*, Wrocław 2013.

3 Redernové na Frýdlantsku

3.1 Vymření Biberštejnů a příchod Bedřicha z Redernu na Frýdlant

15. prosince 1551 umírá poslední představitel frýdlantské větve rodu Biberštejnů, Kryštof z Biberštejnu (1510–1564), a tím se uzavírá téměř tři století trvající vládu pánů z Biberštejna na panství Frýdlant, kteří zanechali v tomto kraji významný odkaz. Již v polovině 14. století nechali v Hejnicích vybudovat poutní kapli k počtě Panny Marie, kterou kvůli narůstajícímu počtu poutníků později rozšířili na kostel, slavnostně vysvěcený 2. září 1498.³⁴ Ve Frýdlantě za jejich panování proběhlo rozšíření hradního paláce a přestavba městského kostela,³⁵ kam byli pochováni Jan VI., Jeroným a nakonec i Kryštof z Biberštejnu.

Jelikož ve své závěti Kryštof nejmenuje žádné dědice³⁶, propadá panství Koruně. „Už 5. února 1552 přijeli do Frýdlantu královští komisaři, aby jednak sestavili zprávu o stavu panství, jednak poddané zavázali poslušností nové „vrchnosti“. Spolu s Janem z Ronsberka a Janem Šlovickým ze Šlovic to byl také Bedřich z Redernu.“³⁷ Právě Bedřich z Redernu toto panství³⁸ roku 1558 skupuje,³⁹ nicméně zde příliš nepobýval, neboť byl králem zaměstnán jako úředník ve Vratislavi. Proti Bedřichově koupi frýdlantského panství protestovala fortská větev Biberštejnů z Dolní Lužice,⁴⁰ jejich spor s Rederny trval až do roku 1558, kdy se Karel z Biberštejnů vzdal nároků na majetek frýdlantských Biberštejnů.

³⁴ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 61. – Šternová, Soupis (pozn. 25) uvádí, že zde byl původně kostel, nikoliv kaple, s. 133.

³⁵ Svatopluk Technik – Rudolf Anděl, *Města severních Čech*, Liberec 1967, s. 179.

³⁶ M. Svoboda se domnívá, že Kryštof neodkázal své panství svým příbuzným z Lužice s plným vědomím, neboť vztahy s nimi byly velice zlé. – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 62.

³⁷ *Ibidem*, s. 62.

³⁸ Panství zahrnovalo Frýdlant, Liberec, Hamrštejn a Závidov. Ke svému rodovému statku však už dříve získal od císaře panství Tost a Peiskretscham.

³⁹ Císař Ferdinand I. ochotně prodával statky v Čechách šlechticům-cizincům, zřejmě s cílem zajistit si problematická území loajálními šlechtici a úředníky. – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 63.

Stručně o „cizí“ šlechtě v severních Čechách, Lenka Bobková, *Cizí šlechta usazená v severních Čechách do poloviny 17. století*, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století: sborník příspěvků z konference na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.–31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 99–113.

⁴⁰ Název této větve pochází od města Forst v jihozápadní části Dolní Lužice, kam se usídlila během 15. století část pánů z Biberštejnu. K tomu panství patřil ještě Sommergeld, Žary a Trzebiel - Lucie Kursová – Vojtěch Belling, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, Praha 2004, s. 14.

U původu Redernů příliš dokladů nemáme.⁴¹ V průběhu 14. století (či nejpozději na začátku 15. století) dochází k rozdělení rodu na dvě větve. První se usazuje v Rakousku a druhá ve Slezsku. Erbem slezské větve se stává stříbrné kolo se šesti příčlemi v modrém poli (později s osmi příčlemi a rozšířený o červené ostrve a říšského orla). Prvním z Redernů, který držel panství v českých zemích, byl Mikuláš z Redernu, jemuž byla dána v léno Nová Ves u Chrastavy.⁴²

Bedřich z Redernu byl pro svůj rod klíčovou osobností a svou věrností k císařskému dvoru si vymohl roku 1562 povýšení do panského stavu (a s tím související již zmíněné vylepšení rodového erbu). Jako mladík údajně pomáhal císaři při vojenském tažení proti Turkům a v dospělosti se stal královským komisařem a od roku 1554 prvním císařským prezidentem Horní a Dolní Lužice.⁴³ U zemských stavů nebyl příliš oblíben pro svou pečlivost při kontrolování výdajů a příjmů, kvůli čemuž si stavy dokonce u císaře stěžovaly, avšak neúspěšně.⁴⁴ Vratislavský písař zase o Bedřichovi z Redernu sepsal posměšnou báseň.⁴⁵ Panovník Bedřicha posílal projednávat různé typy záležitostí, kvůli čemuž musel často cestovat; není proto divu, že se na frýdlantském panství téměř nevyskytoval. Roku 1539 se oženil se Salomenou, rozenou ze Schönaichu. Jejich sňatek výhodný jak z hlediska konfesijní blízkosti, tedy protestantství, tak z hlediska stavovského postavení. Společně měli deset dětí,⁴⁶ avšak při porodu či krátce po porodu posledního potomka Maxmiliána Salomena 17. prosince 1556 zemřela. Bedřich zemřel o osm let později ve Vratislavi, na císařském hradě. V děkanském kostele ve Frýdlantu mají společný náhrobek⁴⁷.

⁴¹ Více k tomuto tématu Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 69–72 – Josef Pilnáček, *Rody starého Slezska III, P–S*, Jílové u Prahy 1972, s. 48–49 – Hermann Knothe, *Geschichte des Oberlausitzer Adels und seiner Güter vom XIII. bis gegen Ende des XVI. Jahrhunderts*, Leipzig 1879, s. 447–449.

⁴² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 71.

⁴³ *Ibidem*, s. 68

⁴⁴ *Ibidem*, s. 66.

⁴⁵ Podrobněji *ibidem*, s. 67.

⁴⁶ Přežilo je osm dětí: Jan Jiří, Sebastián, Fabián, Kryštof, Melchior, Kateřina, Anna, Judita – podrobněji o jejich osudech Svoboda, Redernové (pozn.4), s. 74–79. „*Ve šlechtickém prostředí bylo nejdůležitějším posláním ženy přivést na svět zdravého potomka a dědice rodového majetku a slávy*“ – Milena Lenderová (ed.), *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, Praha 2002, s. 114.

⁴⁷ Viz kapitola *Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho manželky a syna*.

Po jeho smrti přešla panství do majetků jeho pěti žijících synů; Jana Jiřího, Sebastiana, Fabiána, Kryštofa a Melchiora. Nejstarší Jan Jiří byl určen za poručníka, dokud jeho mladší bratři nedosáhli zletilosti. O tomto období společné vlády příliš nevíme. Nejprve zemřel Fabián (†1572), poté Sebastian (†1579) a nakonec Jan Jiří (†1586). Otcovo panství tak měli společně spravovat Kryštof a Melchior.

3.2 Výchova, vzdělávání a první válečné zkušenosti Melchiora z Redernu (1555–1582)

O Melchiorově životě se nejpodrobněji dozvídáme z rozsáhlého tištěného pohřebního kázání, které pronesl frýdlantský superintendent Martin Nussler⁴⁸ roku 1601 ve Frýdlantu.⁴⁹ Mládí Melchiora je však velmi málo zdokumentováno. Víme, že se narodil na hradě ve Vratislavi na svátek Tří králů, tedy 6. ledna 1555. Po smrti Bedřicha z Redernu se o něj a o jeho bratry staral strýc Jiří z Redernu.⁵⁰ Melchiorova výchova zřejmě odpovídala dobovým normám a zvykům, nejprve se učil u luteránsky smýšlejících učitelů doma a poté odešel do Chrudimi u Pardubic.⁵¹ Roku 1567 začal studovat na gymnáziu sv. Afry v Míšni, kde se tři roky připravoval na univerzitní studia. Poté studoval tři roky na protestantské univerzitě v Heidelberku, kde se vzdělával v oboru práv a jazyků (konkrétně latiny, francouzštiny a italštiny). Melchiora zaujalo také studium literatury a později máme doloženou korespondenci s některými humanisty.⁵² Na univerzitě v Heidelberku studoval souběžně také Melchiorův bratr Fabián.

Důležitou součástí jeho vzdělávání byla samozřejmě kavalírská cesta. Tu podnikl se svým bratrem Kryštofem. Do Francie vyjeli snad počátkem léta 1572 a tak se v Paříži stali svědky osudné Bartolomějské noci. Neví se, jakým způsobem se jim podařilo vyvražďování přežít,⁵³ snad byli včas varováni jako v případě Vratislava a Ferdinanda z Griespeku. Zřejmě brzy po této traumatické události se oba bratři urychleně vrátili domů. Kryštof zůstal ve Frýdlantu, avšak Melchiora zde nic nedrželo a tak vyjel na další cestu, ale tentokrát do Itálie. Na cestu se vydal v doprovodu lékaře a frýdlantského lenního šlechtice Antona Seeliger⁵⁴. Melchior navštívil s jistotou Řím, Neapol

⁴⁸ Podrobněji viz kapitola *Společná vláda Melchiora a Kryštofa*.

⁴⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 105–106.

⁵⁰ Ibidem, s. 106.

⁵¹ Ibidem, s. 106 – viz Rohn (pozn. 2), s. 100.

⁵² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 107.

⁵³ O možných důvodech pojednává Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 109.

⁵⁴ Ibidem, s. 110. - Seeliger Melchiora doprovázel i na jeho válečných taženích.

a Padovu, kde také po nějaký čas studoval. V Padově Melchior navštěvoval tehdy velmi nemocného šlechtice Fabiána z Donína, jak Donín uvádí ve svém životopise: „*Během mé nemoci u mne nebyl nikdo tolik jako zbožný pan Melchior von Röder, který se poté tak proslavil v Uhrách.*“⁵⁵ Melchior studoval rovněž v Bologni a v Sieně, jak to dokládají imatrikulační listy. Roku 1575 se však vrací zpět do své vlasti a rozhoduje se pro vojenskou kariéru.⁵⁶

Roku 1575 bylo spěšně svoláno tažení proti Turkům do Uher a Melchior vstoupil do služeb císaře Maxmiliána II. (a poté do služeb Rudolfa II.). Roku 1577 se zúčastnil obléhání Gdaňsku a v letech 1578–1579 bojoval v Nizozemí.⁵⁷ V roce 1581 se nechal najmout sedmihradským knížetem a polským králem Štěpánem Báthorym do bojů proti Rusům, konkrétně k obléhání Pskova. Existují dva zdroje informací k této výpravě, prvním je již zmiňovaný životopis Fabiána z Donína; ten uvádí, že zde byl Melchior zraněn, ale přesto odmítl opustit bojiště. Druhým pramenem je spis frýdlantského lékaře a Melchiorova doprovodu, Antona Seeligera. Po neúspěšném obléhání se Melchior vydal zpět do Frýdlantu, zřejmě s úmyslem se zde usadit. Tomu by napovídal i sňatek s Kateřinou Šlikovou 25. listopadu 1582.

O této svatbě mnoho informací bohužel nemáme, dochovala se pouze sňatková smlouva; osobní korespondence, deníkové záznamy či pamětní nebo kronikářské zápisy chybí.⁵⁸ Rod Šliků a Redernů byl tímto sňatkem již třikrát spojen. Melchiorovi rodiče, Bedřich a Salomena, tehdy již nebyli naživu, proto muselo jít o svobodné rozhodnutí Melchiora s Kateřinou. Jak uvádí Milan Svoboda,⁵⁹ ve sňatkové politice Redernů je vidět dvojí zájem, jednak spojení nově příchozího rodu s českou zemskou šlechtou,⁶⁰ zároveň ale alianční vazby k hornolužickým a slezským šlechtickým rodům⁶¹.

⁵⁵ Ch. Krollmann (ed.), *Die Selbstbiographie des Burggrafen Fabian zu Dohna nebst Aktenstücken zur Geschichte der Sukzession der Kurfürsten von Brandenburg in Preussen aus dem fürstlich dohnaischen Hausarchive zu Schlobitten*, Leipzig 1905, s. 9.

⁵⁶ Vzorem mu mohl být jeho bratr Sebastián, který měl zkušenosti v protitureckých taženích – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 111.

⁵⁷ Ibidem, s. 112.

⁵⁸ Milan Svoboda, Kateřina hraběnka Schliková, provdaná z Redernu (ca 1564–1617). Šlechtična na sklonku renesance a její životní role, in: Gabriela Kalinová (ed.), *Sborník příspěvků z mezinárodního historického sympozia „Významné ženy Ostrova“*, Ostrov 2019, s. 234.

⁵⁹ Ibidem, s. 234–235.

⁶⁰ Sňatek Anny z Redernu nejprve se Zdeňkem z Valdštejna, poté s Bohuslavem Jáchymem z Lobkovic.

⁶¹ Sňatky se Šliky, sňatek Kateřiny z Redernu (dcera Bedřicha z Redernu a Salomeny) s Bennem ze Salzu a sňatek Jana Jiřího z Redernu s Annou Zedlitzovou z Parchwitz.

3.3 Společná vláda Melchiora a Kryštofa

*„Zatímco nejstarší syn Bedřicha Redernu, Jan Jiří, převzal po otci panství Tost a Peiskretscham, Kryštof I. a jeho o málo mladší bratr Melchior společně vládli Frýdlantu, Liberci a Závidovu. Léta jejich správy byla jednak dobou pokračujícího hospodářského vzestupu, jednak desetiletím, v němž byly ukončeny dlouholeté spory.“*⁶² Prvním velkým sporem byly už zmiňované dohady o dědictví s forstkou větví Biberštejnů⁶³. Druhý spor se taktéž týkal území, konkrétně jizerských samot, na něž si dělali nároky i Smiřičtí.

Na některých listinách je podpis obou bratrů⁶⁴, avšak jiné nesou podpis jen Melchiora⁶⁵. Významným společným počinem bylo rozhodnutí o vybudování nového reprezentativního sídla, zámku v Liberci. Zde poté sídlil převážně Kryštof (sám se podepisoval jako „pán na Liberci“⁶⁶), Melchior s Kateřinou pobýval na frýdlantském panství.

Mezi významné oblasti příjmu patřilo ve Frýdlantu soukenictví. Vysoká produkce plátna přilákala do severních Čech faktorie významných německých a anglických firem, které začaly svými investicemi připoutávat výrobu do područí nákladnického systému. Byly to především norimberské obchodní domy (podnik bratří Gewandschneiderů, firma Bartoloměje Viatise a Martina Pellerera).⁶⁷ V Liberci vznikl cech soukeníků ale až roku 1579. Dalším hodnotným odvětvím bylo pivovarnictví, sami Redernové založili ve 2. polovině 16. století šlechtický pivovar.⁶⁸ Za zmínku jistě stojí výroba papíru ve Frýdlantu a zakládání sklářských hutí v Bedřichově a v Raspenavě. Na panství se také těžil cín a měď, kvůli čemuž Melchior založil zcela novou osadu, Nové Město pod Smrkem.

⁶² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 118.

⁶³ Zmíněno výše u osobnosti Bedřicha z Redernu.

⁶⁴ Právo várečné pro Frýdlant (1589), přístavba frýdlantského zámku.

⁶⁵ Církevní řád panství (1583), založení horního městečka Nového Města pod Smrkem (1584) a Bílého Potoka (1594).

⁶⁶ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 81.

⁶⁷ Ibidem, s. 119.

⁶⁸ Šlechta ale mohla pivo prodávat levněji, čímž byla výrazným konkurentem měšťanům – ibidem, s. 120.

Melchior se zabýval rovněž otázkou víry na svém panství. Církevní správu zde obnovil roku 1582, když zřídil synody pro kněží.⁶⁹ Společně s bratrem zavedl také nový kostelní a školní řád a vydal směrnici pro církevní učení.⁷⁰ Původní zápis řádu se však nedochoval, znění je však známo z přepisu Franze Neméthyho.⁷¹ Roku 1586 se stává frýdlantským superintendentem Martin Nussler, jenž byl patrně u Melchiora velice oblíbený. Jeho úkolem bylo dozorovat církevní obřady na panství a také školy. Pro studium na vysokých školách měl vybírat nejvhodnější studenty, které pak financoval sám Melchior.⁷² Vlnu nevole⁷³ vyvolalo rozhodnutí Redernů zavřít poutní mariánský kostelík v Hejnicích,⁷⁴ který rozšířili už Biberštejnové. Tento spor musel řešit samotný císař Rudolf II., který Rederny žádal, aby poutní místo zpřístupnili. Ti mu však odpověděli, že to není možné z hlediska bezpečnosti, neboť při příležitosti velkých svátků přichází různá individua a dochází k výtržnostem a újmě na majetku a životech.⁷⁵ Je otázkou, zda toto bylo opravdu skutečným důvodem k uzavření kostela a je otázkou, zda byli oba bratři v této otázce jednotní. Stejně jako jejich otec a většina nově příchozí šlechty ze Saska a Slezska byli luteránského vyznání, avšak zažili Bartolomějskou noc a na sgrafitové výzdobě frýdlantského zámku se objevují náměty varující před nebezpečím boje uvnitř křesťanství. Rovněž se mi zdá, že poutní cesty by mohly být rovněž dobrou ekonomickou možností ke zvýšení prosperity panství. Avšak jistá odpověď na otázku, zda oba bratři skutečně nechali uzavřít kostel z důvodu odlišného vyznání či zda opravdu docházelo k násilnostem, zřejmě neexistuje.

⁶⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 121.

⁷⁰ Ibidem, s. 122. – Josef Hrdlička – Jiří Just – Petr Zemek (edd.), *Evangelické církevní řády pro šlechtická panství v Čechách a na Moravě 1520–1620*, České Budějovice 2017, s. 341–343.

⁷¹ Viz Némethy (pozn. 5), s. 62–70.

⁷² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 122.

⁷³ Žádosti o zpřístupnění kostela zaslali i Jiří Popel z Lobkovic či Jiří Slavata z Martinic a na Směčně.

⁷⁴ Není však jisté, zda kostel skutečně uzavřeli Kryštof s Melchiorem, neboť Melchior v jednom dopisu uvádí, že místo bylo uzavřeno už „předchozí vrchností“. Je také otázkou, jaký měli bratři skutečně důvod k takovému činu. Avšak oba byli svědky Bartolomějské noci a toho, v co může náboženská nenávisť vyústit, což dokládá i vyobrazení Bartolomějské noci na sgrafitové výzdobě zámku Frýdlant.

⁷⁵ Více o celém sporu Svoboda, Redernové (pozn. 4).

Kryštof měl chatrné zdraví a 3. září 1591 zemřel a veškerý majetek přešel na posledního z bratrů, Melchiora z Redernu. Kryštof ve své závěti Melchiora prosí, aby se postaral o jeho manželku, Alžbětu Šlikovou⁷⁶. Veškeré své oděvy odkazuje bratrovi, manželce zanechává statek v Reibersdorfu (Rybarzowice) a své zbraně chce ponechat na libereckém zámku na „věčnou památku“.⁷⁷ Melchior zanechává vdově po svém bratrovi panství Liberec, ta se ho vzdá, když se podruhé provdá, tentokrát za Fridricha ze Šlejníc.

3.4 Uherská tažení Melchiora z Redernu (1593–1600)

Výhodné ekonomické zázemí umožnilo Melchiorovi podílet se na válkách s Turky. Roku 1592 vypukla patnáctiletá válka a v listopadu po svátku sv. Martina vytáhl Melchior v hodnosti plukovníka do Uher.⁷⁸ První velké vítězství Melchiora čekalo u pevnosti Sisak. O vítězné bitvě informuje hned několik pramenů, mimo jiné i list, který Melchior napsal císaři. V tomto dopise vyjmenoval všechny, kteří nesli zásluhy a požádal o měsíční žold pro své vojáky. Je s podivem, jak velkému ohlasu se v dobovém tisku bitvě dostalo, zprávy o ní se donesly až do Anglie a Francie⁷⁹. Nedlouho poté se Melchior střetl s Turky u města Pápa a Dotis a se svým vojskem zvítězil.

Roku 1595 se stává zástupcem velitele českého vojska v Uhrách, Petra Voka z Rožmberka, nicméně jeho tažení do Uher ve finále skončilo neúspěšně a vojsko se brzy vrací domů.⁸⁰ Po svém návratu se mohl věnovat výchově syna Kryštofa a správě panství. Zřejmě už na počátku roku 1598 je ale Melchior opět v Uhrách při příležitosti znovudobytí pevnosti Rábu. Arcivévoda Maxmilián jej za to jmenoval 1. července polním maršálem a velitelem jízdy v sedmihradském polním tažení.⁸¹

Největší úspěch Melchiorovy vojenské kariéry nastal u habsburské pevnosti Velký Varačín, která byla obléhána Turky. Melchior se svým vojskem tu po dva měsíce vzdoroval turecké přesile a prokázal výjimečné strategické a vojenské kvality. O obléhání zaslal podrobný dopis arcivévodě Maxmiliánovi II. Tento dopis byl později

⁷⁶ Právě spojení Redernů s rodem Šliků bylo velice silné. Toto spojení bylo nejprve potvrzeno svatbou Kryštofa s Alžbětou, svatbou Judity z Redernu a Štěpána III. Šlika, ale brzy poté i svatbou Melchiora s Alžbětinou sestrou, Kateřinou.

⁷⁷ SOA Litoměřice, pob. Děčín, fond „Historická sbírka Clam-Gallas“, k. č. 472, sign. XXII/2–8.

⁷⁸ Rudolf Anděl et al., *Frýdlantsko. Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor*, Liberec 2002, s. 45.

⁷⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 143.

⁸⁰ Viz Anděl (pozn. 78), s. 45.

⁸¹ Ibidem, s. 45.

otištěn a opatřen rytinou a rozeslán z Augsburgu.⁸² Za svou statečnost byl Melchior císařem pasován na rytíře a bylo mu vyplaceno dvacet tisíc tolarů. Melchior si s sebou na Frýdlant údajně přivezl čtyři zajaté otrokyně, o jejich dalším osudu však nejsou zprávy. Vítězství u Velkého Varadína bylo na panství náležitě oslavováno a vznikly i oslavné básně⁸³. Kateřina dokonce nechala na počest manželova úspěchu zavést „Velkovaradínský svátek vítězství“,⁸⁴ který se měl konat na zámku Frýdlant, Liberec i Závidov. „*Táž paní zajistila zhotovení a ražbu zřejmě stříbrné pamětní medaile s Redernovým portrétem a textem vysvětlujícím důvody vedoucí k oslavě urozeného muže.*“⁸⁵ V Liberci se pak konaly velkolepé oslavy jeho 45. narozenin, nicméně brzy poté, roku 1599, bylo nutné opět vyrazit proti šikujícím se Turkům, tentokrát k pevnosti Pápa.

Melchior se rozhodl pomstít rytíře Adolfa ze Schwarzenberga,⁸⁶ který byl u této pevnosti zavražděn vlastními křesťanskými vojáky. Tato výprava se stala Melchiorovým posledním válečným tažením.

3.5 Smrt, pohřeb a závěť Melchiora z Redernu

V srpnu roku 1600 byla svolána do Vídně válečná porada, kam dorazil i už tehdy nemocný Melchior, který měl radě předsedat. Zde však onemocněl zimnicí a požádal císaře, aby mohl odjet a léčit se na svém panství.⁸⁷ Poslední Melchiorovy dny jsou podrobně popsány v posmrtném kázání Martina Nusslera⁸⁸. Melchior se údajně ubytoval v Německém Brodu, ale byl příliš slabý, aby pokračoval dál. Podle Nusslera za ním přijela jeho žena Kateřina i s malým synem Kryštofem, rozloučit se. Melchior si přál, aby při jeho pohřbu zněly trumpety a vlašské tympány, ale jen při ukládání do rakve („po vojenském způsobu“). Do jeho pokoje zřejmě přišli zpěváci, kteří pěli náboženské písně a četlo se Písmo svaté. Melchior poděkoval Kateřině za vše, co s ním,

⁸² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 146.

⁸³ Podrobněji ibidem, s. 148.

⁸⁴ Podrobněji v kapitole *Význam sepulkrálií a kostela při rodové reprezentaci* a také Milan Svoboda, *Velkovaradínský svátek. Festivita jako oslava vítězství nad Turky*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000, s. 381–398.

⁸⁵ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 149.

⁸⁶ Zprávu o tom nalézáme u kronikáře Paprockého – Bartoloměj Paprocký z Hlohov, *Diadochos id est succesio*, Praha 1603, s. 204.

⁸⁷ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 172.

⁸⁸ Toto kázání však mělo především reprezentační funkci.

podle jeho vlastních slov, snášela a že mu byla dobrou manželkou. Poté se vyzpovídal knězi a s klidem opustil tento svět 20. září 1600.⁸⁹ Kateřina nechala v místnosti, kde její muž zemřel, vytesat do zdi epitaf s datem Melchiorovy smrti⁹⁰. Tato deska se bohužel nedochovala.

Několik hodin po jeho skonu byla v domě U Zlatého jelena v Havlíčkově Brodě provedena pitva⁹¹. Došlo k prohlédnutí vnitřností a k balzamování a obléknutí zesnulého do smutečního roucha.⁹² Popis této pitvy se překvapivě objevuje v poslední části Nusslerova kázání, která zřejmě nebyla pronesena.⁹³ Je velice vzácné, že by se do vzorového kázání dostala tato část.⁹⁴ Melchior byl obléknut do reprezentativního černého oděvu s ozdobami na rukou a hrudi. Jeho ostatky byly do dne pohřbu, tedy po dobu téměř čtyř měsíců, uchovány v zámecké kapli ve Frýdlantu.⁹⁵

Šest vybraných radních společně s Kateřinou doprovázeli Melchiorovo tělo z Německého Brodu. Tělo šlechtice bylo oblečeno do černého sametu a na hlavu mu byl nasazen černý sametový čepec ozdobený vavřínovým věncem ze zlata. Kateřina ho ozdobila zlatým tepaným řetězem a na prst mu nasadila prsten, jež mu darovala k posledním narozeninám. Jeho syn Kryštof mu rovněž daroval zlatý prsten.⁹⁶ Melchiorovy ostatky byly uloženy do rakve, potažené vevnitř černým plátnem, a po jeho boku ležel pozlacený rapír a do rukou mu byl vložen stříbrem pobitý žaltář, který si s sebou vozil do bitev.⁹⁷ Melchiorovu cínovou rakev měl vytvořit zvonář Georg Wildt ze Žitavy. Než proběhl pohřeb, bylo také třeba dokončit zámeckou kapli ve Frýdlantu.⁹⁸ Melchiorovo tělo bylo převezeno z Liberce do této kaple, kde u něj stála čestná stráž až do 6. ledna 1601.

Pohřeb šlechtice byl honosnou událostí, která měla důležitou reprezentační funkci a byla podrobena přísným tradicím, i proto byl třeba delší časový úsek, než se vše naplánovalo a než měli všichni pozvaní možnost odpovědět, zda se zúčastní.

⁸⁹ Pohřební kázání mělo za úkol ukázat, že Melchior až do své poslední chvíle byl chrabрым hrdinou a dobrým křesťanem.

⁹⁰ Dokládá to zápis z městských knih a později také deník kardinála Arnošta Vojtěcha z Harrachu.

⁹¹ Dalším příkladem pitvy šlechtice z našeho prostředí je pitva a následná balzamace Petra Voka z Rožmberka - Václav Březan, *Životy posledních Rožmberků I-II*, Praha 1986, s. 632.

⁹² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 173.

⁹³ Podrobně ibidem, s. 173–179.

⁹⁴ Ibidem, s. 174.

⁹⁵ Ibidem, s. 177.

⁹⁶ Ibidem, s. 180.

⁹⁷ Ibidem, s. 180.

⁹⁸ Ibidem, s. 180.

Slavnostní pohřeb se konal 6. ledna 1601, v den, kdy by Melchior slavil své 46. narozeniny. Aby mohli do města vesničané z okolních vsí, byly otevřeny obě městské brány.

Nejprve ve frýdlantské zámecké kapli v úzkém kruhu šlechticů pronesl úvodní kázání Martin Nussler. Poté se průvod vydal do města. *„První kráčel prostý starý muž ve smutečním oděvu. Nesl černý kříž. Za ním šlo sto padesát žáků, školních sluhů a učitelů, pastoři panství Frýdlant, Liberec a Závidov, pak superintendent ve svém úředním oděvu, dva bubeníci a dvanáct trubačů, leník Kašpar Eberhard z Dolní Oldříše nesl praporec z černého damašku jako znamení vítězství zesnulého u Sisaku, Varadína a Pápy. Další lenní šlechtic Hans z Frankenbergu vedl krásně ozdobeného koně. Před rakví kráčeli vrchnostenští úředníci. Rakev neslo šestnáct šlechticů a vedle nich kráčelo dvacet čtyři světlonošů. Na truhle, potažené černým sametem, ležely helma, meč, dýky a rytířské ostruhy. Za rakví kráčel syn Kryštof II. z Redernu, doprovázen příbuznými. Byli to Jáchym Ondřej Šlik a Albin Šlik. Následovali je další šlechtici, hrabata, rytíři a deputace z měst. Teprve za mužskou částí průvodu kráčela truchlící vdova Kateřina z Redernu, podpírána dvěma pány a doprovázena mnoha dámami, patrně nejen ze svého fraucimoru.“*⁹⁹ Rakev byla položena před oltář v kostele Nalezení sv. Kříže a nosiči zbraní a klenotů stanuli u már a smuteční hosté obsadili svá místa potažená černou látkou.¹⁰⁰ *„Zazněly písně a přítomní vyslechli 37. kapitolu z Ezechiela. Po druhém Nusslerově kázání, tentokrát obsáhlejším, zpívalo shromáždění smuteční písně, zatímco rakev byla ještě jednou odkryta, aby se na ni zájemci mohli naposledy podívat. Mezitím odjela vdova zpět na zámek. Ostatky vojevůdce byly uloženy do hrobky za řinčení bubnů a hlučného troubení, jak si zesnulý přál.“*¹⁰¹

Pohřeb tak významného šlechtice byl ukázkou tehdejších dobových konvencí. Festivita měla demonstrovat starobylost rodu Redernů a taktéž jeho ukotvení v urozené společnosti. Důležité rovněž bylo představit nového dědice rodu, v tomto případě mladého Kryštofa.

⁹⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 182.

¹⁰⁰ Ibidem, s. 182.

¹⁰¹ Ibidem, s. 182.

Melchior svůj testament¹⁰² (viz příloha) sepsal 1. srpna 1598, ale ještě drobně upravil 22. června 1600. Veškerý svůj majetek odkazuje synu Kryštofovi, jeho poručníci se má stát Kateřina z Redernu. Za spoluporučníky určuje bratrance Jiřího z Redernu a synovce Joba ze Salzu. Syn Kryštof se má věnovat studiu, nejprve doma a poté i v zahraničí. Kateřina získá věno 10 000 kop grošů. Mají být dodrženy privilegia, která Melchior stanovil svým poddaným (i vydávání peněz chudým studentům). Štědrou částku odkazuje své sestře Juditě a také synovci Jobovi ze Salzu. Pokud by Kryštof zemřel nezletilý, dědičné vesnice mají připadnout manželce, popřípadě Jobovi. Na zámku Frýdlant mají zůstat předměty, o kterých tak nařídil už jeho otec.¹⁰³

3.6 Kateřina z Redernu, roz. Šliková

O životě Kateřiny bohužel tolik dochovaných pramenů nemáme. Schází nám závěť, inventář jejího majetku, „rodinné paměti“, štambuch atd., dochovaly se nám především písemnosti z předpokládaného rodinného archivu ve Frýdlantě a v Liberci a ty jsou spíše úředního charakteru (potvrzení půjček, vrácené dlužní úpisy, instrukce k výchově syna, účty a poté svědectví o sporech s Frýdlantskými).¹⁰⁴ Je nutné také upozornit na regionální bádání 19. století, které postavu Kateřiny vyloženě odsoudilo v porovnání s vládou jejího manžela, Melchiora, který byl popisován jako „křesťanský hrdina“ a „otec svých poddaných“, zatímco Kateřina byla vnímána jako „zlá a krutá“, která své poddané jen utiskovala.

Kateřina rozená Šliková se narodila kolem 1565 a pocházela z minimálně pěti dětí. Získala zřejmě jen základní vzdělání¹⁰⁵ a byla vedena k ručním pracím. Je však pravděpodobné, že v době Melchiorovy nepřítomnosti se sama vzdělávala v dalších oblastech.

Svatba s Melchiorem se konala 25. listopadu 1582, pár už se předtím zřejmě znal, neboť už rok předtím se sezdaly dva páry z rodiny Šliků a Redernů, je zřejmé, že oba rody tak měly mnoho společného nejen po stránce náboženské. Bohužel nám však schází jakékoliv doklady jejich předchozích kontaktů, jejich seznámení, zasnubách či

¹⁰² Šlechtickým testamentům se věnuje Pavel Král, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002.

¹⁰³ *Ibidem*, s. 304.

¹⁰⁴ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 197–198.

¹⁰⁵ Více o vzdělání a zálibách Kateřiny – Svoboda, Kateřina hraběnka (pozn. 58), s. 236.

o svatebním obřadu.¹⁰⁶ První a jediný potomek Melchiora s Kateřinou se narodil až devět let po jejich svatbě, nic však nenasvědčuje tomu, že by Melchior byl netrpělivý či negalantní vůči své manželce.

Po smrti Melchiorova bratra Kryštofa byla Kateřina nucena v manželově nepřítomnosti sama spravovat panství. Po narození syna Kryštofa v létě 1591 bylo zásadní pro něj zajistit luteránskou výchovu, tj. vybrat vychovatele a učitele. Kateřina sama projevovala velkou péči o svého syna, ale i manžela, a to hlavně v případech, kdy některý z nich onemocněl.¹⁰⁷ Kateřina v takových případech neváhala využít veškerých možných kontaktů, aby jim zajistila co nejlepší léčbu.

Po smrti Melchiora se sociální úloha Kateřiny značně proměnila. Žena jako vdova vstupovala do nové, kvalitativně jiné etapy života,¹⁰⁸ která jí přinášela nepoznané životní zkušenosti; důležité bylo organizování pohřební slavnosti a pohřebního průvodu (kde měla jasně stanovenou pozici¹⁰⁹).¹¹⁰ Erasmus Rotterdamský vydal jakýsi návod pro pozůstalé vdovy,¹¹¹ jenž v Praze vyšel roku 1595. Podle Erasma měly vdovy žít skromně a po rozkoších nedychtit, také měly jít příkladem ve výchově dětí a udržovat „dobrý řád“ mezi svým služebnictvem.¹¹² Jednou z jejich nejdůležitějších povinností bylo spravovat dům a majetek po zemřelém manželovi. Důležitá byla i symbolika oděvu, nejčastější bylo několikátýdenní nošení smutečního šatu, avšak některé vdovy tento šat neodložily až do své smrti či do posledního dne před novou svatbou. Nicméně ve skutečném životě nová role vdovy poskytovala mnoha šlechticům větší svobodu, zárukou jejich důstojného života se pak stalo věno. Další zisky většinou vzešly z manželova testamentu, dělení majetku se ale často neobešlo bez sporů¹¹³.

¹⁰⁶ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 200.

¹⁰⁷ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 201.

¹⁰⁸ Život šlechticů se v 16. století dělil na panenský, manželský a vdovský – Pavel Král, *Žena a smrt v 16. a 17. století*, in: Milena Lenderová (ed.), *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, Praha 2002, s. 108. – rovněž Jana Ratajová – Lucie Storchová (edd.), *Nádoby mdlé, hlavy nemající? Diskursy panství a vdovství v české literatuře raného novověku*, Praha 2008.

¹⁰⁹ Podrobněji Král, *Žena a smrt* (pozn. 108), s. 118–119.

¹¹⁰ *Ibidem*, s. 105.

¹¹¹ Erasmus Rotterdamský, *Vdova křesťanská*, Praha 1595.

¹¹² *Ibidem*.

¹¹³ Příkladem je majetek Anny Hradecké ze Šlejnic, který měla získat po svém manželovi Zachariášovi z Hradce – Král, *Žena a smrt* (pozn. 108), s. 113

Prvním velkým Kateřiníným problémem bylo splacení dluhů po Melchiorovi¹¹⁴. Zřejmě nejlepší možností, jak tento dluh splatit, se stalo pivovarnictví,¹¹⁵ konkrétně nově dostavěný pivovar ve Frýdlantu. Avšak její záměr rozněval měšťany, pro které by to znamenalo značnou ekonomickou konkurenci, nakonec si měšťané dokonce stěžovali u samotného císaře. Konflikt ohledně vaření piva pokračoval i za vlády již zletilého Kryštofa a Frýdlantští nakonec Frýdlantští vyhráli.¹¹⁶ Tento dlouhotrvající spor byl dosti jednoznačně interpretován v regionální literatuře německých historiků 19. a 20. století, kteří Kateřinu jednoznačně odsoudili. Dokonce jí byly připsány i činy, s nimiž neměla nic společného a stala se ďábelskou postavou v mnoha legendách.

Druhým zásadním sporem byl spor o opatrovnictví Kryštofa se synovcem Hiobem ze Salzu. Hiob vdovu obvinil, že špatně na panství hospodaří a že své poddané a svého syna uvrhne do obrovských dluhů. Kateřina žádá císaře, aby potrestal Hioba, že „*poctivým ženám na jejich cti a dobrém jménu utrhal a posměšně o nich mluvil*“ a že dluhy vznikly už za vlády jejího manžela, což dokládá přiloženými účty¹¹⁷. Vztahy mezi Kateřinou a Hiobem přitom nebyly špatné, údajně to byla Kateřina, která se zasloužila, aby byl Hiob přibrán mezi poručníky. Je tedy otázka, jak se na Hiobovu „zradu“ dívala...

Poslední velký střet nastal s Karel Mazancem z Frymburku, který po vdově požadoval splacení dluhu, o kterém však nikde nebyly zmínky; Melchior si navíc před smrtí všechny dluhy poznamenal. Kateřina proto požadovala slyšení u zemského soudu a ochranu císaře. Soud proběhl a Kateřina zvítězila, čímž zprostita svého syna vysokého dluhu a sama tím prokázala, že je velice schopná.¹¹⁸

Zcela odlišný vztah než Frýdlantští měli ke Kateřině obyvatelé Liberce, kteří s ní vycházeli velmi dobře, obdrželi různá privilegia a hostili jí společně s jejími sestrami na radnici.¹¹⁹ Symbolickým gestem mohlo být vnímáno Kateřinino přesídlení na liberecký

¹¹⁴ Ten činil téměř 70 000 tolarů – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 203

¹¹⁵ Mezi její další hospodářské kroky patřilo; rozvoj a podpora obchodu s plátnem a sukmem, zakládání obcí (např. Kateřinky u Liberce), budování nových výrobních provozů (mlýny, valchy), a zemědělských poplužních dvorů – Svoboda, Kateřina hraběnka (pozn. 58), s. 237.

¹¹⁶ Podrobněji o tomto konfliktu Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 205–225.

¹¹⁷ Kateřině se naopak ekonomicky dařilo velice dobře, což při přebírání panství potvrdil i syn Kryštof.

¹¹⁸ Více o průběhu soudu Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 228–233.

¹¹⁹ Viz Anděl (pozn. 78), s. 46.

zámek¹²⁰. Kateřina podporovala rozmach Liberce, i po stavební stránce (viz *Stavební činnost za vlády Redernů*). V Liberci také nechala založit hudební kapelu¹²¹ a ve Frýdlantě zřídila proslulou lékárnu.

Kateřina byla také velmi štedrá ke svým příbuzným, synovci Albínu Šlikovi dala lénem statky Nová Ves, Mlýnice, Poustka, Boleslav a Reibersdorf v Horní Lužici. Se svými sestrami částečně sdílela liberecký zámek a nechala pro ně přistavit dvoupodlažní budovu sousedící s redernským křídlem.

Kateřina z Redernu zemřela na svém libereckém zámku 29. července 1617. Její pohřeb se konal 20. března 1618 ve Frýdlantu. *„Z důvodů dosud ne zcela jasných se pohřeb konal až teprve osm měsíců po její fyzické smrti. Rouněž nebylo objasněno, proč neleží v rodinné hrobce. Zatímco u mužů je pohřeb pro jeho nutnou reprezentativnost odkládán o týdny až měsíce, u žen tomu tak – až na výjimky – nebylo.“*¹²² Je otázka, proč nebyla Kateřina pohřbena do rodinné hrobky, když se její pohřeb ve Frýdlantu konal. V průvodcovském textu z 50. let je zmínka, že se *„pokusili frýdlantští měšťané jejímu pohřbení v kostele ve Frýdlantu násilím zabránit. Musela proto být pohřbena tajně zde nahoře v zámku“*, avšak tento text postrádá konkrétní vysvětlení, odkud byla informace přejata. Jakékoliv jiné zprávy o místě uložení jejích ostatků chybí a dodnes tak budí spekulace, zda si opravdu měšťané troufli narušit pohřeb této šlechtičny¹²³. Podle M. Svobody je možné, že během návratu Kryštofa z emigrace bylo na jeho přání nakonec tělo Kateřiny uloženo do krypty Redernů ve frýdlantském kostele.¹²⁴

Kateřina z Redernu svůj život zasvětila ochraně a rozšiřování kultu svého zemřelého manžela Melchiora,¹²⁵ zajištění stavovsky vhodné výchovy svého jediného syna a snaze poskytnout mu co nejhodnotnější panství, ale také péči o svou širokou rodinu (včetně ovdovělých či neprovdaných sester).

¹²⁰ Mnoho času také trávil na svém vdovském sídle v Nové Vsi u Chrastavy.

¹²¹ Zájem u hudbu zřejmě sdílel i její manžel Melchior.

¹²² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 240 – podrobně o pohřbech šlechtičen Král, Žena a smrt (pozn. 108), s. 121–122.

¹²³ Podrobněji Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 238–242.

¹²⁴ Viz Svoboda, Kateřina hraběnka (pozn. 58), s. 242–243.

¹²⁵ Nechala vyhotovit velkolepý posmrtný portrét a monumentální mauzoleum v děkanském kostele, při příležitosti Melchiorova vítězství také nechala razit reprezentativní mince a založila Velkocaradínský svátek vítězství.

3.7 Kryštof II. z Redernu

„Kryštof z Redernu byl toužebně očekávaným synem významné rodiny luterského směřování, což ovlivnilo v podstatě celý jeho život.“¹²⁶ V době, kdy Melchior zemřel, bylo Kryštofovi devět let a zřejmě doprovázel Kateřinu do Havlíčkova Brodu, aby se s otcem rozloučil. Kryštof vyrůstal se svým bratrancem Albinem Šlikem, s nímž pravděpodobně i studoval. Na jeho výchovu měla po Melchiorově smrti hlavní vliv Kateřina, nicméně ve své závěti se Melchior o Kryštofově výchově vyjádřil a přál si, aby se jeho syn vzdělával v literatuře a v českém jazyce.¹²⁷

Jeho prvním vychovatelem se stal Bernhard Fuess,¹²⁸ který s Kryštofem odcestoval do Hradce Králové, kde se měl Kryštof učit češtinu a humanitní vědy. Další, už latinskou, školu navštěvoval v Litoměřicích. V dubnu 1603 odjel do Zhořelce, aby zde pokračoval na studiích na latinském gymnáziu.¹²⁹ Všechny tyto tři školy vystřídal v průběhu tří let, proč, to není známo.¹³⁰ Od roku 1604 měl údajně studovat na univerzitě v Heidelbergu, kde studoval i Melchior. Nicméně v záznamech matrik není uveden a ani neexistuje záznam, že by ho sem přijel někdo navštívit.¹³¹ V červnu roku 1605 či počátkem roku 1606 se vrátil zpět na své panství a u císařského dvora získal funkci osobního šenka císaře Rudolfa II.¹³²

Jedno z přání, která se týkala jediného syna, bylo v poslední vůli Melchiora z Redernu vyjádřeno slovy, ať poručníci chlapce „na učení do cizích zemí dají, žádného nákladu v tom nelitují“¹³³ a tak se začala dlouho připravovat Kryštofova kavalírská cesta, kterou organizoval Bernhard Fuess.¹³⁴ Z této cesty se nám dochovaly čtyři sešity s vyúčtováním cesty do Itálie od Fuesse. Kateřina zase zprostředkovala finanční zázemí v Římskoněmecké říši, konkrétně u obchodníků Viatise a Pelleri, se kterými Redernové obchodovali. Cílem kavalírské cesty se stala Itálie¹³⁵. Na svou cestu se Kryštof s malým doprovodem vydal 14. září 1607. Prvním cílem byl Norimberk, tam

¹²⁶ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 269.

¹²⁷ Král, Smrt a pohřby (pozn. 102), s. 307.

¹²⁸ Podrobněji o vztahu Kateřiny a Fuesse - Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 270.

¹²⁹ Viz Anděl (pozn. 78), s. 46.

¹³⁰ Zřejmě to ale nesouvisí s Kryštofovou povahou – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 273.

¹³¹ Na všech předchozích školách přijela na Nový rok delegace a byly mu předány dary – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 273.

¹³² Ibidem, s. 274

¹³³ Král, Smrt a pohřby (pozn. 268), s. 307–308.

¹³⁴ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 274.

¹³⁵ To zřejmě souvisí se zážitky Melchiora při jeho kavalírské cestě, kdy v Paříži zažil Bartolomějskou noc.

sídlili obchodníci Viatis a Peller. Pak se Kryštof vydal do Verony, kde se učil italsky, bral hodiny hry na housle a loutnu, tančil a šerموval. Po půl roce odjel na dva až tři týdny do Benátek, ale krátce se ještě zastavil v Mantově. Poté se pomalu vydal zpět do domova, přes Gardské jezero a přes Norimberk.¹³⁶ Do Frýdlantu dorazil 11. listopadu 1608. Kateřina nechala na počest bezpečného návratu svého jediného syna v liberecké kapli vytesat dnes již neexistující nápis „*Na den svatého Martina večer přijel domů z Itálie čerstvý a zdravý můj ze srdce milovaný a jediný syn pan Christoph pán von Raedern, svobodný pán, truksas římského císařského majestátu, Bohu sláva. Bůh ho ochraňuj nadále na těle i duši. Amen.*“¹³⁷

Kryštof se dále vzdělával v lovu a v šermu¹³⁸. První vojenskou zkušenost získal, když Rudolf II. napadnul s Pasovskými Prahu, Kryštof tehdy vyjel s vojsky z Frýdlantska Prahu bránit. Za to byl Matyášem i přes svůj mladistvý věk jmenován plukovníkem.¹³⁹

Plnoletosti dosáhl 17. srpna 1611, ale teprve až 8. listopadu se zbavil poručnictví¹⁴⁰ a požádal císaře Matyáše o stvrzení svých práv. Již 5. ledna 1612 Liberečtí obdrželi od Kryštofa tři listiny umožňující prodej soli, piva a vína „v radničním sklepu“.¹⁴¹ Kryštof také potvrdil ve Frýdlantu privilegia obuvníků a právo výčepu piva a vína, a dále pak udělil práva truhlářům, bednářům a tkalcům. Spor ohledně práva várečného už byl zažehnaný, nicméně se objevil spor nový, když Kryštof zavedl poplatek jeden groš za každé vyvezené sukno. Čtyři soukeníci však ještě před začátkem platnosti práva vezli sukno do Prahy. Sukno jim bylo zabaveno a oni byli podle Kryštofových příkazů uvrženi do vězení, kde jeden z nich zemřel. Poddaní si stěžovali císaři a ten nakázal Kryštofovi pokuty vrátit a zdržet se všeho násilí.¹⁴²

Pokud jde o Kryštofovy rodinné vztahy, lze konstatovat, že měl velice blízko ke své matce a minimálně k jedné tetě. Chvályhodná byla jeho snaha zařídit své tetě, hraběnce Kateřině Eleonoře Šlikové místo u drážďanského kurfiřtského dvora, bohužel však tento záměr nevyšel. S různými interpretacemi a datacemi je uváděna nešťastná nehoda na frýdlantském panství, kdy měl Kryštof zřejmě omylem zabít svého

¹³⁶ Podrobně o Kryštofově kavalírské cestě viz Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 274–282.

¹³⁷ Rohn nápis uvádí ve své kronice – viz Rohn (pozn. 2)

¹³⁸ V Liberci byli chováni lovečtí psi a na frýdlantské radnici byla zřízena škola šermu – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 283.

¹³⁹ Ibidem s. 286.

¹⁴⁰ Vládu své matky hodnotí velmi příznivě, z hlediska osobního i ekonomického.

¹⁴¹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 287.

¹⁴² Ibidem, s. 292.

bratrance, Albína Šlika. Někteří uvádějí, že k tomu došlo při cvičném šermířském souboji.¹⁴³ Také víme o Kryštofově pokusu získat za manželku Magdalenu ze Schafgotschu, avšak na jeho dopis nepřišla žádná odpověď¹⁴⁴.

Kryštof se stavovského povstání zapojil již do začátku. V listopadu 1618 byl potvrzen ve funkci praporečníka v jezdecku polního maršála Thuna a během léta a podzimu 1618 projel téměř celé Čechy. Od 18. května 1619 byl Kryštof opět v polním tažení, ze kterého se vrátil 17. července a poté se zřejmě kvůli začínající nemoci už žádného dalšího nezúčastnil.¹⁴⁵ „Známe jen dopis krále Fridricha Falckého ze září 1620, v němž přijímá Redernovu omluvu, že se pro chorobu nemůže zúčastnit obecné hotovosti. Nebude již asi nikdy objasněno, zda Kryštof bojoval v bitvě na Bílé hoře, i když to nelze zcela vyloučit.“¹⁴⁶ Po prohře stavovských vojsk se Kryštof z Redernu, jako mnoho jiných, měl dostavit k císařskému soudu, avšak omluvil se „tělesnou slabostí“ a střídavě pobýval na svých panstvích. Jeho strýc hrabě Jáchym Ondřej Šlik hledal ve Frýdlantu útočiště, ale byl zatčen a popraven na Staroměstském náměstí 21. června 1621. „Kryštof vyvázl sice životem, ale nikoli majetkem.“ Po konfiskacích zůstalo Redernovi jen závidovské panství. Stále však odmítal dostavit se k císařskému soudu a byl proto 14. července 1622 odsouzen konfiskační komisí ke ztrátě hrdla, cti a majetku.¹⁴⁷ Kryštof poté střídavě pobýval v Závidově, a snad také v Rybařovicích a ve Frankfurtu nad Odrou. Se ztrátou majetku se nesmířil a na nově nabyté území Albrechta z Valdštejna podnikal nájezdy. Také podněcoval poddané k povstání, na což reagoval Valdštejn dopisem frýdlantskému hejtmanovi a hrozil, že ten, kdo by mu snad pomáhal, propadne hrdlem, naopak ten, kdo by Valdštejnovi Kryštofa dopravil živého či mrtvého, bude odměněn.¹⁴⁸ Nakonec byl Kryštofovi zkonfiskován i Závidov, a on byl oficiálně prohlášen za psance pro velezradu císařského majestátu.

¹⁴³ Podrobněji Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 298–300.

¹⁴⁴ Tento sňatek byl zřejmě způsobem, jakým chtěla Kateřina vyřešit územní spor, jenž vedla s otcem Magdaleny.

¹⁴⁵ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 302–303.

¹⁴⁶ Viz Anděl (pozn. 78), s. 47

¹⁴⁷ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 308.

¹⁴⁸ Viz Némethy (pozn. 5)

Kde se Kryštof poté ukrýval, není známo, avšak vstoupil do vojska dánského krále a bojoval tak proti císařské armádě vedené Valdštejnem. Stýkal se s dalšími emigranty a v dubnu 1634 se poprvé ve svém životě oženil se slezskou šlechtičnou Magdalenou z Hundtu, získal tak nový domov, patrně poblíž města Schwerin an der Warte.

„Když se Kryštof z Redernu, který žil pátým rokem s manželkou Magdalenou v Polsku na jejím statku Hermsdorf, dozvěděl, že Frýdlant obsadili v květnu 1639 Švédové, rozhodl se k návratu na svá bývalá panství.“¹⁴⁹ Nicméně už v únoru 1640 musel spolu se švédskými vojsky panství opustit. Švédská vojska se sem vrátila ještě roku 1645 a zůstala až do září 1649, to se Kryštof však neobjevil, zřejmě v té době už nebyl mezi živými.¹⁵⁰

3.8 Stavební činnost za vlády Redernů

S rodem Redernů na panství Frýdlant a Liberec je spojován velký stavební rozmach a ekonomický rozvoj.

Brzy po koupi panství nechal Bedřich z Redernu ve frýdlantském kostele postavit pohřební rodovou kapli. Do kaple byl umístěn náhrobník Bedřicha, jeho manželky Salomeny a jejich syna Bedřicha ml.¹⁵¹ Podrobněji je přestavba kostela a vznik kaple popsán v kapitole *Kostel Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu*.

V Liberci vznikl kolem roku 1582, tedy brzy po sňatku Kryštofa I. s Alžbětou reprezentativní zámek. „Ukončení stavebních prací bylo vymezeno rokem 1587.“¹⁵² Stavitel není přímo doložený, snad mohlo jít už tehdy o Marca Spazia z Lancia,¹⁵³ usazeného v blízkém Zhořelci. Zámek měl zřejmě podobu hranolu s jednoduchou fortifikací a nesl dekorativní znaky severské renesance.¹⁵⁴ Kateřina z Redernu, která získala liberecký zámek jako věnný statek, nechala mezi lety 1604–1606 postavit exteriérově nevýraznou, zato mobiliářově skvostně vybavenou kapli.¹⁵⁵ 2. května 1615

¹⁴⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 313.

¹⁵⁰ Ibidem, s. 318.

¹⁵¹ Viz samostatná kapitola.

¹⁵² Milan Svoboda, *Rezidence pánů z Redernu na přelomu 16. a 17. století*, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999, s. 205.

¹⁵³ Více o umělci P. V. [Pavel Vlček], heslo Spazio Marco, in: Pavel Vlček (ed.), *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 610–611.

¹⁵⁴ Svoboda, *Rezidence* (pozn. 152), s. 206.

¹⁵⁵ Ibidem, s. 206. Podrobněji o liberecké zámecké kapli Bohumil Kubát, *Zámecká kaple v Liberci*, *Umění XXVI*, 1978, č. 2, s. 174–182 - Milan Svoboda, *Zámecká kaple v Liberci: Zjevná i zmizelá minulost*, *Dějiny a současnost*, 2016, s. 28–29.

postihl liberecký zámek požár, Kateřina však dokázala zámek do roka opravit. Kateřinina sestra Anna Marie pak nechala přistavět k redernskému křídlu jednopatrovou budovu s arkádami v přízemí a příčným křídlem na východní straně.¹⁵⁶

Ve Frýdlantě souběžně vznikala nový reprezentativní zámek v areálu původního hradu. Tuto výstavbu inicioval Melchior z Redernu a stavbu vedl Marco Spazio z Lancia spolu s polírem Antoniem.¹⁵⁷ Bylo dostavěno západní křídlo původního hradu a věž Indica získala svou typickou bání. Charakteristická je zde sgrafitová výzdoba s loveckými, válečnickými a vojenskými výjevy. V interiéru tohoto křídla také vznikla erbovní galerie Redernů (dnes v redernské zbrojnici).¹⁵⁸ Brzy poté vznikl dolní zámek s původně sgrafitovou výzdobou (při klasicistní přestavbě však nahrazené malovaným kvádrováním) a také kaple sv. Anny budovaná mezi lety 1598–1602 (dokončená až po Melchiorově smrti Kateřinou z Redernu), na jejíž výzdoba se podílel Ambrosius Fritsch a Bartholomeus Spranger.¹⁵⁹ Architektura kaple vycházela jako zbytek nových staveb ze saské renesance s přežívajícími gotickými prvky.¹⁶⁰ Ve Frýdlantu byla kromě zámku a děkanského kostela přestavěna také požárem poničená radnice (mezi lety 1584–1588).

Obr. 1: Areál hradu a zámku Frýdlant, pohled z východu

¹⁵⁶ Viz Rohn (pozn. 2), s. 115.

¹⁵⁷ Šternová, Soupis (pozn. 25), s. 90.

¹⁵⁸ Svoboda, Rezidence (pozn. 152), s. 208.

¹⁵⁹ Petr Šternová, Soupis (pozn. 25), s. 90.

¹⁶⁰ Ibidem, s. 90.

Obr. 2: Areál hradu a zámku Frýdlant - v pozadí věž Indica, v popředí dolní zámek a kaple sv. Anny

Obr. 3: Frýdlant, zámek, jižní fasáda dolního zámku s dochovanou sgrafitovou výzdobou

Obr. 4–5: Frýdlant, zámek, detaily sgrafitové výzdoby dolního zámku, jižní fasáda

Obr. 6: Frýdlant, zámek, kaple sv. Any, klenba

Jako další sídlo sloužil Redernům dům na Malé Straně v Praze. Tento dům¹⁶¹ koupila Kateřina roku 1609 a je možné, že stavba prošla drobnými úpravami, nicméně byla poničena při vpádu Pasovských do Prahy.¹⁶²

Za vlády Kateřiny z Redernu vzniklo několik kostelů, konkrétně kostel ve Stráži nad Nisou, v Novém Městě pod Smrkem (1607) a v Nové Vsi (1616–1617¹⁶³). Kateřina také nechala zřídit špitál ve Frýdlantu a špitál Všech svatých v Liberci (1607). V Liberci byl rovněž přestavěn farní kostel Antonína Paduánského (1579–1589).

¹⁶¹ Dnes čp. 484/III.

¹⁶² Svoboda, *Rezidence* (pozn. 152), s. 210–211.

¹⁶³ Dokončení kostela se Kateřina už nedožila.

Obr. 7: Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Nové Vsi u Chrastavy

Obr. 8: Kostel sv. Kateřiny v Novém Městě pod Smrkem

Za vlády Kryštofa II. už téměř žádné stavební aktivity zaznamenány nejsou, nově zbudované šlechtické sídlo zřejmě přinášelo dostatečný komfort. Kryštof ale nechal dokončit kostel v Nové Vsi a nechal zde odlít kostelní zvon¹⁶⁴.

¹⁶⁴ Zvon odlil žitavský umělec Georg Wildt, který vytvořil i zdobenou rakev pro Melchiorův pohřeb.

4 Kostel Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu

Kostel se nachází v těsné blízkosti řeky Smědé obtékající město Frýdlant na jihu. Kostel je situovaný poblíž centra městu; je spojen ulicemi Kostelní a Děkanská s náměstím (dnes náměstí T. G. Masaryka). Součástí areálu kostela je novogotická kaple Krista v žaláři z roku 1858, sloup se sochou Panny Marie Immaculaty vztyčený původně na frýdlantském náměstí roku 1723,¹⁶⁵ a hospodářská budova a budova fary, poprvé zmiňována již 1557, ale přestavěna roku 1694.¹⁶⁶ Kolem kostela se dříve rozprostíral městský hřbitov,¹⁶⁷ jenž byl ohraničený dodnes stojící kamennou zdí, na které se dochovala část zastavení křížové cesty.

Obr. 9: Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, pohled z jihu

Dnes se předpokládá, že město Frýdlant vzniklo až po původním osídlení oblasti Větrova s farním kostelem sv. Máří Magdaleny z počátku 14. století. Nicméně k farnímu kostelu ve Frýdlantě zřejmě patří zmínka z roku 1381. Kostel byl po celou dobu své existence farní a od roku 1624 děkanský¹⁶⁸. Od středověku patřilo do této farnosti město Frýdlant, Větrov a hrad Frýdlant s kaplí. Od roku 1624 náleží frýdlantské farnosti správa nad celým panstvím.¹⁶⁹

¹⁶⁵ Šternová, Soupis (pozn. 25), s. 99

¹⁶⁶ Ibidem, s. 98

¹⁶⁷ Je dobře čitelný ještě na skice stabilního katastru z roku 1843 – Lucie Kursová a Vojtěch Belling 2004, s. 55.

¹⁶⁸ Děkanský byl ještě po určitou dobu ve středověku.

¹⁶⁹ Viz Kursová – Belling (pozn. 40), s. 55.

Frýdlantský kostel patřil k míšeňské diecézi a závidovskému arcikněžství až do roku 1581, kdy ztratil děkanský status.¹⁷⁰ „*Od roku 1581 je Frýdlant formálně součástí pražské arcidiecéze, žitavského děkanátu a boleslavského arcijáhenství, nicméně tato příslušnost nabývá skutečného významu až s dosazením katolického děkana roku 1624.*“¹⁷¹ Od roku 1784 přechází farnost do litoměřické diecéze a dnes je součástí libereckého vikariátu.¹⁷²

Minimálně od roku 1500 je doložené zasvěcení svaté Kateřině. Roku 1665 se objevuje zasvěcení sv. Kříži, které roku 1700 střídá zasvěcení Nalezení svatého Kříže.¹⁷³ Kostel byl prohlášen za luteránský už za dob panování posledních Biberštejnů a zůstal tak i po dobu vlády Redernů. Až v roce 1624 se stává kostel opět katolickým, a je povýšen na děkanský.¹⁷⁴

Podle L. Kursově a V. Bellinga vznikla v první etapě výstavby věž, ve druhé etapě měl vzniknout presbytář, loď a sakristie, a to zřejmě ve druhé polovině 15. století.¹⁷⁵ Na konci 15. století proběhla pozdně gotická přestavba (včetně zvýšení již stávající věže¹⁷⁶), snad kvůli poničení stavby za husitských válek. Přestavbu dovršilo novému vysvěcení kostela biskupem Janem ze Salhausenu, jenž zde nechal uložit několik ostatků.¹⁷⁷

Nejrozsáhlejší proměna kostela probíhala na popud Kryštofa z Biberštejnu mezi lety 1501–1555 za účasti italských architektů Kašpara a Marka Vlacha z Milána. Při této přestavbě došlo k přestavbě na síňové trojlodí nesené šesti sloupy. Součástí nového trojlodí byla bohatá štuková výzdoba křížových hřebínkových kleneb, patrně

¹⁷⁰ Viz Kursová – Belling (pozn. 40), s. 55.

¹⁷¹ Ibidem, s. 55.

¹⁷² Ibidem, s. 55.

¹⁷³ Ibidem, s. 30.

¹⁷⁴ Ibidem, s. 55.

¹⁷⁵ Ibidem, s. 59.

¹⁷⁶ Dobroslav Líbal et al., *Frýdlant. Stavebně-historický průzkum města*. Praha 1978. Nепublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci.

¹⁷⁷ Viz Anděl (pozn. 78), s. 48.

s výraznou polychromií.¹⁷⁸ Na triumfálním oblouku je vyznačen rok 1551, tedy rok závěrečného zaklenutí. Nápis je na straně směrem k presbytáři v latině a směrem k lodi v němčině.¹⁷⁹

Redernové navázali po svém příchodu na odkaz předchozích majitelů a pokračovali v rozvoji Frýdlantska. V kostele byly za jejich panování vybudovány literátské boční tribuny¹⁸⁰ a byla také přistavěna stavebně výjimečná pohřební kaple s kryptou při severní stěně presbytáře (viz podkapitola Rodinná hrobka Redernů).

Za vlády Albrechta z Valdštejna zřejmě k žádným úpravám kostela nedošlo a po nástupu Gallasů¹⁸¹ (později Clam-Gallasů) byla na konci 17. století a v průběhu 18. století postavena západní kruchta, západní a severní předsíň, schodišťové věžice po obou stranách západního průčelí a kaple sv. Anny (též *křestní*) a kaple sv. Josefa (též *pohřební*). Mezi lety 1892 až 1896 došlo k historizujícím úpravám a k regotizaci oken.¹⁸²

Dnes se tedy jedná o orientovaný halový trojlodní kostel s presbytářem s pětibokým závěrem. K severní straně presbytáře přiléhá hranolová věž s ochozem a pohřební kaple Redernů. Na jižní stranu presbytáře je napojena obdélná sakristie. Stěny trojlodí lemují dvě barokní čtvercové kaple, na jižní stěně kaple sv. Josefa, na severní stěně kaple sv. Anny. Na západní průčelí navazuje předsíň a dvě osmiboké schodiště věžice. Výrazným motivem západní fasády je vysoký dvouetážový renesanční štít. Exteriér kostela je členěn odstupněnými pilíři a hrotitými okny bez kružeb.

¹⁷⁸ Petr Macek, *Frýdlant děkanský kostel Nalezení sv. kříže. Průzkum interiéru trojlodí. I. etapa orientační průzkum*, b. m. 1999. Nepublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci, s. 2.

¹⁷⁹ Viz Kursová – Belling (pozn. 40), s. 55 – Milan Svoboda, Frýdlant, in: Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Brno 2017, s. 211.

¹⁸⁰ V 19. století nahrazené prostými dřevěnými tribunami – viz Líbal (pozn. 176)

¹⁸¹ Panství získal roku 1634 od císaře Matyáš Gallas za pomoc při likvidaci Albrechta z Valdštejna. Matyáš zde zprvu však nemohl pobývat díky nájezdům švédských vojsk. Gallasové později zakládají novou větev Clam-Gallasů a jejich vláda nad panstvím Frýdlant pokračuje až do roku 1945, kdy je majetek poslední hraběnky Klotildy Clam-Gallas zabaven.

¹⁸² Viz Anděl (pozn. 78), s. 48.

Obr. 10: Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, průčelí

Pokud jde o dochovaný inventář,¹⁸³ hlavní oltář pochází z roku 1714 (s pozdějšími úpravami) a ústředním tématem Povýšení svatého Kříže. Postranních oltářů je v kostele několik. První je zasvěcen Panně Marii a je datován kolem roku 1714. Další je zasvěcen Panně Marii Bolestné a pochází okolo roku 1714. V kapli sv. Anny se nachází oltář sv. Anny z roku 1907 a křtitelnice z roku 1569 se soškami čtyř evangelistů a reliéfy ze Starého a Nového zákona. V kapli sv. Josefa je oltář se sochou sv. Josefa z roku 1904. Dále se v kostele ještě nachází oltář sv. Floriána pod kruchtou a oltář Božského Srdce Páně na jižní straně trojlodí. Důležitá je pískovcová kazatelna, kterou pro Kateřinu z Redernu vytvořil Marcus Spazio a osadil ji roku 1596. Kazatelna byla přemístěna z kaple Redernů na severní stranu vítězného oblouku. Na kazatelně je vyobrazen Mojžíš s deskami Desatera Božích přikázání, hlavou nese korpus kazatelny, jež sestává z pěti stran osmiúhelníka. Stěny jsou členěny sochami sedícími sochami čtyř evangelistů a v posledním poli je výjev *Obrácení sv. Pavla*. Varhany měli pro frýdlantský kostel údajně zakoupit už Biberštejnové roku 1548, nicméně roku 1720, po rozšíření kostela, byly zakoupeny varhany nové od Jakuba Josefa Richtera z Liberce, které byly opět nahrazeny roku 1894. Pod kruchtou se nachází pískovcová socha

¹⁸³ Popis inventáře vychází převážně od Emanuel Poche (ed.), *Umělecké památky Čech A/J*, Praha 1977 – Šternová, Soupis (pozn. 25).

sv. Heleny z roku 1763, jež původně stála před bránou starého hřbitova. Na tribunách jsou umístěny sochy čtyř evangelistů od některého ze severočeských nástupců Matyáše Bernarda Brauna. Kristián Kryštof Clam-Gallas kostelu věnoval obraz *Zasnoubení sv. Kateřiny* od Jana Jiřího Heinsche. Původně zde byla zřejmě umístěna barokní kopie obrazu *Zmrtvýchvstání Krista* od dvorního malíře Rudolfa II., Bartholomea Sprangera, ta se nicméně dnes nachází v Městském muzeu Frýdlant.¹⁸⁴

Jak interiér, tak exteriér kostela je spjat se sepulkrálními památkami. V interiéru jsou to tři biberštejnské náhrobky (viz obr. příloha 9–11) a dále sepulkrálie Redernů, kterými se podrobněji zabývám v následujících kapitolách. V exteriéru jsou to čtyři náhrobky u jižní stěny presbytáře, dále renesanční náhrobník s biberštejnským znakem u severovýchodní zdi, ke kapli sv. Anny přiléhá bohatá barokní stéla a kříž pocházející patrně z 19. století a na severní stěnu kostela jsou napojeny čtyři obdélné náhrobní desky. Po obvodu vnější kostelní zdi je umístěno deset barokních náhrobníků, převážně z 18. století.¹⁸⁵

4.1 Rodinná hrobka Redernů

Redernská kaple na severní straně presbytáře je vybudována na čtvercovém půdorysu se čtvercovou lodí¹⁸⁶ a je zaklenuta třemi stranami osmiúhelníku pomocí klenby s hvězdicovitými štukovými žebry na konzolách se ženskými a andílčími hlavičkami. V kapli se mísí prvky renesanční a prvky gotizující (hvězdicovitá štuková žebra a původní kružbová okna), což si J. Krčálová vysvětluje jako tendence užívat pro bohoslužebné svatyně gotizující prvky a vybírat centrální založení pro soukromé sakrální prostory,¹⁸⁷ osobně bych toto prolínání interpretovala rovněž jako snahu harmonicky propojit prostor kaple se staršími částmi kostela. Do této kaple bylo umístěno velkolepé mauzoleum Melchiora z Redernu, jež nechala vytvořit jeho žena Kateřina a také je zde při stěně umístěn náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho choti a Bedřicha ml. Celou kapli odděluje od zbytku kostela ozdobná renesanční kovová mříž.

¹⁸⁴ Viz Poche (pozn. 183), s. 350–353.

¹⁸⁵ Šternová, Soupis (pozn. 25), s. 98

¹⁸⁶ Stejně jako barokní kaple sv. Anny a sv. Josefa.

¹⁸⁷ Jarmila Krčálová, *Centrální stavby české renesance*, Praha 1974, s. 83.

Obr. 11: Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, pohřební kaple Redernů, exteriér

Klenutou pohřební místnost a kapli na evangelní straně kostela měl podle starší regionální literatury,¹⁸⁸ ale i podle Svobody¹⁸⁹ nechat vystavět Bedřich z Redernu v 60. letech 16. století. Metzger¹⁹⁰ uvádí seznam jmen, která byla do rodinné hrobky uložena; zřejmě druhotně sem byla uložena Salomena (†17. prosince 1556) se synem Maxmiliánem¹⁹¹, Bedřich ml. (†20. září 1562), Bedřich (†8. března 1564 ve Vratislavi), bratři Fabián (†24. září 1572), Sebastián (†15. května 1579), Kryštof (†4. března 1591) a Jan Jiří (†8. září? 1586). Syn Jana Jiřího, Kryštof II. (†2. září 1595) zde byl údajně také pohřben. 6. ledna 1601 byly do hrobky uloženy ostatky Melchiora, kterého následovala Judita (roz. Šliková, †24. května 1601). Ostatky Melchiorovy manželky Kateřiny nebyly z neznámých důvodů do hrobky nikdy uloženy, stejně jako ostatky jejich syna, který zemřel v exilu. Do hrobky byly zřejmě přesunuty i ostatky Anny (roz. z Parchwitz), jejíž náhrobek se ale nachází v lodi kostela, vedle náhrobků Biberštejnů (*viz obr. příloha*); Jeronýma (†1549), Jana VI. (†1550) a Kryštofa (†1551).

Podoba kaple byla dokončena až za vlády Kateřiny z Redernu, okolo roku 1610. Klenba kaple je stejná jako v případě zámecké kaple sv. Anny, kterou taktéž nechala Kateřina dokončit. Na zámecké kapli je však jiný typ oken, což stavbě dodává mnohem větší prosvětlenost. Na obou těchto kaplích je doložená spojitost s milánským

¹⁸⁸ Viz Metzger (pozn. 15) – viz Helbig (pozn. 19), s. 81.

¹⁸⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 245.

¹⁹⁰ Viz Metzger (pozn. 15) – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 246.

¹⁹¹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 246.

architektem, Marcem Spaziem z Lancia¹⁹². U kaple sv. Anny je doložená smlouva s Melchiorem a samotná výstavba zámecké kaple se řadí mezi léta 1598–1602. U redernské pohřební kaple je činnost M. Spazia doložena okolo roku 1600, smlouvou týkající se osazení kazatelny,¹⁹³ za což mu bylo vyplaceno 108 kop grošů míšeňských.¹⁹⁴

V 80. letech 18. století byla východní stěna kaple prolomena, aby vznikl samostatný boční vchod a také byla dvě kruhová okna zazděna a třetí rozšířeno.¹⁹⁵ Podlaha kaple byla roku 1908 předlážděna. Kryptu kryl původně mramorový náhrobní kámen s vytesanými erby (zřejmě erb Redernů a Šliků) a s nápisovým polem, bohužel byl však sešlapán natolik, že už tyto detaily není možné rozpoznat.

Obr. 12: Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, klenba pohřební kaple

¹⁹² Též Spazzo či Spatz. Na panství Frýdlant zřejmě přišel ze Zhořelce. V 80. letech je doložen při přestavbě hradu Frýdlant na zámek, při stavbě frýdlantské zámecké kaple (zachovala se nám smlouva s Melchiorem). Je zmiňován též při stavbě městských hradeb a kolem r. 1600 při pracích na pohřební kapli ve frýdlantském kostele, kde osadil kazatelnu. 12. července 1587 je doložen při dostavbě kostela sv. Antonína v Liberci a později liberecké radnice v letech 1599–1603. – viz Vlček (pozn. 153), s. 611.

¹⁹³ Kazatelna byla později přesunuta do barokní severní kaple – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 245

¹⁹⁴ Viz Vlček (pozn. 153), s. 611.

¹⁹⁵ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 245.

Obr. 13: Erb rodu Šliků, okolo 1600, nástěnná malba, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, kaple Redernů

Obr. 14: Erb rodu Redernů, okolo 1600, nástěnná malba, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, kaple Redernů

Kapli s náhrobky vyloupili a poškodili pravděpodobně už Švédové při obsazení Frýdlantu mezi lety 1634–1639 a později také prusí vojáci během války o rakouské dědictví a za Sedmileté války.¹⁹⁶ Rovněž krypta byla za třicetileté války vyplněna; cínové rakve byly vypáčeny, zmizely šperky a zmizela i cínová rakev, ve které byla dřevěná truhla s ostatky Melchiora.¹⁹⁷ Krypta byla několikrát otevřena, naposledy 2. července 1908, o čemž nás zpravuje Metzger.¹⁹⁸

Je otázkou, v jakém stavu je hrobka dnes, obzvláště po povodních v roce 2010, kdy se velice pravděpodobně dostala voda z nedaleké Smědé do krypty. Jediným příkladem bezpečně zachovaného ostatku je kosterní pozůstatek Melchiora z Redernu, uložen v prosklené skříňce na hradu a zámku Frýdlant, s částí bodné zbraně a s přilbou. Nad skříňkou je také zavěšen v rámu zbytek Melchiorova smutečního oděvu.

¹⁹⁶ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 246.

¹⁹⁷ Viz Metzger (pozn. 15) – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 247.

¹⁹⁸ Údajně měl být při otevření přítomen i hrabě Franz Clam-Gallas – viz Metzger (pozn. 15).

Obr. 15: Kosterní pozůstatek Melchiora z Redernu, část bodné zbraně a přilba, zámek Frýdlant

Obr. 16: Zbytek smutečního oděvu Melchiora z Redernu, zámek Frýdlant

5 Redernské sepulkrálie

5.1 Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho manželky Salomeny a jejich syna Bedřicha ml.

Datace: 1565–1566¹⁹⁹

Autor: Hans Walther mladší²⁰⁰

Umístění: interiér redernské kaple, západní stěna

Materiál: bílošedý pískovec

Rozměry: cca 430×365 cm²⁰¹

Přístěnný náhrobek edikulového schématu evokuje svou trojdílnou kompozicí triumfální oblouk. Z nízkého soklu vyrůstají čtyři mohutné sokly se sloupy, jež vyčleňují trojici polí s nikami, kde jsou umístěny stojící postavy zemřelých příslušníků rodiny Redernů. Nad sloupy je mohutné kladí s vysokým vlysem určeným pro nápisy. Na korunní římsě jsou osazeny tři kartuše s příslušným rodovým znakem.

Obr. 17: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

¹⁹⁹ Viz Kořán (pozn. 199), s. 123.

²⁰⁰ Jedním z prvních vyškolených badatelů, který se o tento náhrobek zajímal, byl Rudolf Müller, který uvádí, že autor náhrobku pocházel ze Slezska – viz Müller (pozn. 11), s. 160–161. Naopak Ivo Kořán přisoudil autorství drážďanskému sochaři Hansi Waltherovi mladšímu – viz Kořán (pozn. 199), s. 123.

²⁰¹ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 59.

Architektura náhrobku spočívá na čtyřech kvalitně zpracovaných lvech,²⁰² kteří nesou podstavec s vyrytým veršem z knihy Jób: „*Ich weis, das mein Erloser lebt, Und er wird mich hernach aus der Erden aufwecken, Und werd darnach mit dieser meiner Haut umgebe[n] wede[n], Und in meine[m] Fleisch Gott sehe[n].*“²⁰³

Nad postavami lvů vyrůstají z kvádrových soklů, zdobených oválnými rolverkovými kartušemi v obdélníkových polích, na kterých se objevují motivy lidských lebek, třičtvrtě sloupy. Spodní části dřiků jsou bohatě zdobeny; v centru je lidská figura, na níž jsou navázány další florální, geometrické a mýtické zvířecí motivy, které celkově vytvářejí fantaskně groteskní kompozici evokující nizozemské vlivy. Za sloupy se nacházejí tři velké nehluboké niky, do nichž jsou umístěny téměř volné figurální postavy zemřelých Redernů, vždy s dvojicí ctností ve cviklech²⁰⁴. Korintské hlavice a konzoly s rostlinným motivem podpírají mohutný architráv kladí. Vlys je rozdělen na čtyři triglyfy oddělené drobnými pilastry s íónskými hlavicemi a lví hlavou s kruhem v tlamě. Metopy obsahují tři rozsáhlá textová pole,²⁰⁵ která šířkou kopírují niky, v nichž jsou umístěny postavy. Korunní římsa je taktéž zaplněna dekorem a lemují ji andělčí hlavičky v ose lvích hlav. Celý náhrobek je zakončen mohutnými erby v oválných kartuších s volutami a dvěma maskaróny (pokaždé odlišnými). Na obou koncích se nachází znak Redernů, uprostřed erb se znakem pánů ze Schönaichu.

Obr. 18: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, vlys a korunní římsa s rodovými erby

²⁰² Už na středověkých náhrobcích se objevoval lev pod nohama zemřelých postav, což se vztahovalo k Žalmu 19,13: „...po lvu a po zmiji šlapat budeš“. Dalším možným vysvětlením je však souvislost s Kristovým zmrtvýchvstáním podle spisu *Fysiologus* (lvíce rodí svá mláďata mrtvá a oživuje je svým dechem), více k výkladu symbolu lva Jan Royt – Hana Šedinová, *Slovník symbolů. Kosmos, příroda a člověk v křesťanské ikonografii*, Praha 1998, s. 147–148.

²⁰³ Jób 19:25 a 19:26, přepis převzat z Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 244 - v českém ekumenickém překladu „*Já vím, že můj Vykupitel je živ a jako poslední se postaví nad prachem. A kdyby mi i kůži sedřeli, ač zbaven masa, uzřím Boha.*“

²⁰⁴ Na identifikaci ctností se shoduje Šternová a M. Svoboda – Šternová, *Sepulkrální* (pozn. 26), Svoboda, Redernové (pozn. 4), autorka bakalářské práce zároveň porovnává tyto výsledky s Cesare Ripa, *Iconologia*, Praha 2019.

²⁰⁵ Nad každou postavou jsou uvedeny údaje o její smrti a sociálním postu.

Obr. 19–22: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, dřívky s dekorativní výzdobou

Postava vlevo znázorňuje Bedřicha z Redernu v plné zbroji (na některých místech s dekorem), se štítem a zbraněmi u jeho nohou. Oproti třetí postavě, svému synovi Bedřichu ml., je zachycen znatelně starší, s plnovousem a vráskami v oblasti čela, nicméně nejedná se ještě o individualizované zachycení, pouze o rozlišení věku postav. Bedřichovy ruce jsou bohužel poškozené, původně byly v gestu modlitby. V levém cviklu edikuly je zobrazena Obezřetnost (Prudentia) s hadem omotaným kolem jedné ruky a se zrcátkem v ruce druhé. Ve druhém cviklu je Naděje (Spes); mužská postava se sepjatýma rukama, vzhlížející k oblaku. Nad Bedřichem je text: *„Im M.D.L.X. IIII Iar Freitag nach Reminiscere den 3 Martii, Ist der wolgeborne und Edle Herr. Herr Fridrich von Redern Freyherr zu Friedland und Seidenbergk ko(niglich) (etc) key(serliche) Ma(jes)t(a)t Radt und Camer Presidentt in Ober und Nider Schlesien (etc.) in Gott verstorben. dem Gott gnedig sey.“*²⁰⁶

²⁰⁶ Text převzat z Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 61.

Obr. 23: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, Postava Bedřicha st.

Obr. 24–25: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, Obezřetnost v levém cviklu a Naděje v pravém

Prostřední postava znázorňuje Bedřichovu manželku, Salomenu ze Schönaichu²⁰⁷. Oproti Bedřichovi působí postava dosti mohutně a strnule. Šat je velice podobný jako u náhrobku Anny z Redernu; opět se zde objevuje jednoduchý uzavřený, jen lehce řasěný šat s nabíranými rukávy a s límcem. Hlava je nachýlená na pravou

²⁰⁷ Podle Hany Myslivečkové je provedení postavy Salomeny blízke náhrobku Markéty Rotmberkové z kostela sv. Anny ve Slavkově. – Hana Myslivečková, *Mors ultima rerum. Pozdně gotické a renesanční figurové náhrobní monumenty na Moravě a v českém Slezsku*, Olomouc 2013, s. 266.

stranu a Salomeniny vlasy kryje rouška a baret. Obličej vykazuje podobné rysy jako u Bedřicha a Bedřicha ml., tedy výrazný dlouhý nos, drobná semknutá ústa a výrazné nadočnicové oblouky. Její ruce jsou sepnuté k modlitbě, stejně jako je tomu u Anny z Redernu. U Salomeniných nohou je drobná dětská postava, zřejmě zemřelého Maxmiliána, se sepnatými drobnými ručičkami a v řasené košilce s límcem. Svou drobnou postavou kopíruje záhyby matčina oděvu. Ctnost v levém cviklu je Láska k bližnímu (Carita), ženská postava se dvěma dětmi. Napravo Víra (Fides), ženská postava s velkým křížem. Nad Salomenou je text: „*Anno Domini Tausent funfhundert sechs und funftzig. donerstag nach Lucie, welches war der sibentzehednte Decembris, ist die Edle und Ehrentugendtsame Fraw Salomena Geborne Schonaichin, Herren Friderichs von Redernn Freiherrn. (etc.). Ehlich gemahel, inn Gott vorschaiden, der Gott gnade.*“²⁰⁸

Obr. 26: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, postava Salomeny ze Schönaichu se synem Maxmiliánem

²⁰⁸ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 61.

Obr. 27–28: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, Lásky k bližnímu v levém cviklu a Víra v pravém

Poslední postavou je mladistvý Bedřich ml., stejně jako otec zachycen coby rytíř v plné zbroji a s lehce nakročenou nohou, rovněž jeho ruce byly v gestu modlitby, ale byly též poničené, stejně jako hledí jeho přilbice. Oproti dalším postavám má mírně pootevřená ústa a jemnější obličej. V levém cviklu nad Bedřichem je Spravedlnost (Justitia), ženská postava s mečem v jedné ruce a s váhami ve druhé. Naproti ní je Statečnost (Fortitudo), jež se snaží povalit sloup s íónskou hlavicí. Nad Bedřichem ml. je text „*Anno Domini Tausent funfhundert zwai und sechtzigk, den Sonntag nach S. Wentzelai, welches war der zwaintzigiste tag Septembris Ist der Wolgeborne und Edle Herr Friderich von Redern der Jvngere Freyherr zu Fridlandt vnd Seydenpergk (etc.) Obbeschribenes Presidenten Son verschiden. dem Gott gnade.*“²⁰⁹

Obr. 29: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, postava Bedřicha ml.

²⁰⁹ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 62.

Obr. 30–31: Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, Spravedlnost v levém cviklu a Statečnost v pravém

Tento společný náhrobek je nesmírně kvalitním příkladem německého renesančního sochařství. Architektura náhrobku je v harmonickém souladu, poněkud mohutně však působí kartuše s rodovými znaky, což může být způsobeno buď snahou zaplnit daný prostor²¹⁰ či je to způsobeno přáním objednavatele nebo sochařovou invencí. Rudolf Müller naopak navrhuje, že byly sekundárně dodány až při vytváření mauzolea Melchiora v letech 1605–1610, stejnou teorií přebírá od Müllera Henrich Metzger.²¹¹

Přesto, že se jedná o společný náhrobek, každá z postav zde má své individuální provedení, byť všechny působí relativně strnulým dojmem, který je dle mého názoru nejvíce zřetelný na Salomeně ve splývavém šatu. Individualizaci postav posiluje také výběr ctností u každého zemřelého.

Je zde několik významových rovin. Informující hodnotu mají nápisy o datu úmrtí a společenském statutu zemřelých. Heraldickou složku náhrobku dotváří mohutné kartuše nad kladím, ale rovněž rodové erby u nohou Bedřicha a Bedřicha ml. Personifikace ve cviklech představují ctnosti zemřelých postav; u obou mužů jde spíše o rytířské ctnosti, kdežto Salomena je představena jako milující matka a dobrá křesťanka. Vyznáním víry je gesto věčné modlitby a úryvek z knihy Jób ve spodní části náhrobku. Hojně se zde objevuje tematika odkazující k zásadě memento mori; přesýpací hodiny a lebky na sloupech. Zajímavým motivem jsou lvi podpírající náhrobek, jejich interpretace není jednoznačná a nabízí se několik možností. Buď se

²¹⁰ V případě, že měl společný náhrobek stejné umístění jako momentálně, tedy na západní stěně redernské kaple.

²¹¹ Viz Müller (pozn. 11), s. 160 – viz Metzger (pozn. 15), s. 42.

jedná o obecný výraz síly, či může jít o konotaci Šalamounova trůnu. Ve středověku byli lvi chápáni v negativním slova smyslu, který vycházel z Žalmu 91:31 („...*po lvu a po zmiji šlapat budeš*“) a proto se lev objevuje na náhrobcích typu gisant pod nohama zemřelých jako symbol vítězství nad zlem.

Je otázkou, jak vypadal náhrobek původně. Milan Svoboda uvádí, že v 18. století došlo k poškození plastik, i kvůli „restaurátorským zásahům“ (hlavním zásahem bylo zřejmě odstranění polychromie).²¹² Metzger uvádí, že v roce 1889 na příkaz hraběnky Klotildy Clam-Gallasové byl náhrobek renovován, přičemž byla odstraněna i silná vápenná krusta obklopující pomník a malbu.

Podobnou vícedílnou kompozici společných šlechtických náhrobků vykazují například na Moravě náhrobky Syrakovských v kostele ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, náhrobky rodiny Bzenců v Klimkovicích, soubor náhrobků rodiny Kašpara Rotmberského z Ketře v kostele ve Štáblovicích či náhrobek Jana Fridricha hraběte z Hardeka a ze Stattenburka a jeho ženy Alžběty z Monesis v kostele sv. Prokopa v Letovicích. Ve Slezsku jsou to náhrobky rodiny von Stossel a von Schindel po obou stranách lodi v kostele sv. Petra a Pavla v obci Szklary Górne či náhrobek Otty a Heleny von Zedlitz v Prochowicích (= Parchwitz), kde jsou v ukončení náhrobku i velice podobné kartuše s rodovými znaky jako je tomu u náhrobku Bedřicha z Redernu. Podobné schéma rodinného náhrobku se též objevuje u náhrobku rodu von Schaffgotsch v pohřební kapli v Gryfowě Śląském. Náhrobek pochází z let 1585–1589 a autorem je Hans Klintsch z Pirny²¹³.

²¹² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 244 – čerpá z farní kroniky frýdlantského kostela, *Annales Ecclesiae Decanalis Fridlandensis*. Svoboda se rovněž domnívá, že původní polychromie mohla napodobovat strukturu mramoru, jako tomu bylo u oltáře v kostele sv. Jakuba Většího ve Svádově – Michaela Ottová, Několik poznámek ke studiu a restaurování renesančního oltáře v kostele sv. Jakuba Většího ve Svádově, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník příspěvků z kolokvia konaného v Muzeu města Ústí nad Labem ve dnech 25.–26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 220.

²¹³ Jeho další díla v podkapitole 6.3.1.

5.2 Náhrobek Anny z Redernu, rozené z Parchwitz (†1566)

Datace: po 1566

Autor: neznámý

Umístění: interiér, jižní stěna presbytáře²¹⁴

Materiál: pískovec

Rozměry: 232×155 cm²¹⁵

Anna z Parchwitz byla manželkou Jana Jiřího Rederna, jednoho z pěti synů Bedřicha z Redernu a jeho choti Salomeny, o jejím životě však nemáme mnoho informací.

Přístěnný náhrobek Anny z Redernu má opět edikulové schéma vymezené dvojicí iónských sloupů nesoucích výrazný překlad římsy s masivním nápisovým vlysem. Architektura náhrobku vychází ze soklu s krátkým textem „*Heute mir – Morgen dir*“. Ústřední část tvoří figura zemřelé v půlkruhové arkádě, na níž je napojené kladí s textem uvádějícím životní údaje Anny: „*Anno domini 1.5.6.6 .20 tagt Octobris welhchs war der Sontagt nach Sant Gally Ist die wolgeborne frav anna geborne von Parchwitz hern Hans Ivrgen von redern freyhern zu frydlandt vnd Seydenbergt auf Tost vnd weiskretschem ehch gemall in Gott endschlafen der Gott gnad.*“²¹⁶

Obr. 32–34: Náhrobek Anny z Redernu, po 1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéfní deska s bojujícím putti, putti nesoucí symboly vanitas

²¹⁴ Patrně na tomto místě nebyl náhrobek původně, u Metzgera je z fotografie poznat, že se náhrobek nachází jinde. M. Svoboda také uvádí, že zřejmě došlo k sekundárnímu přemístění náhrobku.

²¹⁵ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 65.

²¹⁶ Ibidem, s. 66.

Obr. 35: Náhrobek Anny z Redernu, po 1566, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

Sloupy tvoří spojující prvek celého monumentu a ohraničují slepou arkádu, ve které je umístěna postava Anny z Redernu. Edikulové schéma po stranách lemují dvojice nižších pilířů, nad jejichž hlavicemi jsou napojené reliéfní desky s putti držícími symboly pomíjivosti; putti na levém soklu²¹⁷ drží lidskou lebku a putti na opačném soklu přesýpací hodiny. Na boční straně soklů jsou nenápadné kartuše. Dříky jsou ve spodní části zdobené geometrickým probíjeným dekorem s motivem hlavy²¹⁸ a diamantováním, opět evokující nizozemské vzory. Výše už sloupy nenesou žádný dekor a jsou ukončeny iónskými hlavicemi²¹⁹. Prostor arkád za sloupy je bohatě členěn. V úrovni soklu je na boční straně zřetelný zřejmě motiv zkřížených kostí. Pilíře archivolty v pozadí sloupů zdobí dva reliéfy postav v edikulách. Na levé straně je to

²¹⁷ Z pozice diváka.

²¹⁸ Šternová jí identifikuje jako personifikace Slunce – Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 65.

²¹⁹ V *Umělecké památky Čech* 1 (str. 353) jsou hlavice chybně popisovány jako toskánské.

ženská postava s bohatou drapérií s kalichem s hostií v pravé ruce a knihou u pravé nohy. Šternová tuto postavu interpretuje jako Víru (Fides). Na pravé straně je rovněž žena s bohatou drapérií, na pravé ruce jí sedí ptáček a levou rukou ukazuje k naznačenému oblaku při pravé straně niky. Šternová navrhuje personifikaci Čistoty (Castitas).²²⁰

Slepá arkáda je pokryta pestrým dekorem. Vnitřní stranu vyplňuje dlouhý ornament rostliny ve váze. Oblouk lemuje pletenec, v němž je umístěna na vrchu oblouku andělčí hlavička. Cvikly zdobí plody a rostliny, na které se napojují scény putti propichující kopím hlavu vodních nestvůr či delfínů.

Postava Anny z Redernu je vytvořena ve vysokém reliéfu. Zesnulá je v jednoduchém splývavém šatu s balónovými rukávy, které zdobí pruhy. Tento šat nijak nekopíruje její postavu a je bez větších detailů. Její ruce jsou v úrovni prsou sepnuty k modlitbě²²¹. Její vlasy překrývá hladká rouška s ozdobným okrajem, nicméně obličej je nezahalený, stejně jako u stylově podobné postavy Salomeny z náhrobku Bedřicha z Redernu. Obličej je velice jemný a mladý, s očima upřenýma k zemi. Celá její postava působí klidným dojmem, jako při tichém rozjímání.

Závěrečné kladí je vyplněné nápisovou deskou, ale okraje jsou ozdobeny motivem lilie. V rohu kladí se objevují dva maskarony v podobě ženských hlav.

Pokud jde o celkové zhodnocení náhrobku, jedná se o velmi kvalitní zpracování, hlavně co se týče úrovně detailů. Nicméně celková kompozice působí poněkud překombinovaně, což je způsobeno spojováním tolika prvků na malém prostoru.²²² Šternová ve své bakalářské práci připouští možnost, že bylo dílo přemístěno a znovu sestaveno. Andělé nesoucí lebku a přesýpací hodiny a svázané kosti, společně s nápisem na soklu „*Dnes já – zítra ty*“ vytvářejí jasné symbolické poselství celého díla, v souladu s křesťanskou zásadou memento mori. Důležitý je zde také motiv ctností²²³ a vítězství dobra nad zlem, jenž patří mezi základní symbolická sdělení sepulkrálních památek.

²²⁰ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 65 – v *Umělecké památky Čech 1* (str. 353) jsou postavy obou ctností mylně interpretovány jako sv. Jan Evangelista a sv. Jan Křtitel.

²²¹ Stejně gesto se objevuje například u náhrobku Anny z Gersdorfu (†1584) na zdi presbytáře kostela sv. Vavřince ve Vsi, nicméně zde mají ženy zahalený obličej (viz obrazová příloha).

²²² Tato estetika souvisí s využíváním nizozemských dekorativních vzorců.

²²³ Toto téma prostupuje všechny sepulkrálie Redernů ve frýdlantském kostele.

5.3 Posmrtný portrét Melchiora z Redernu

Datec: 1. hypotézou je období říjen 1600–leden 1601,²²⁴ 2. hypotézou 1601–1605²²⁵

Autor: neznámý²²⁶

Umístění: Hejnice, interiér kostela Nanebevzetí Panny Marie²²⁷

Rozměry: 410×380 cm²²⁸

Zásadním vodítkem k identifikaci zemřelého a celého obrazu je báseň napsaná na stéle,²²⁹ kterou drží dívka v pravém dolním rohu: „*Kdokoli to vidíš, znáš ho? Je to HRDINA REDERN v podobě, v jaké žil a jednal. Hle, jak PALLAS truchlivě oplakává, že odešel její klenot. Nyní nařiká VICTORIA bohyně války, že její tábor opustil statečný bojovník Kristův. Když žil, z upřímné LÁSKY jí byl věrně oddán, i ona je účastna jeho smrti. Tak jako na nivách rostou LILIE, kvetou, brzy uvadnou, tak pomíjí člověk. Tak všechno kosí ČASa nešetří STATEČNOSTI a slávy. Kdo nepěstuje CTNOST, není po smrti ničím. Ten, který tu leží, po dobu svého žití byl KORUNOVÁN okrasným vavřínem. Stejně je též nyní před bohem. Žije a v tomto těle, jako by kvetl, vstane z mrtvých. Žije! Bůh ochraňuj tuto LILII! Žij blaze, svatá duše! Na shledanou!*“²³⁰ K básni je ještě dodatek týkající se autora textu: „*Složeno magistrem Bernhardem Fuesem, vychovatelem jediného dědice onoho zesnulého.*“²³¹ Fuesova báseň nám slouží jako návod k ikonografickému pochopení scény.

²²⁴ V případě, kdy by bylo plátno vyhotoveno ještě před Melchiorovým slavnostním pohřbem, nicméně vzhledem k náročnosti a obrovským rozměrům se M. Svoboda spíše přiklání k druhé možnosti datace (viz citace níže) – Milan Svoboda, Pohřební plátno s Melchiorem z Redernu, in: *Sborník Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Liberci*, Liberec 2008, s. 137.

²²⁵ Roku 1605 nechala Kateřina objednat u Gerharda Hendrika kamenné mauzoleum. M. Svoboda se také domnívá, že pokud by skutečně portrét vznikl ještě před Melchiorovým pohřbem, byl by zmíněn v pohřebním kázání Martina Nusslera – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 190.

²²⁶ Marius Winzeler uvádí jako autora Hanse Sperbera – Marius Winzeler, Posmrtný portrét Melchiora z Redernu, in: Milena Bravermarnová – Dobromila Brichtová – Beket Bukovinská et al., *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty* (kat. výst.), Kroměříž 2017, s. 85–87.

²²⁷ Plátno sem bylo přeneseno z důvodu nevyhovujících podmínek v kostele Nalezení sv. Kříže, nicméně ani zde není umístění ideální. Jedna z důvodů historického (plátno nemá žádnou vazbu na tento kostel, klášter byl navíc od počátku katolický a za doby vlády luteránských Redernů byl dokonce uzavřen), ale také z důvodu umístění v rámci interiéru (je skryté na tribuně hlavní lodi).

²²⁸ Radana Hamsíková – Dagmar Hamsíková, *Restaurátorská zpráva. I. a II. etapa. inv. č. 127.*

Šlechtic Melchior z Redernu na katafalku, Praha 2009. Nepublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci.

²²⁹ Je zvláštní, že ačkoliv je stéla nakloněna, text je na ní napsán frontálně.

²³⁰ Svoboda, Pohřební (pozn. 224), s. 140.

²³¹ *Ibidem*, s. 140.

V dolní části plátna je vyobrazen zemřelý Melchior z Redernu na katafalku, oděný do černého smutečního oděvu²³² s bílým nabíraným límcem a se zlatým řetězem okolo krku. Okolo Melchiora je několik symbolů jeho ctností; v popředí planou dvě vysoké svíce symbolizující jas věčného života a víry, v levém rohu obrazu jsou vysoké lilie se svěšenými květy značící čistotu a marnost, posledním motivem je vavřínový věnec vítězů. Na plátně je kromě zesnulého Melchiora pět dalších postav. V pravém dolním rohu se nachází ženská postava s křídly, palmovou ratolestí a vznášející se korunou symbolizující věčný život²³³, v básni není označena, ale mohlo by se jednat o Fámu, držící kamennou stělu s básní od B. Fuesse. Zbytek postav je situován okolo velkého otočeného redernského erbu kola s osmi loukotěmi, doplněného vojenskými symboly²³⁴. Nad erbem se nachází postava Chrona, který je zobrazen jako starý nahý muž držící kosu, oděný jen do rudého pruhu látky. Pod erbem je zrcadlově otočená drobná postava chlapce se zavřenými očima, Amora, boha pozemské lásky. Bohyně moudrosti a spravedlivé války Pallas je zobrazena s přilbicí na hlavě a s bohatou světle hnědou drapérií, jak se opírá o svou levou ruku. Naopak světlovlasá dívka napravo v modrém šatu, bohyně vítězství Victoria, má ruce sepjaté a dívá se směrem na Melchiora. Celý kompozičně náročný výjev, odehrávající se na černém pozadí, je doplněn vojenskými praporci a znakem císařském orlice za dívkou v modrém.

Pojení obrazu s básní je velice netypické a značí velkou míru kreativity a inovace při vytváření portrétu. Majuskulou vyznačená slova se vztahují k přímým symbolům na obraze a indikují blízkou spolupráci malíře a básníka. Otázkou však je, zda dříve vznikla malířova koncepce nebo zda plátno vznikalo až na základě básně. Pravděpodobnější se zdá hypotéza, že nejprve vznikla báseň, neboť na obraze jsou jisté odchylky (např. lilie oproti textu nejsou zvadlé).²³⁵

Původně mohlo být monumentální plátno umístěna v pohřební kapli Redernů na místě dnešního mauzolea (tj. severní stěna). Po osazení mauzolea bylo pověšeno na východní stěnu, kde zůstalo do 80. let 18. století, kdy probíhaly úpravy ve frýdlantském kostele a plátno bylo přeneseno na zámek. Kronikář Johann Carl Rohn uvádí, že

²³² „Černá barva, které byly dlouho přisuzovány negativní vlastnosti se najednou v renesanci stává symbolem humilitas, barvou pokory a odříkání.“ – Lenka Vaňková, *Malované posmrtné portréty*, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 49.

²³³ Viz Winzeler (pozn. 226), s. 85.

²³⁴ Habsburská orlice na praporci symbolizuje oddanost habsburskému rodu. Už Bedřich z Redernu byl vůči císaři velice loajální a to stejné platilo pro Melchiora, zaměstnaného v císařských službách jako vojenský maršál.

²³⁵ Svoboda, *Pohřební* (pozn. 224), s. 139

existovaly dva identické portréty zesnulého Rederna; jeden obraz visel v kapli v kostele Nalezení sv. Kříže ve Frýdlantu a druhý v zámecké kapli v Liberci.²³⁶

Pokud se jedná o autorství, nabízí Milan Svoboda možnost, že za portrétem/portréty stojí malířská dílna a že by za koncepcí či částečným provedením mohl stát někdo z rudolfínských umělců, které Melchior mohl znát²³⁷ a Kateřina by jej tak případně mohla oslovit. Marius Winzeler však ve svém příspěvku tvrdí, opírajíc se přitom o E. A. Seeliger, že obraz vytvořil Hans Sperber,²³⁸ který pro Kateřinu vytvořil i další pohřební dekorace a pomalování saní pro Kryštofa II.²³⁹

²³⁶ Viz Rohn (pozn. 2), s. 109–110.

²³⁷ Melchiora z Redernu měl před rokem 1600 portrétovat Hans von Aachen, nicméně obraz se nedochoval a známe jen mědiryt Lucase Kiliána podle předlohy Aachena. – Milan Svoboda 2008, str. 138.

²³⁸ U Sperbera jsou uváděny zakázky jednak v Praze a také v Žitavě - Heslo Sperber, Johann (Hans), in: Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Band 31. Siemering-Stephens, Leipzig 1937, s. 361.

²³⁹ Viz Winzeler (pozn. 226) – viz Seeliger (pozn. 22), s. 107.

Obr. 36: Posmrtný portrét Melchiora z Redernu, 1600–1601/1601–1605, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

5.4 Mauzoleum Melchiora z Redernu, jeho ženy Kateřiny a jejich syna Kryštofa II.

Postavy: Melchior z Redernu (1555–1600), Kateřina roz. Šliková (1565?–1617), Kryštof z Redernu (1591–1641)

Datace: 1605–1610

Autor: Gerhard Hendrik

Umístění: interiér redernské kaple, severní stěna

Materiál: mramor, bronz, alabastr

Rozměry: cca 845×520 cm²⁴⁰

Přístěnné monumentální mauzoleum je vytvořeno z několika druhů mramoru, bronzu a alabastru. Architektura náhrobku je vytvořena z červeného mramoru a je vertikálně rozdělena do tří pásů, podle postavy, která je zde zobrazena. Horizontálně je architektura členěna na sokl, střední nejvyšší část s postavami, nápisy a reliéfy, a nakonec na volné sochy starozákonních proroků, redernský erb a sochu zmrtvýchvstalého Krista.

Obr. 37: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

²⁴⁰ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 68.

Úroveň soklu lemují po obou stranách spoutaní Turci s turbany na hlavě, kteří kopírují svými zády oblouky zakončené lví tlapou. Tváře pokořených Turků jsou velice živě zpracovány. Ve střední části soklu je pozlacený reliéf s označením „Papa“; jde o jeden z Melchiorových válečných úspěchů, dobytí města Pápy. Pilastry vedle reliéfu lemují postavičky bronzových andělíčích hlaviček na alabastrové podložce.

Obr. 38: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéf spoutaného Turka v levém rohu

Obr. 39: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéf spoutaného Turka v pravém rohu

Obr. 40: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéf s dobytím Pápy v centru soklu

Na levé straně centrální části je postava Kateřiny z Redernu v mohutném šatu podle španělské módy a s vysokým límcem a s rouškou, která jí skrývá vyčesané vlasy. Ve své pravé ruce drží šátek a levou se opírá o sloupek, na kterém se zřejmě nacházel rodový znak Šliků. Její obličej je poněkud chladný a zrak je upřený na postavu Kryštofa. Nad hlavou Kateřiny je zavěšena tabule s údaji o jejím životě: „*Anno Christi 16--den--ist in Gott dem Herrn sanft vnd selig vorschieden, die Wolgeborne Fraw Fraw Katharina von Räderin (etc.) Geborne Schlickinn Gräfin von Passaun vnd Weiskirchen, Fraw auf Friedlandt, Reichenberg vnd Seydenberg (etc.) Wittibe Ihres Alters im--Jahr--Wochen vnd -- Tage. Deren Gott der Allmechtige in der Erden eine sanfte Ruhe vnd am Jungsten Tage eine fröliche auferstehung zum Ewigen Leben vorleige. Amen*“ Do volných políček měl být doplněn den, měsíc a rok její smrti, stejně jako stáří, ale nikdy se tak nestalo (stejně jako v případě Kryštofa), neboť nebyli do hrobky pohřbeni.

Obr. 41: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, postava Kateřiny z Redernu, roz. Šlikové

Nejdůležitější postavou mauzolea je Melchior z Redernu, s hrdým výrazem a elegantně zastřiženým plnovousem, jehož postava je umístěna v ústřední, vyvýšené edikule. Melchior je zachycen ve středním věku, jak se opírá levou rukou o sloupek, na kterém byl zřejmě původně redernský erb, ve druhé ruce drží Melchior maršálskou hůl. Oblečen je do kyrsu s výrazným okružím a se širokou šerpou přehozenou přes rameno. Edikulu lemují na každé straně trojice sloupů s korintskými hlavicemi, nad nimiž jsou umístěny dvě sochy putti s přiléhavou bederní rouškou (avšak během třicetileté války jim byla uražena křídla), z nichž putto vlevo drží přilbu, putto napravo zřejmě dříve držel vavřínový věnec, nicméně dnes je zde už jen nepatrný fragment. Nad pravým putto je velice drobná hlava lva, která na opačné straně chybí. V levém cviklu edikuly se nachází drobná poničená postava anděla, personifikace Víry, s křížem v pravé ruce, naproti ní byla personifikace Naděje²⁴¹. Dvojice ctností zřejmě po vzoru náhrobku Bedřicha z Redernu lemovala každou edikulu s postavou, nicméně dochovala se pouze jediná. Za hlavou Melchiora se nacházejí dva dráty, na kterých byly pověšeny znaky spřízněných rodů, nicméně dochoval se pouze redernský znak a dále znaky pánů z Reideburga, pánů z Kotwitz a pánů ze Zirchau.²⁴² U soklu edikuly s Melchiorem jsou dva oválné zlatené reliéfy s Melchiorovými válečnými úspěchy, konkrétně vlevo bitva u Siseku a vpravo obrana Velkého Varadína. Popis od G. Hendrika (viz níže) uvádí, že reliéfní desky visely na hlavicích korintských sloupů, což dokládají i vyvrtané otvory nad hlavicemi. Nad Melchiorovou hlavou je zavěšena deska s nápisem „*Anno 1600 den 20. Septembris ist in Gott sanft vndt selig vorschieden der Wolgeborne Herr Herr Melchior von Rädern Freyherr vnd Ritter Herr auf Friedland, Reichenberg vnd Seidenberg (etc.) Röm(isch) Kay(serliche) May(e)s(tä)t Rath vnd Hofkriegsraths Praesident, General Feldt Marschall in Hungern vnd Oberster zu Rab, auch baiden (fürstlicher Durchlaucht) Erz Herzogen Matthiae vndt Maximiliani Rath (etc.) Seines Alters 45. Jahr 8 Monat vnd 14 Tage. Der Allmechtige Gott vorleihe ihme eine sanfte Ruhe vnd fröliche auferstehung zu dem Ewigenn Leben. Amen*“²⁴³

²⁴¹ Postavy zmiňuje Hendrik ve svém vydaném popisu mauzolea, viz příloha.

²⁴² Svoboda, Redernský monument (pozn. 29), s. 212 (nákresey) - Šestnáct erbů bylo také odhaleno na valené klenbě stropu při restaurování tzv. redernské zbrojnice na hradu Frýdlant. Stejná galerie je dochovaná na náhrobku Kateřiny ze Salzu, matky Hioba ze Salzu, který byl Melchiorovým synovcem, na náhrobku je dochováno šestnáct erbů, společně s iniciálami, identifikujícími tyto rody. Více ibidem, s. 202.

²⁴³ Ibidem, s. 71–72.

Obr. 42–43: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, putti držící přilbici a pozůstatek vavřínového věnce

Obr. 44: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, postava Melchiora z Redernu

Obr. 45: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéf bitvy u Siseku

Obr. 46: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, reliéf bitvy u Velkého Varadína

Poslední postavou je Kryštof po Melchiorově levici. Kryštof je zachycen ve výrazném kontrastu, levou ruku má zapřenou v bok a pravou rukou ukazuje na reliéfy s otcovými vojenskými úspěchy. Je oděn do velice zdobného šatu, stejně jako otec do kyrsu, se šerpou okolo těla a s límcem. Kryštofova hlava je upřena k divákovi, vlasy jsou velice podobné Melchiorovi, je však zachycen mladší, což je způsobeno i bradkou a knírem místo plnovousu. Pod jeho nohama je text „*Im Jahr nach Christi Unsers Ewigen Erlösers vnd Seligmachers Geburg 16--den--Tag der Monats -- ist in Gott dem Herrn selig entschlafen der Wolgeborne Herr Herr Christof von Rädern Freiherr auf Friedland, Reichenberg vndt Seydenberg (etc.) (Römisch kaiserliche Majestät) Druchsas. Seines Alter sim -- Jahr -- Monat -- Tag. Dem Gott der Allmechtige in der Erden eine sanfte Ruhe vnd am Jungsten Tage eine fröliche Auferstehung vorleihen wolle.*“²⁴⁴

²⁴⁴ Šternová, Sepulkrální (pozn. 26), s. 72.

Obr. 47: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, postava Kryštofa II. z Redernu

Naprosto unikátní je rozhovor mezi Kateřinou, Melchiorem a Kryštofem na nápisových deskách.²⁴⁵ Rozhovor začíná na desce nad Kateřinou: „*Care Marite, meo mihi pectore carior, et dūm. Vita tibi fuit, et nunc, ubi morte jaces, Carus eras, et carus eris; carus quoq(ue) per te, Unica qui vitae fax mihi Natus erit. Utq(ue) patescat amor meus iste nepotibus olim. Haec fidei monimen sint monumenta meae.*“²⁴⁶ Melchior odpovídá „*Grata mihi pietas tua, cara Marita, Fidesque, Et grata haec, Fidei Sunt Monumenta tua. Grator at Nati tua cura, sed ó! mea quondam: Cura quoq(ue): ó! Generis spes mea Nati mei. Sis pius imprimis, Cari dein gesta Parentis, Magno imitare animo, nomine magnus eris.*“²⁴⁷ Nakonec Kryštof II. dodává

²⁴⁵ Přepis od Svoboda, Redernský monument (pozn. 29), s. 200–201, překlad od Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 262–263.

²⁴⁶ „Drahý manželí, dražší mi než mé srdce, nejen dokud jsi ještě žil, ale také nyní, ležíš-li ve smrti, byl jsi mi drahý a drahým mi zůstaneš. Kvůli Tobě je mi také drahý syn, který bude jediným světlem mého života. A aby byla jednou patrna potomkům tato má láska, buď tento pomník zároveň připomínkou mé věrnosti“

²⁴⁷ „Milá je mi, drahá manželko, Tvá zbožnost a věrnost, milý je mi tento důkaz Tvé věrnosti. A ještě dražší Tvá starost o syna, kdysi, ach, také má starost. Ó synu, naděje mého rodu, buď přede vším bohabojný, následuj pak nadšeně činy svého milého otce, a Tvé jméno bude velké.“

„O! Vitae Cynosura maea Pater una, viaeque, O! Calcar gestis ad pia gestatus, sedulus istud agam, tua per vestigia currens, Addat uti (et) famae, post me fama tuae, Interea vitu tu gaude celite ad ó! heic, Longum cum Jova, spes mea; mater agat.“²⁴⁸

Poslední část mauzolea tvoří erb se sochou Krista a starozákonní proroci nad římsou. Kartuše s redernským znakem se nachází ve střední části náhrobku, osově nad postavou Melchiora. Po stranách znaku je v reliéfu vyvedená zbroj a zbraně, společně s praporci. Nad znakem jsou dvě velké přilby, levá s pavími pery a redernským kolem a pravá s praporci na žerdích. Z kartuše vychází sloupek, na kterém stojí postava Krista, jenž pravou nohou stojí na lebce Adamově a levou nohu šlape na hada, který mu ji omotává. Vedle kartuše jsou dva proroci v brnění, držící praporce.²⁴⁹ Vlevo od erbu je Jozue stojící na korunovaném panovníkovi a opírající se o štít, v jeho pravé ruce je korouhev se sluncem. Naproti němu stojí Gedeon s korouhví a trubkou v pravé ruce a vázou u jeho nohou. Nad postavou Kateřiny je David jedoucí na konci, držící prapor s harfou. Nad postavou Kryštofa II. je vyobrazen Juda Makabejský na koni a s praporcem.

Obr. 48: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, detail kartuše s redernským erbem a sochou Zmrtvýchvstalého Krista, po stranách Jozue (vlevo) a Gedeon (vpravo)

²⁴⁸ „Ó otče, šťastná hvězda mé životní pouti, Ty, jenž pobízíš svými skutky k dobrým činům, s horlivostí chci, ve Tvých šlépějích kráčeje, snažit se o jediné, aby má sláva po mně Tvou slávu rozhojnila. Zatím těš se ze života na nebesích, a aj, ať dlouho žije s Boží přízní matka, má naděje!“

²⁴⁹ Ikonografická identifikace podle Oszczanowski, Náhrobek (pozn. 32), s. 158–159.

Obr. 49–50: Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže, detail starozákonních postav nad římsou - vlevo David, vpravo Juda Makabejský

Monumentální mauzoleum patří jak do inovace, tak formy k nejpřednějším příkladům manýristického sepulkrálního sochařství a je možné ho srovnávat s královskými a dokonce císařskými náhrobky jako je královské mauzoleum v katedrále sv. Víta od Alexandra Colina. Dílo představuje unikát vratislavského manýrismu, jenž je ale obohacen o nizozemské vlivy (to se projevuje mj. různorodostí materiálu, což je pro Slezsko a Nizozemí typické). V českých zemích nemá tato forma obdoby, analogie a vzory i umělecká příbuznost jsou proto hledány ve slezském, saském, nizozemském a italském dvorském umění.²⁵⁰

Společně s kazatelnou bývalého zámeckého kostela, dnes baziliky sv. Jana Evangelisty v Olešnici, se jedná o jediná archivně potvrzená díla původně amsterdamského umělce, který třicet let působil ve Vratislavi, Gerharda Hendrika²⁵¹. Dílo nicméně není výtvorem pouze Hendrika, ale celé dílny a dalších specialistů, například autora válečných reliéfů. Otázkou je také samotné odliší pomníku, zda měl Hendrik slévárenskou pec či využil služeb zvonaře Gerharda Götze.²⁵²

Pokud jde o inspirační vzory mauzolea, Oszczanowski uvádí benátské vlivy, které Gerhard mohl znát z vlastní zkušenosti, konkrétně náhrobek benátských dóžat Nicola Tronihovo v S. Maria Floriosa dei Frari a Pietra Mocenihovo²⁵³ v Ss. Giovanni a Paolo.²⁵⁴ V těchto dílech se začíná projevovat znázorňování pozemských triumfů zemřelého hrdiny.²⁵⁵ Oltářová kompozice frýdlantského mauzolea také možná značí, že Gerhard znal tvorbu dalšího benátského sochaře, Alessandra Vittorii, a oltář

²⁵⁰ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 266.

²⁵¹ Podrobněji o jeho životě a dalších realizacích podkapitola *Slezsko* v kapitole *Sepulkrální památky předbělohorské šlechty*.

²⁵² Oszczanowski, Pomník (pozn. 33), s. 27.

²⁵³ Moceni je zde rovněž vyobrazen jako válečník a reliéfy představují jeho válečné úspěchy.

²⁵⁴ Oszczanowski, Náhrobek (pozn. 32), s. 143.

²⁵⁵ Oszczanowski uvádí také další příklady tohoto benátského proudu – *ibidem*, s. 144.

v S. Francesco della Vigna.²⁵⁶ Hendrik se však nepochybně inspiroval i v saském a slezském prostředí; podobnou kompozici jako frýdlantské mauzoleum vykazují náhrobky Wettinů v pohřební kapli dómu Panny Marie ve Freibergu, kde jsou postavy rovněž situované ve frontální podobě v mělkých výklencích ohraničených sloupy.

Mauzoleum nechala roku 1605 objednat Kateřina, podle Svobody se jí v této době podařilo splatit největší část dluhů po Melchiorovi a mohla si tak dovolit objednávku tak honosného monumentu.²⁵⁷ Oszczanowski se domnívá, že Hendrik však na díle začal pracovat až roku 1606, neboť předchází zakázku, kazatelnu v Olešnici, dokončil 11. listopadu 1605.²⁵⁸

Schematickou skicu mauzolea našel Milan Svoboda v městské knihovně v Žitavě roku 2001, nicméně vzhledem k „amatérskému“ vyobrazení Oszczanowski odmítá, že by mohlo jít o návrh samotného Hendrika, snad jde spíše o ideu objednavatelky, Kateřiny, či snad dospívajícího Kryštofa II.²⁵⁹ Mohlo jít o jakýsi prvotní návrh/náčrt se základními motivy, které měl pomník obsahovat; plastické postavy, erb Redernů, zmrtvýchvstalý Kristus a tři reliéfy s Melchiorovými úspěchy. Unikátní je také popis náhrobku od samotného Hendrika, který byl vydán roku 1610 pod názvem *„Kurtze Beschreibung deß Herrlichen Monumenti und Begraebnueß, Welches die Wolgeborne Fraw, Fraw Catharina, Fraw von Redern, Geborne Schlickin, Graeffin von Passaun und WeißKirchen, etc. Regierende Fraw der Herrschafften Friedland, Reichenberg und Seydenberg, etc. Wittib: Ihrem Nehest Gott hoehesten Schatze, Hertzliebsten Herrn und Gemahl (nun in Christo selig ruhend) Dem auch Wolgebornen Herrn, Herrn Melchiorn von Redern, Freyherrn und Rittern, etc. Herrn auff Freidland, Reichenberg und Seydenberg, etc. Roem. Kaey. May. Rath, und HoffKriegsRath praesidenten, Generali FeldMarschalln in Hungern, vnnd Obristen zu Raab, Auch beyder Fuerstlichen Durchl. Ertzhertzogen Matthiae und Maximiliani zu Oesterreich, etc. Rath, etc. Zu sonderen Ehren machen, und zu Ewigem gedaechtnueß in der Kirchen zu Friedland auffrichten lassen.“*²⁶⁰ Hendrik zde

²⁵⁶ Oszczanowski, Náhrobek (pozn. 32), s. 145.

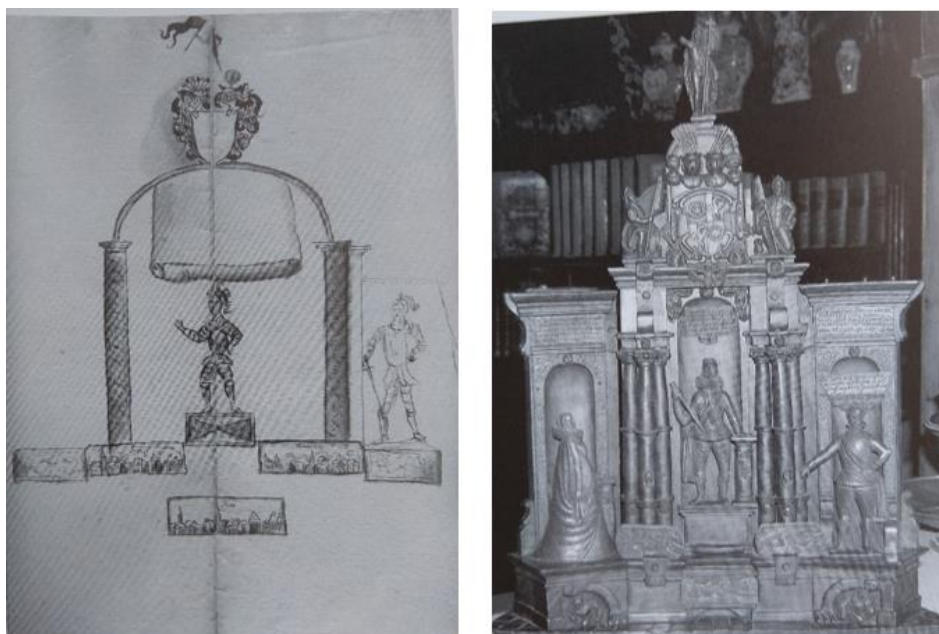
²⁵⁷ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 251.

²⁵⁸ Oszczanowski, Pomník (pozn. 33), s. 37.

²⁵⁹ Ibidem, s. 30.

²⁶⁰ Gerhard Heinricus, *Krátký popis skvostného monumentu a hrobu, který nechala postavit urozená paní, paní Kateřina, paní z Redernu, rozená Šliková, hraběnka z Pasounu a Weisskirchenu, atd. panující paní panství Frýdlant, Liberec a Závidov, atd., vdova, svému Bohu nejbližšímu, nejvyššímu pokladu, srdečně milému pánu a manželci (nyní v Kristu blaženě odpočívajícímu), také urozenému pánu, panu Melchiorovi z Redernu, svobodnému pánu a rytíři, atd., pánu na Frýdlantě, Liberci a Závidově, atd., radovi císařského římského a královského veličenstva a předsedovi dvorské*

představuje ikonografický program díla (společně s rozhovorem postav) a také uvádí výčet materiálu a financí, nesmírnou předností textu pro současné bádání je, že uvádí i již zaniklé prvky mauzolea. Podle Oszczanowského měl popis hlavně zviditelnit autora pomníku (forma sebereklamy), čemuž napovídá i vydání ve dvou městech, ve Zhořelci (u Johana Rhambauma) a ve Vratislavi (u Georga Baumanna).²⁶¹ Přepis tohoto popisu uvádí Milan Svoboda v publikaci *Redernové v Čechách*²⁶². Dochovaný je také dřevěný model náhrobku²⁶³ z roku 1837 od Franze Baslera na zámku Frýdlant, zajímavé je, že jsou zde některé prvky, které se na mauzoleu dnes nedochovaly, například druhá Ctnost nad Melchiorem. Je tak otázkou, zda tyto detaily mohl autor modelu vidět nebo zda se jedná o jeho invenci. Na zámku je rovněž nákres mauzolea,²⁶⁴ ale opět se jedná až o novější zachycení, snad z 19. století.²⁶⁵

Obr. 51-52 Schematická skica mauzolea a obr. 52 model od Franze Baslera z r. 1837 ze zámku Frýdlant

válečné rady, generálnímu polnímu maršálovi v Uhrách, a plukovníku v Rábu, také radovi obou knížecích jasností, arcivévodů Matyáše a Maxmiliána Rakouských, atd., atd., a udělat k obzvláštní počtě a k věčné památce v kostele ve Frýdlantu, Bresslaw 1610.

²⁶¹ Oszczanowski, Pomník (pozn. 33), s. 31.

²⁶² Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 359–361.

²⁶³ Viz obrazová příloha.

²⁶⁴ Viz obrazová příloha.

²⁶⁵ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 253.

6 Sepulkrální památky předbělohorské šlechty

V období raného novověku se umírání stalo veřejnou záležitostí; smrt a pohřeb člověka měly svá jasná rituální pravidla, která byla tím komplikovanější, čím byl člověk výše v sociální hierarchii. Jako návody sloužily příručky *ars moriendi*, je však otázka, jak se lišila tato ideální forma od reálných prožitků umírajících. Dochovaly se nám sice popisy posledních okamžiků některých předních šlechticů, nicméně tyto texty byly určeny veřejnosti a měly představit šlechtice v tom nejlepším světle, tedy jako správného křesťana.²⁶⁶

Pohřby šlechticů byly dlouho připravovanou záležitostí a patřily mezi jeden z prostředků rodové reprezentace. „*Jedním z důležitých sdělovacích cílů pohřební slavnosti bylo zachování sociální soudržnosti a popření toho, že smrt jedince by měla mít jakýkoliv vliv na kontinuitu rodu a rodové tradice.*“²⁶⁷ Proto byl pohřeb zároveň příležitostí nastupujícího člena rodiny, jak se zviditelnit a přijmout svou novou sociální roli.²⁶⁸ Důležitým médiem oslavy zemřelého se od konce 16. století stalo také pohřební kázání, které v sobě spojuje jak *ars vivendi*, tak *ars moriendi*. U význačných šlechticů tato kázání často získávají rovněž podobu smutečních básní a proslovů určených k vydání tiskem.²⁶⁹

S rozvíjením křesťanské eschatologie v raném novověku souvisel i velký rozkvět sepulkrální kultury. Výběr způsobu zachování památky a výběr pohřebiště znamenaly důležité rozhodnutí v životě každého aristokrata. Byly vytvářeny nákladné rodové krypty²⁷⁰ a pohřební kaple s tumbami či figurálními náhrobky, ve kterých dochází ke spojení osobní, rodové a konfesijní reprezentace. Vytvářeny jsou rovněž malované

²⁶⁶ Příkladem je popis kazatele Matěje Cyruse o skonu Petra Voka z Rožmberka – Matěj Cyrus, *Artium Universarum Excellentissima ars bene beateq moriendi aneb Kázání o tom, kterak by člověk křesťanský dobře, šťastně a blahoslavně život svůj v Pánu dokonati a umřítí mohl*, Praha 1612, folie 2.

²⁶⁷ Pavel Král, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004, s. 172–173.

²⁶⁸ „*Proto podepisoval zvací dopisy, vydával značné finanční částky na zabezpečení slavnosti, objednával oslavné básně, kráčel za márami se zemřelým a zaujímal přední místo u smuteční hostiny.*“ – ibidem, s. 173.

²⁶⁹ Tomáš Malý, Komemorativní kultura v českých zemích raného novověku, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 40. Více zejména Radmila Prchal Pavlíčková, *Triumphus in mortem: pohřební kázání nad biskupy v raném novověku*, České Budějovice 2008.

²⁷⁰ Příkladem; krypta Smiřických a Slavatů z Chlumu a Košumberka v Kostelci nad Černými lesy či krypta Trčků z Lípy v Opočně.

epitafy, jež však přímo nesouvisí s místem uložení těla. Rozvíjelo se také používání nových materiálů, které by lépe demonstrovaly urozenost a bohatství rodu; od pískovce se přecházelo k drahému mramoru, který byl kombinován s dalšími materiály a často také se štukem.

6.1 Kamenné náhrobky

V 16. a 17. století si šlechtici nechávali vytvořit několik typů náhrobků,²⁷¹ výběr souvisel s jejich sociálním, hmotným a konfesijním zařazením.²⁷² Jednodušším typem, navazujícím na středověké tradice byl znakový náhrobek. Významní šlechtici však volili spíše náročné monumentální figurální náhrobky, určené k jejich osobní a rodové sebereprezentaci.

Velkým vzorem bylo mauzoleum Maxmiliána I. pro Hofkirche v Innsbrucku od nizozemského umělce Alexandra Colina. Na popud císaře Maxmiliána II. a jeho bratra Ferdinanda Tyrolského následně vytvářel Colin od roku 1566 mauzoleum Ferdinanda I. a jeho choti Anny Jagellonské pro katedrálu sv. Víta. Roku 1576 však zemřel i Maxmilián II. a císař Rudolf II. se rozhodl připojit k mauzoleu i postavu Maxmiliána. Po převezení mauzolea do Prahy také Rudolf²⁷³ rozhodl přidat reliéfní medailony českých králů a královen. Postavy zemřelých na tumbě jsou zpodobeny „jako mrtvé“ ležící na zádech. *„Samo pojetí ležících postav je podivně odtazité, nezúčastněné. Jsou to mrtvá těla, jež ani gestem nepřipomenou vztah k nadpozemskému bytí. V odosobnění tváří nejde o idealizaci, nýbrž o intenční popření konkrétních rysů.“*²⁷⁴

Tento typ tumby se následně objevuje v zámecké pohřební kapli Všech svatých v Telči. Kapli nechal vybudovat během přestavby hradu na reprezentativní sídlo Zachariáš z Hradce, který je zde pohřben společně s manželkou, Kateřinou z Valdštejna. V centru kaple je umístěna tumba se štukovými postavami Zachariáše a jeho manželky. Tumba je ohraničená ozdobnou kovanou mříží a z východu je na náhrobek napojen figurálně zdobený tabernákl s krucifixem. Kaple však není jediným prostorem s tématem smrti na zámku Telč; na výzdobě Velkého

²⁷¹ Náhrobky byly většinou umělecky náročnější kompozice oproti náhrobníkům, které zpravidla tvořily kamenné desky kryjící vlastní hrob či byly určeny k umístění na stěnu nad hrobem.

²⁷² Král, Pohřby (pozn. 267), s. 241.

²⁷³ Rudolf II. následně nechává pod Colinovým mauzoleem vybudovat královskou hrobku, kde centrální místo zaujal jeho vlastní sarkofág - Milena Bravermanová – Michal Lutovský, *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*, Praha 2001.

²⁷⁴ Viz Ivo Kořán (pozn. 199), s. 120 „...dokonalý bezcitný sen bez víry a naděje, noblesní drama existenciální lhostejnosti“.

hodovního sálu se objevuje cyklus Triumfy Smrti a Času.²⁷⁵ Ze schématu habsburského mauzolea vychází rovněž přízední náhrobek Adama z Hradce v kostele v Jindřichově Hradci.

Kompozičně blízké habsburskému mauzoleu bylo také mauzoleum Viléma z Rožmberka v kostele sv. Víta v Českém Krumlově, které však bylo silně narušeno a postupně demontováno. Mauzoleum mělo též podobu tumby s baldachýnem, na jehož vrcholu stála postava rožmberského jezdce.

V době vlády Maxmiliána II. se objevuje zcela nový typ náhrobku, oblíbený zejména u české konfese. Zpravidla se jednalo o obdélnou desku, kterou po okrajích lemoval nápis s datem úmrtí, jménem a sociálním statusem zemřelého. V centru náhrobku byla postava v nízkém reliéfu, buď jako ležící či jako polofigura nebo stojící postava.²⁷⁶ Blížší určení postavy zajišťovaly sekundární znaky; pro rytíře to byla zbroj, ženy bývaly většinou zahalené a ruce měly sepjaté k modlitbě, panny naopak byly zobrazovány s rozpuštěnými vlasy a kvítkem v ruce. Rozvoj tohoto typu náhrobku však končí po bitvě na Bílé hoře.²⁷⁷

Zajímavým příkladem sepulkrálního předbělohorského sochařství je rovněž sedmimetrový náhrobek Václava st. Morkovského ze Zástřizl (†1600) a jeho choti Kunky (†1607) v kostele sv. Jakuba Většího v Boskovicích. Náhrobek je převážně ze žíhaného mramoru, který je doplňován barevně odlišnými materiály²⁷⁸ a štukem. Postavy a tváře manželů vykazují snahu umělce překonat schémata portrétního náhrobku a více se přiblížit psychologické i sociální charakteristice postav.²⁷⁹ V horní části soklu je text básně od významného humanisty, Theodora Beza.²⁸⁰ Mezi manželi dochází, stejně jako u mauzolea Melchiora z Redernu, ke komunikaci, avšak pouze v symbolické rovině; manželé se na sebe dívají a mezi nimi je zobrazená andělčí hlavička, z níž je zavěšené srdce jako symbol manželské lásky.²⁸¹ Kořán spojuje

²⁷⁵ Zora Wörgötter, Zrcadla smrti. K ikonografii memorií raného novověku, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 33.

²⁷⁶ Král, Pohřby (pozn. 267), s. 244.

²⁷⁷ *Ibidem*, s. 244.

²⁷⁸ Sokl z opuky, jedna z říms je z pískovce a nápisové desky z černého mramoru, štukový nástavec – Zdeňka Michalová (ed.), *Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci*, Pardubice 2001.

²⁷⁹ Viz Myslivečková (pozn. 207), s. 215.

²⁸⁰ *Ibidem*, s. 213.

²⁸¹ Eva Odehnalová, Figurální náhrobníky Morkovských ze Zástřizl v kostele sv. Jakuba Většího v Boskovicích, *Památková péče na Moravě. Monumentorum Moraviae tutela: sepulkrální památky* 13, 2007, s. 58.

náhrobek s vratislavským sochařstvím.²⁸² Hana Myslivečková autorství připisuje Mistrovi náhrobku Václava Berky z Dubé a Lipého a jeho dílně, ve které podle Myslivečkové působili i sochaři obeznámeni se severským manýrismem.²⁸³

6.2 Malované epitafy a posmrtné portréty

Specifickým typem sepulkrálií jsou také malované epitafy a posmrtné portréty. Malované epitafy zažily v 16. a 17. století nebývalý rozvoj, zřejmě i z důvodu ekonomické dostupnosti. Nebylo to však jen měšťanstvo, které si takové obrazy objednávalo, zadavatele tvořili často také šlechtici.²⁸⁴

Posmrtné portréty tvoří specifickou kategorii sepulkrálních památek a v této práci je jim věnován prostor díky dochovanému posmrtnému portrétu Melchiora z Redernu. Nejstarší příklady jsou z 15. století, ale k největšímu rozmachu dochází v 17. století a první polovině 18. století.²⁸⁵ L. Vaňková rozděluje portréty podle způsobu vyobrazení nebožtíka, buď jako mrtvého nebo živého. Rozšířenější je typ zemřelé postavy, a to buď polopostavy na polštáři či celé postavy na katafalku/v rakvi. V českých zemích se dochovalo několik posmrtných portrétů na hradech a zámcích, mimoto je ale možné zmínit portréty abatyší z kláštera františkánek/voršilek v Brně či soubor portrétů na zámku ve Velkých Losinách.

V našem prostředí se posmrtných portrétů vyšší šlechty dochovalo pomálu.²⁸⁶ Prvním příkladem je portrét Jáchyma z Hradce na zámku Telč. Na obraze je zachycena jen polopostava²⁸⁷ muže v černém oděvu, s Řádem zlatého rouna okolo krku. Portrét je relativně malého formátu a vytvořil jej pozdější portrétista Zachariáše a jeho ženy Kateřiny, Mistr BI.²⁸⁸

²⁸² Viz Kořán (pozn. 199), s. 129.

²⁸³ Viz Myslivečková (pozn. 207), s. 212 - o skupině náhrobků od Mistra náhrobku Václava Berky z Dubé a Lipého s. 199–222.

²⁸⁴ Podrobněji o epitafech Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007 a Ondřej Jakubec, *Kde jest, ó smrti, osten tvůj? Renesanční epitafy v kultuře umírání a vzpomínání raného novověku*, Praha 2005. Malované epitafy nejsou zastoupeny v dochovaných sepulkráliích Redernů, proto jim v této práci není věnováno více prostoru.

²⁸⁵ Vaňková, Malované (pozn. 232), s. 47.

²⁸⁶ Podrobněji o malovaných posmrtných portrétech ibidem, s. 47–50.

²⁸⁷ Stejně je tomu u zřejmě nejstaršího posmrtného portrétu v našich sbírkách, obrazu Ferdinanda I. z roku 1566, jež Eva Bukolská přisuzuje Zigmundu Waldhüllerovi – ibidem, s. 48 – Eva Bukolská, *Renesanční portrét v Čechách a na Moravě*, Praha 1968.

²⁸⁸ Ludmila Ourodová Hronková, Posmrtný portrét Jáchyma z Hradce (1515–1566), in: Milena Bravermanová – Dobromila Brichtová – Beket Bukovinská et al., *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty* (kat. výst.), Kroměříž 2017, s. 55.

V celé postavě je naopak poprvé zachycen Vilém z Rožmberka na zámku Nelahozeves, zobrazený jako zemřelý na márách, v jednoduchém tmavém oděvu, se zlatým řetězem a růžencem a s tmavým čepcem s krajkováním.²⁸⁹ Dalším příkladem posmrtného portrétu v celé postavě je rytina Albrechta Jana Smiřického od Aegidia Sadelera.

6.3 Situace v severních Čechách

V průběhu 16. století nastává další etapa příchodu „cizí“ šlechty²⁹⁰ do severních Čech. Pro tyto rody je typické pevnější sepnutí se Slezskem a Saskem, z níž velká část pocházela. Toto sepnutí se projevovalo jak v otázce konfese (většinou luteránské), tak v otázce umělecké. Pro tyto rody jsou také typické četné vzájemné příbuzenské vztahy a velkorysé mecenášství. Specifickou skupinu tvoří osoby spjaté s novým správním systémem Ferdinanda I.²⁹¹, který se jim odměňoval udělením majetku. Z prostředí Saska k nám přišli Salhausenové²⁹², kteří se zde natrvalo usadili od roku 1515 díky zakoupení panství Děčín a Benešova nad Ploučnicí.²⁹³ Ze Slezska k nám přicházejí Redernové²⁹⁴ a páni z Oppersdorfu, kteří za pomoc při potlačení stavovského odboje roku 1547 od Ferdinanda získali panství Český Dub a Frýdštejn. Tento rozvoj končí s rekatolizačními nařízeními Ferdinanda II., po které se naprostá většina rodin vystěhovala.²⁹⁵

²⁸⁹ Vaňková, Malované (pozn. 232), s. 48.

²⁹⁰ Bobková rozděluje dobu příchodu „cizí“ šlechty do tří etap; první období končí vládou Karla IV., dále 15. století a nakonec doba předbělohorská – Lenka Bobková, *Cizí šlechta usazená v severních Čechách do poloviny 17. století*, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století*, Ústí nad Labem 1992, s. 99. Pro první období jsou nejdůležitější Bibrštejnové a páni z Donína – ibidem, s. 99.

²⁹¹ Ten preferoval hlavně rody ze Slezska a z obou Lužic – ibidem, s. 104

²⁹² Jimi se zabývá Aleš Navrátil, *Projevy luterství v chrámové plastice salhausenského a bunauského okruhu na Děčínsku a Ústecku*, in: Rudolf Kavan – Ladislav Kocourek (edd.), *Náboženské dějiny severních Čech*, Ústí nad Labem 1999, s. 24–29 a rovněž Táňa Šimková, *„Hrad přepevný je Pánbůh náš“: saská luterská šlechta severozápadních Čech ve světle raně novověké sakrální architektury*, Ústí nad Labem 2018.

²⁹³ Bobková, *Cizí* (pozn. 290), s. 104.

²⁹⁴ O jejich příchodu na frýdlantské panství pojednáno v kapitole Redernové na Frýdlantsku.

²⁹⁵ Lenka Bobková, *Rezidenční představy rytířů ze Salhausenu v severozápadních Čechách*, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.–18. století*, Ústí nad Labem 1992, s. 251 a 252.

6.3.1 Sasko

Otevřenost severozápadních Čech vůči Sasku se projevila už v pozdní gotice.²⁹⁶ V období 16. století se však hovoří o saské renesanci, byť tento termín je nepřesný a umělci velice brzy přejímají i italské a nizozemské vlivy²⁹⁷.

Pro saské sepulkrální sochařství je velmi důležitým prvkem jeho dekorativnost, čemuž bývá podřízena i figurální složka; příkladem jsou dva epitafy v magdeburské katedrále od Hanse Klintzsche z Pirny (epitaf Johanna von Bothmara a epitaf Wenera von Plothowa).

Hlavním uměleckým centrem Saska byly Drážďany, kde sídlili saští kurfiřti²⁹⁸. V Drážďanech působila rozvětvená umělecká rodina Waltherů, pocházející původně z Vratislavi. Zásadní postavou této rodiny byl Hans Walther mladší, který se dostal do přímého kontaktu s Italy pracujícími na přestavbě drážďanského hradu na moderní residenci. Tento kontakt s moderním italským uměním byl pro drážďanské sochařství zásadní po celá následující desetiletí.²⁹⁹ Dále zde působily dílny Michaela Kramera či Kaspara Bergera. Existence takto velkých dílen se projevila na kvantitě dochovaných sepulkrálních památek, jak v městských, tak venkovských kostelech.³⁰⁰

Mimo Drážďany byl důležitým centrem Freiberg, kde vzniklo tumbové mauzoleum pro Mořice Saského, na které se napojují přízdní náhrobky dalších členů. Ve Freibergu působila také sochařská a kamenická dílna Andriase Lorentze (a následně jeho synové Samuel a Uriel). Jeho dílna vytvořila například; epitaf Kašpara ze Schönberga v kostele v Saydě, náhrobek Volfa ze Schöburgu a jeho ženy Anny z Landsberga z farního kostela v Rochsburgu (vzniklé pod přímým vlivem monumentu Mořice Saského).³⁰¹ Z dalších realizací mimo Drážďany je to náhrobek rodu von Büнау od Lorentze Hörniga v pohřební kapli kostela v Lauensteinu.

Příkladem saského sochařství (kromě náhrobku Bedřicha z Redernu) na našem území jsou náhrobky Salhausenů v pohřební kapli kostela v Benešově nad Ploučnicí

²⁹⁶ Jiří Kropáček 2001, s. 14.

²⁹⁷ Sem cestují jak umělci na studijní cesty, tak šlechtici při svých kavalírských cestách.

²⁹⁸ S jejichž dvorem měli Redernové zřejmě kontakty – Kryštof II. se snažil své tetě zařídít místo dvorní dámy, avšak neúspěšně.

²⁹⁹ Jane Campbell Hutchinson, heslo Henrik, Gerard, in: Jane Turner (ed.), *The Dictionary of Art* 14, London 1996, s. 830.

³⁰⁰ Jan Harasimowicz, *Mors janua vitae: Śląskie epitafia i nagrobki wieku reformacji*, Wrocław 1992, s. 94–95.

³⁰¹ Petr Hrubý, Sepulkrální tvorba Andriase Lorentze z Freibergu a jeho následovníků, *Epigraphica & Sepulcralia* 7, 2016, s. 116.

z let 1591–1592 od míšeňského sochaře Hanse Köhlera.³⁰² Wolf ze Salhausenu (†1589) je zde oděn jako rytíř s mečem po boku a helmicí na zemi před sebou. Objednavatelka monumentu Marie Bocková (†1617) je zahalena do pláště a závoje, nicméně tvář má odhalenou. Za párem jsou v reliéfu vyvedené klečící děti; za otcem Jan, Abrahám, Wolf a za matkou Sabina, Marie a Barbora. Pozadí tvoří dále reliéf vzkříšení Lazara v nástavci reliéf Zmrtvýchvstání Krista. Pilastry střední části zdobí erby spřízněných rodů, což je motiv objevující se i na mauzoleu Melchiora.³⁰³ Na našem území se dochovalo i několik sepulkrálních památek z dílny Lorentzových; epitaf Kryštofa z Karlovic v kostele sv. Jiljí v Jirkově, epitafy Mořice Šlika a jeho manželky Barbory Šenkové z Landšperka v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Plané u Mariánských Lázní a epitaf Kryštofa Šlika v kostele sv. Martina v Nejdku.

6.3.2 Slezsko

Umělecké centrum Slezska tvořila Vratislav, kam po pol. 16. století do Slezska přicházejí umělci vyškolení v Nizozemí.³⁰⁴ Jedním z prvních takových sochařů byl Hans Fleiser, jenž vytvořil epitafy ve Vratislavi a náhrobek knížete Karla Kryštofa Poděbradského v zámeckém kostele v Olešnici. Důležité pro slezské umění však rovněž byly vlivy z Drážďan a část sochařů z Vratislavi se v Drážďanech vyučila (př. Friedrich Gross – viz níže).

Zajímavé jsou zde monumentální měšťanské zakázky, z nichž vyniká především náhrobek humanisty a mecenáše umění a kultury Heinricha Rybische v kostele sv. Alžběty. Rybischův náhrobek tvoří vysoká architektura s baldachýnem a ležící postava zemřelého. Svou baldachýnovou kompozicí evokuje další náhrobek v tomtéž kostele, náhrobek biskupa Jana V. Thurzy z let 1504–1520.

Zásadní osobností vratislavského sochařství 16. století byl Frederik Gross³⁰⁵ (†1598), jenž se vyučil u svého strýce Hanse Walthera mladšího v Drážďanech a v jeho rané tvorbě jsou tak znatelné dominující italizující prvky.³⁰⁶ Gross provozoval ve 2. polovině 16. století největší sochařskou dílnu ve Vratislavi a roku 1586 byl jmenován

³⁰² Viz Kořán (pozn. 199), s. 123.

³⁰³ Bobková, Rezidenční představy (pozn. 295), s. 267–268.

³⁰⁴ Viz Myslivečková (pozn. 207), s. 215.

³⁰⁵ Jeho otcem byl kameník Jakob Gross, kameník v Sasku, severních Čechách a ve Slezsku, zřejmě činný v Mostu. – J. V. [Jakub Vítovský], heslo Gross, Jakob, in: Jindřich Anger et al., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 205.

³⁰⁶ Viz Myslivečková (pozn. 207), s. 222 (pozn. 123).

městským architektem. V posledních letech jeho života jej zastupoval jeho hlavní pomocník, Gerhard Hendrik. Příkladem jejich společného projektu je měšťanský dům ve Vratislavi, který Gross projektoval jako architekt a Hendrik vytvářel výzdobu portálu [obr. 5 a 6].

Po smrti Grosse převzal Hendrik jeho dílnu a roku 1590 se oženil s jeho manželkou.³⁰⁷ Pro Vratislav vytvořil Hendrik dále; pro kostel sv. Alžběty epitaf Johanna Cratona von Craffheim [obr. 3] a epitaf Kaspara Hesslera [obr. 4], v Městském muzeu se rovněž dochovaly dva alabastrové erby z epitafu Andree Dudycza [obr. 7 a 8]. Z projektů mimo Vratislav je klíčová Olešnice, pro kterou vytvořil kazatelnu dokončenou roku 1605 [obr. 2], ostění portálu na zámecké bráně a na radnici a zřejmě medaile knížete Karla II. z Poděbrad a Alžběty Magdalény. Tvorba Gerharda Hendrika nastavila nové směřování vratislavského sochařství, které na našem území nejlépe reprezentuje mauzoleum Melchiora z Redernu.

Tato dvě centra se navzájem výrazně ovlivňovala, což dobře reprezentují právě redernské sepulkrálie, na kterých je vidět stylová proměna od italianizujícího drážďanského sochařství k vratislavskému manýrismu, oba směry jsou však obohaceny nizozemskými vlivy (což je způsobeno mj. rostoucími obchodními vztahy).

³⁰⁷ Heslo Groß, Friedrich, in: Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Band 15. Gresse–Hanselmann, Leipzig 1922, s. 96–97.

7 Význam sepulkrálií a kostela při rodové reprezentaci Redernů

7.1 Rezidence pozemská a rezidence věčná

Redernové jako nově příchozí šlechta potřebovali pevně ukotvit svůj rod v novém prostředí, k čemuž sloužilo vybudování nového reprezentativního sídla ve Frýdlantu („rezidence pozemská“), s čímž započal už Bedřich z Redernu³⁰⁸. V tomto duchu pokračoval i jeho syn Kryštof, který si za své sídlo zvolil Liberec a syn Melchior, jenž naopak sídlil ve Frýdlantě. Za vlády Melchiora vznikl reprezentativní dolní zámek a západní křídlo hradu, jejichž výstavbu řídil italský architekt Marco Spazio. Obě nové stavby byly pokryty unikátní sgrafitovou figurální výzdobou. Bohužel sgrafita na jižní straně zámku se nedochovala, což nám zamezuje vytvořit celkový ikonografický program. Na renesančním zámku je dochovaná fasáda orientovaná do nádvoří a na napojeném šnekovitém schodišti, další výzdoba se nachází na osmiboké zámecké věži. Na sgrafitech se kromě módních loveckých scén a žánrových výjevů z vojenských tažení objevuje zcela unikátní soubor představující náboženské rozbroje a války, vycházející zčásti z grafických předloh Jacquesa Tortorella a Jeana Perrissina.³⁰⁹

Vedle vybudování reprezentativního sídla bylo dalším důležitým úkolem zvolení vhodné rodové nekropole („rezidence věčné“), která by demonstrovala vznešenost a symbolické sepjetí rodu a kde by každý zemřelý měl místo po boku svých předků. Šlechtici a šlechtičny tak do svých testamentů vkládaly instrukce, kam chtějí být pohřbeni, zpravidla byly voleny rodinné hrobky, neboť pocit známého místa a sdílený prostor se svými blízkými byl velkou útěchou.³¹⁰ Stejně jako předchozí majitelé frýdlantského panství, Biberštejnové, si Bedřich z Redernu zvolil jako místo svého posledního odpočinku kostel Nalezení svatého Kříže a začal budovat pohřební kapli, kterou později dokončila Kateřina a ve které se mísí místní gotické tradice s novými italskými renesančními vlivy, které sem přináší Marco Spazio.

Náhrobek zakladatele první frýdlantské generace Redernů, tedy Bedřicha, jeho manželky Salomeny a syna Bedřicha ml. představuje nejstarší dílo celého sepulkrálního souboru. Už při výběru sochařské dílny jsou zřetelné „vlivy domova“ a konfesijní program odpovídá slezské protestantské kultuře ve 2. polovině 16. století,

³⁰⁸ Bedřich byl jako císařský úředník zaměstnán převážně ve Vratislavi.

³⁰⁹ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 90. O sgrafitové výzdoba zámku Frýdlant také Milan Svoboda, Sgrafita na hradě a zámku Frýdlant, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* 14, 2013, č. 1, s. 2–19.

³¹⁰ Král, Smrt (pozn. 267), s. 237.

jež se stává, cituji Jana Harasimowicze, „*více biblickou*“³¹¹. Zvláštní roli zde mají biblické verše přímo se vztahující ke smrti, vzkříšení a věčné spáse jako např. Jób 19:25–27 (objevující se na Bedřichově náhrobku), Žalmy 33:18–19, Jan 11:25–26, Římanům 3:20–28 a další. Tyto verše se objevovaly na sepulkráliích, v pohřebních kázání, psaly se na smuteční prapory či rakve a demonstrovaly „svědectví víry“ zesnulého, jeho rodiny a celé komunity.³¹² Bedřich starší, Salomena a Bedřich mladší jsou na monumentu kromě tohoto konfesního vyznání charakterizováni rovněž ctnostmi, které jsou nad nimi zobrazeny. Oba Redernové jsou celkem tradičně zobrazeni jako rytíři³¹³ a tomu odpovídají i jejich ctnosti. Salomena je rovněž zobrazována tradičním způsobem, jako dobrá matka a dobrá křesťanka. Celý náhrobek na sobě nese motivy memento mori, které připomínají nevyhnutelnost a náhlost smrti.

Stejný typ sdělení obsahuje i náhrobek Anny z Redernu, jež s předchozím stylově souvisí. Anna je zobrazena jako ctnostná šlechtična a správná křesťanka, chápající pomíjivost lidského života a nevyhnutelnost smrti (text na soklu „*Dnes já, zítra ty*“) a vítězí nad hříchem, což demonstrují vítězní putti bojující s nestvůrami.

7.2 Melchior jako „křesťanský bojovník“

Melchior byl už během svého života považován ze křesťanského rytíře, a to jak v dobovém tisku, tak i ve spisech humanistických autorů i svých vlastních spolubojovníků. Na této reprezentaci se sám podílel například vydáním zprávy o uhájení pevnosti Velký Varadín, což byl původně dopis arcivévodovi Maxmiliánu Rakouského.³¹⁴ Na budování Melchiorova kultu však měla zásadní vliv také Kateřina. Zřejmě na jeho přání založila novou festivitou, Velkovaradínský svátek³¹⁵, který se slavil na všech třech redernských panstvích a připomínal Melchiorovo vítězství nad Turky u pevnosti Velký Varadín. Slavnost se poprvé konala 3. listopadu 1599. Započalo se

³¹¹ Jan Harasimowicz, *Śląska szlachta w obliczu śmierci. Zgon, pochówek, upamiętnienie = Der schlesische Adel im Sterben. Tod, Bestattung, Verewigung*, in: Markus Bauer et al., *Szlachta na Śląsku: średniowiecze i czasy nowożytne: katalog wystawy Rycerze wolności, strażnicy praw = Adel in Schlesien: Mittelalter und Frühe Neuzeit: Katalog zur Ausstellung Ritter der Freiheit*, Dresden 2014, s. 59.

³¹² Ibidem, s. 59.

³¹³ Bedřich starší se zřejmě účastnil protitureckých výprav a za tuto pomoc byl císařem odměněn povýšením rodu do panského stavu – Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 66.

³¹⁴ Svoboda, Sgrafita (pozn. 309), s. 175.

³¹⁵ Podrobněji o tomto svátku Svoboda, Velkovaradínský (pozn. 84).

díkůvzdáním za Melchiorovo vítězství, poté následovalo kázání a až po církevních úkonech probíhaly lidové zábavy.³¹⁶ Důvodů pro založení tohoto svátku je mnoho, mimo ekonomický a charitativní to je rodová reprezentace Redernů a legitimizace jejich víry³¹⁷ a ušlechtilosti.

Na věčnou památku křesťanského rytíře nechala Kateřina, zřejmě s vědomím a souhlasem Melchiora, razit stříbrné medaile, jejímž autorem je podle P. Oszczanowského zřejmě rovněž Gerhard Hendrik.³¹⁸ Melchior je na nich zobrazen čelně a překvapivě realisticky. Medaili také chybí jakákoliv náboženská či triumfální symbolika, kromě podobizny maršála je po stranách nápis *Melchior von / Redern. Fryher.* A na zadní straně medaile záznam o jeho vítězství „ANNO 1598 / DEN 28 SEPT IST / MEIN LIEBSTER / HERR SAMBT 2000 MAN IN DER VESTVNG / G WARDEIN VON 130000 / TVRCKEN VND TATTERN / BELEGERT VND DVRCH GOT / TES HVLF WIDERVMB DEN / 3 NOVEMB ERLEDIGET / WORDEN GOTT / SEY LOB.“³¹⁹

Melchiorovo zemřelé fyzické tělo reprezentuje jeho monumentální posmrtný portrét, kde je zobrazen v obklopení postav jednak evokujících jeho vojenskou slávu, ale také symbolizujících pomíjivost času. K zemřelému maršálovi se rovněž vztahují symboly ctností; lilie jako čistota a vavřínový věnec jako vítězství (v básni na obraze se přímo píše „*Kdo nepřestuje ctnost, není po smrti nic*“).

Melchiorovu posmrtnou slávu a jeho „sociální tělo“ zvěčnila Kateřina na jeho mauzoleu. Náhrobek evokuje svou architekturou vítězný oblouk³²⁰, jež má oslavovat Redernův hrdinský a válečný život. Kulisovost architektury a zobrazení postav společně s dialogovými deskami vytváří dojem divadelního výjevu v duchu *theatra mundi*.³²¹

Počátkem 16. století se mění společenské vnímání *ars moriendi* na *ars vivendi*.³²² Přípravy na smrt se nesou ve snaze dobrati se k dobré smrti skrze dobrý život. Člověk měl mít vždy na paměti, že jeho pozemský život může kdykoliv skončit,

³¹⁶ Svoboda, Redernové (pozn. 4), s. 156–157.

³¹⁷ Konfesijně vyhocenou se však festivity zřejmě nestala a M. Svoboda uvádí, že si není vědom stížností katolické strany na obsah svátku. – *ibidem*, s. 160.

³¹⁸ *Ibidem*, s. 162 – kapitola „Medaile jako způsob sebereprezentace“ na str. 162–164.

³¹⁹ *Ibidem*, s. 163.

³²⁰ Toto schéma se relativně tradičně objevuje na panovnických sepulkráliích v Zápřípí koncem 16. století, i díky zpopularizování Cornelisem Florisem. – Oszczanowski, Náhrobek (pozn. 32), s. 147 (pozn. 25).

³²¹ Oszczanowski velkolepost výjevu srovnává s mauzoleem posledních slezských knížat v Legnici od Matthiase Rauchmüllera.

³²² Pavel Král, *Knihy o dobrém umírání v českém prostředí ve druhé polovině 16. století a první půli 17. století*, in: Martin Holý – Jiří Mikulec (edd.), *Církev a smrt: institucionalizace smrti v raném novověku. Folia Historica Bohemica. Supplementum 1*, Praha 2007, s. 8.

a proto musí žít ctnostně. Dle mého i toto poselství nese Melchiorovo mauzoleum. V pozemské sféře je Melchior představen jako protiturecký hrdina³²³, což dokládají jeho vojenské úspěchy vyobrazené na reliéfech a spoutaní Turci podpírající náhrobek. V nebeské sféře je poté představen v komplikovanější teologické rovině jako ztělesnění křesťanského rytíře, který s oporou křesťanských ctností brání víru proti nevěřícím,³²⁴ a v tomto případě také bránícím císařství.

Další zásadní složku monumentu tvoří ideální rodinné hodnoty, v klasické hierarchie vládce – syn – manželka, avšak zde v nezvykle intimním podání. První rovinou rodiny je vyznání lásky mezi Kateřinou a Melchiorem; Kateřina vybudovala tento pomník na připomínku své věrnosti manželovi, Melchior jí děkuje za její věrnost a za její péči o syna. Druhá rovina se vztahuje k dědici panství, Kryštofovi. Melchior napomíná Kryštof, a aby byl bohabojný, následoval jeho příkladu a pokračoval v budování slávy svého rodu, což Kryštof přislubuje.

Na mauzoleu nejsou jasně se vymezující konfesijní prvky (neobjevují se zde typické biblické citáty jako v případě náhrobku Bedřicha z Redernu), což mohlo souviset s Melchiorovým osobním přesvědčením o zhoubnosti náboženské agresivity v rámci křesťanské obce³²⁵.

7.3 Shrnutí

Napojením pohřební kaple k hlavnímu oltáři dochází k propojení světa mrtvých se světem živých a k neustálé symbolické komunikaci mezi těmito světy. Redernské sepulkrálie demonstrují rodovou kontinuitu, ctnosti a rodinné hodnoty a také vyjadřují tehdejší chápání života a smrti. Jsou výsledkem jak inovací autora, tak požadavků objednavatele, ale rovněž jsou výsledkem dobových komemorativních šlechtických strategií. Slučuje se v nich tedy osobní inovace a individuální výpověď s dobovou normou a tradicí. Každá ze sepulkrálií má své vlastní místo ve sdíleném prostoru rodové kaple, po boku svých příbuzných. Důležitou funkcí, zvláště v období raného

³²³ Takto byl zpodobňován i Rudolf II. během „dlouhé turecké války, např. alegorický portrét císaře od Hanse von Aachena, převedený do grafiky E. Sadelerem z roku 1603.

³²⁴ Václav Bůžek, Sebereprezentace křesťanského rytíře ve výzdobě císařského sálu v Bučovicích, in: Hana Ambrožová et al., *Historik na Moravě. Profesoru Jiřímu Malířovi, předsedovi Matice moravské a vedoucímu Historického ústavu FF MU, věnují jeho kolegové, přátelé a žáci k šedesátinám*, Brno 2009, s. 311.

³²⁵ Zážitek Bartolomějské noci byl v tomto směru pro Melchiora formativní, což demonstruje i ikonografický program sgrafitové výzdoby frýdlantského zámku.

novověku, bylo také vyjádření konfesijní identity, díky tomu se sepulkrální památky stávaly terčem boje mezi konfesemi a po vítězství katolické strany byla řada těchto památek ničena, čímž došlo ke zrušení jedné ze základních funkcí sepulkrálií; k vymazání paměti na zemřelého.

První generace začíná s budováním pohřební kaple a vytváří tak základní kámen pro celou větev frýdlantských Redernů. U této generace je zvolené tradičnější schéma náhrobků, což zřejmě souviselo se snahou adaptovat se v novém prostředí a zaujmout své místo po boku dalších šlechtických rodů. Druhá generace už byla pevně zakořeněna ve zdejším panství a mohla se opřít o ekonomickou stabilitu a vybudované kontakty. Melchior se snaží etablovat pozici rodu po vzoru svého otce, ovšem skrze vojenské ctnosti. Kateřina se po jeho smrti stává klíčovou osobností pro další budování reprezentace rodu a v tomto duchu přistupuje k monumentálnější uměleckým formám, jež by konkrétněji dokázaly zachytit Melchiorovu slávu a její lásku a úctu k němu. Po jeho smrti měl slávu svých předků dále hájit a šířit Kryštof. Ten však musel po bitvě na Bílé hoře své panství opustit...

8 Závěr

Sepulkrální památky tvoří specifickou kategorii uměleckých děl právě díky své ambivalenci, kdy na jedné straně reprezentují dobové představy o smrti a umírání (a případné rozdíly mezi konfesemi), ale zároveň osobní rovinu a, u šlechtických sepulkrálií obzvláště, úlohu rodové reprezentace. Budované rodové nekropole v sobě tyto funkce kumulují a stávají se prostorem symbolické komunikace mezi světem mrtvých a světem živých a právě jejich symbolického jazyka můžeme využít k pochopení (či aspoň snaze o pochopení) soudobé společnosti. V období reformace se rovněž stávají způsobem vyjádření svého náboženského vyznání; buď skrze konkrétní scény (např. věčná modlitba) či skrze Slovo.

V této práci jsem se snažila skrze komplexní analýzu prozkoumat způsoby, jakými se Redernové, jakožto „cizí“ luteránská šlechta, vyrovnávali se svým nově nabytým panstvím a jak do nového prostředí „otiskla“ svůj odkaz. Tato badatelská analýza probíhala jednak na úrovni individuální, tedy zkoumáním života a vlády hlavních představitelů redernského rodu a zkoumáním jednotlivých sepulkrálií. Rovněž však na úrovni kulturně-společenské; zde bylo předmětem bádání prostředí předbělohorské šlechty a důležité vzory pro šlechtické sepulkrálie, ať už na straně katolické a vlivů vycházejících z Prahy či Innsbrucku, tak inspirace ze sousedních oblastí jako je Slezsko a Sasko.

Dynamické a rychle se vyvíjející umělecké prostředí Slezska a Saska reflektují právě redernské sepulkrálie, z nichž první generace (tj. náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml.) čerpá z italizujících vlivů doplněných silnou nizozemskou dekorativní složkou (ta je typická jak pro prostředí Drážďan, tak Vratislavi), kumulujících se v dílně drážďanského sochaře Hanse Walthera.

Dílo je tak spíše tradičnější, co se týče kompozice a ikonografie, byť z hlediska formálního zpracování je velice kvalitní. Výběr tohoto schématu si vysvětlují snahou Bedřicha upevnit svůj rod v novém prostředí, i skrze sňatkovou politiku s dalšími rody (především se Šliky), ale rovněž demonstrováním své víry a svého původu. Bedřich sám ve Frýdlantu příliš nepobýval, neboť byl zaměstnán císařem ve Vratislavi a často cestoval. Zřejmě i proto nenese jeho náhrobek „intimnější vzhled“ do jeho osobnosti. Postavy jsou zachycené v gestu věčné modlitby, s jejich osobními ctnostmi. Úryvek z knihy Jób demonstruje víru ve Spasitele a jistotu, že právě skrze tuto víru dosáhnou postavy pokoje. Další rovinou jsou zde lebky zapletené do dekoru na dřících sloupů. Náhrobek je tak oslavou ctnostného a pokorného života zemřelých Redernů.

Obdobný způsob se objevuje na náhrobku Anny z Redernu, kterou rovněž tvoří hlavně dekor a symboly pomíjivosti lidského života a metaforický zápas dobra a zla, jež ztělesňují vítězní putti.

Po Bedřichově smrti nastupuje druhá generace a po krátké společné vládě s bratrem Kryštofem se hlavní osobností Redernů stává Melchior, který se velice rychle dostane do služeb císaře a jako maršál v protitureckých bojích získává na prestiži a slávě. V jeho nepřítomnosti spravuje panství jeho manželka Kateřina, jenž souběžně buduje kult svého manžela, např. skrze zavedení Velkovaradínského svátku a ražení reprezentativních mincí. Po Melchiorově smrti v tomto odkazu pokračuje a na její popud vznikají nákladné sepulkrálie v progresivním uměleckém provedení. V případě posmrtného portrétu se jedná spíše o samotný rozměr a syntézu obrazu s novým médiem, oslavnou básní, jež udává ikonografický program výjevu. U mauzolea dochází k radikálnějšímu posunu, tj. forma vratislavského manýrismu obohacená nizozemskými vzory v osobnosti Gerharda Hendrika. Mimo formu se zde ale zvyšuje i úroveň obsahové komplexnosti a ušlechtilosti materiálu, což odpovídá dobovým trendům ve Vratislavi a snaze vyjádřit ušlechtilost a vznešenost rodu.

Melchior je na mauzoleu představen ve své nesmrtelné podobě (oproti portrétu, kde je zobrazeno jeho zemřelé fyzické tělo), jako hrdý křesťanský rytíř, bránící císařství a křesťanskou víru proti „pohanům“. Další zásadní ideová složka reflektuje rodinné hodnoty a to zcela inovativním způsobem, vzájemnou komunikací vyobrazených postav (Kateřiny, Melchiora a jejich syna Kryštofa II.), jež společně s architektonickou kompozicí náhrobku evokuje téměř divadelní scénu. Tento rozhovor je jak vyznáním lásky a věrnosti mezi Kateřinou a Melchiorem (Kateřina demonstruje svou oddanost právě vytvořením nesmrtelného náhrobku pro svého manžela), tak přáním mířeným na syna Kryštofa, aby nadále budoval redernský odkaz a rozhojnil otcovu slávu.

V průběhu práce vyvstaly související badatelské otázky, které by si rovněž zasloužily prostor. Velký přínos by podle mého měl výzkum „spřízněných rodů“ (obzvláště vazby na rod Šliků), jako vodítko by přitom mohla sloužit erbovní galerie v tzv. redernské zbrojnici na zámku Frýdlant. Stejný přístup bychom mohli aplikovat i vně prostor českých zemí a zkoumat vazby Redernů na slezskou a saskou šlechtu, v případě Saska konkrétně vazby na kurfiřtský dvůr. Zcela jistě zajímavý by byl rovněž výzkum dalších členů rodiny Redernů, na které bohužel v této bakalářské práci nezbyl prostor.

9 Seznam obrazového materiálu v textu

1. Frýdlant, areál hradu a zámku, pohled z východu. Foto: archiv autora
2. Frýdlant, areál hradu a zámku. Foto: archiv autora
3. Frýdlant, jižní fasáda dolního zámku. Foto: archiv autora
4. Erb Redernů nad vstupem, sgrafito, Frýdlant, zámek a hrad Frýdlant, jižní fasáda dolního zámku. Foto: archiv autora
5. Scéna poprav, sgrafito, Frýdlant, zámek a hrad Frýdlant, jižní fasáda dolního zámku. Foto: archiv autora
6. Frýdlant, zámecká kaple sv. Anny, klenba. Foto: archiv autora
7. Nová Ves u Chrastavy, kostel Nanebevzetí Panny Marie. Foto: archiv autora
8. Nové Město pod Smrkem, kostel sv. Kateřiny. Foto: archiv autora
9. Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, pohled z jihu. Foto: archiv autora
10. Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, průčelí. Foto: archiv autora
11. Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, pohřební kaple Redernů, exteriér. Foto: archiv autora
12. Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, pohřební kaple Redernů, klenba. Foto: archiv autora
13. Erb rodu Šliků, okolo 1600, nástěnná malba, Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, kaple Redernů. Foto: archiv autora
14. Erb rodu Redernů, okolo 1600, nástěnná malba, Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže, kaple Redernů. Foto: archiv autora
15. Kosterní pozůstatek Melchiora z Redernu, část bodné zbraně a přilba, Frýdlant, státní hrad a zámek. Foto: archiv autora
16. Zbytek smutečního oděvu Melchiora z Redernu, Frýdlant, státní hrad a zámek. Foto: archiv autora
17. Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
18. Vlys a korunní římsa s rodovými erby, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
19. Detail dekoru dřívku, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
20. Detail dekoru dřívku, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
21. Detail dekoru dřívku, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
22. Detail dekoru dřívku, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora

23. Postava Bedřicha staršího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
24. Obezřetnost v levém cviklu edikuly Bedřicha staršího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
25. Naděje v levém cviklu edikuly Bedřicha staršího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
26. Postava Salomeny ze Schönaichu a syna Maxmiliána, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
27. Láska k bližnímu v levém cviklu edikuly Salomeny, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
28. Víra v pravém cviklu edikuly Salomeny, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
29. Postava Bedřicha mladšího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
30. Spravedlnost v levém cviklu edikuly Bedřicha mladšího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
31. Statečnost v pravém cviklu edikuly Bedřicha mladšího, Hans Walther a dílna, Náhrobek Bedřicha z Redernu, jeho ženy Salomeny a jejich syna Bedřicha ml., 1565–1566, pískovec, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
32. Reliéfní deska s bojujícím putti, neznámý autor, Náhrobek Anny z redernu, po 1566, pískovec, Frýdlant, loď kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
33. Sokl levého sloupu s putti nesoucím lebku, neznámý autor, Náhrobek Anny z redernu, po 1566, pískovec, Frýdlant, loď kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
34. Sokl pravého sloupu s putti nesoucím přesýpací hodiny, neznámý autor, Náhrobek Anny z redernu, po 1566, pískovec, Frýdlant, loď kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
35. Neznámý autor, Náhrobek Anny z redernu, po 1566, pískovec, Frýdlant, loď kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
36. Neznámý malíř, Posmrtný portrét Melchiora z Redernu, olej na plátně, 410×380 cm, Frýdlant, kostel Nalezení svatého Kříže (dnes v kostele Nanebevzetí Panny Marie v Hejnicích). Foto: NPÚ ÚOP v Liberci

37. Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: NPÚ ÚOP v Liberci
38. Reliéf spoutaného Turka v levém rohu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
39. Reliéf spoutaného Turka v pravém rohu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
40. Reliéf s dobytím Pápy, centrální část přízemního soklu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
41. Postava Kateřiny z Redernu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
42. Putti držící přilbici, nad edikulou s Melchiorem, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
43. Putti držící fragment vavřínového věnce, nad edikulou s Melchiorem, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
44. Postava Melchiora z Redernu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
45. Reliéf bitvy u Sisaku, spodní část edikuly Melchiora z Redernu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
46. Reliéf bitvy u Velkého Varadína, spodní část edikuly Melchiora z Redernu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
47. Postava Kryštofa II. z Redernu, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
48. Kartuš s redernským erbem a sochou Zmrtvýchvstalého Krista, po stranách Jozue vlevo a Gedeon vpravo, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
49. Postava Davida jedoucího na koni, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora
50. Postava Judy Makabejského jedoucího na koni, Gerhard Hendrik a jeho dílna, Mauzoleum Melchiora z Redernu, 1605–1610, mramor, bronz a alabastr, Frýdlant, redernská kaple kostela Nalezení svatého Kříže. Foto: archiv autora

51. Schematická skica mauzolea Melchiora z Redernu, papír, CWB Zittau, převzato z: Milan Svoboda, *Redernové v Čechách: Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011, s. 535 [obr. 20]
52. Model mauzolea Melchiora z Redernu, dřevo, autor Franz Basler, 1837, převzato z: Milan Svoboda, *Redernové v Čechách: Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011, s. 534 [obr. 21]

10 Seznam zdrojů

10.1 Staré tisky

Gerhard Heinricus, *Kurtze Beschreibung deß Herrlichen Monumenti und Begraebnueß , Welches die Wolgeborne Fraw, Fraw Catharina, Fraw von Redern, Geborne Schlickin, Graeffin von Passaun und WeißKirchen, etc. Regierende Fraw der Herrschafften Friedland, Reichenberg und Seydenberg, etc. Wittib: Ihrem Nehest Gott hoehesten Schatze, Hertzliebsten Herrn und Gemahl (nun in Christo selig ruhend) Dem auch Wolgebornen Herrn, Herrn Melchiorn von Redern, Freyherrn und Rittern, etc. Herrn auff Freidland, Reichenberg und Seydenberg, etc. Roem. Kaey. May. Rath, und HoffKriegsRath praesidenten, Generali FeldMarschalln in Hungern, vnnd Obristen zu Raab, Auch beyder Fuerstlichen Durchl. ErtzHertzogen Matthiae und Maximiliani zu Oesterreich, etc. Rath, etc. Zu sonderen Ehren machen, und zu Ewigem gedaechtnueß in der Kirchen zu Friedland auffrichten lassen, Bresslaw 1610 (Královská kanonie premonstrátů na Strahově, sign. BP IV. 1).*

Martin Nussler, *Zwo Christliche LeichPredigten, gehalten bey dem Begraebnuß Des weyland Wolgebornen Herrn, Herrn Melchiors von Raedern, Freyherrn un(d) Ritters, Herrn auff Friedlandt, Reichenberg und Seydenberg, Roem(ischen) Kay(serlichen) May(estaet) Rath, und HoffKriegßRath Praesidenten, General FeldtMarschall in Hungern, un(d) Obersten zu Raabe, etc. Auch beyder Fuerstli(chen) Durchl(euchten) ErtzHerzog zu Oesterreich Matthiae un(d) Maximiliani Rath, etc. Welcher zum Deutschen Brodt, den 20. Septemb(ris), des verlauffenen 1600. Jahres, im Herrn Christo selig eingeschlaffen, Und den 6. Januarij, dieses lauffenden Jahres, an seinem GeburtßTage, mit Christlichen Ceremonien, und gebuerlicher Solennitet zu Friedland zur Erden bestaettiget worden. In der Ersten Predigt wird gethan eine kurtze Errinerung von ChristlichemBegraebnuß. In den Andern wird gemeldet, von dem Christlichen Leben und Seligen Abschied wolgemelten Herrn und Ritters, Goerlitz 1601 (Oberlausitzische Bibliothek der Wissenschaften Görlitz, sign. Th. XVII 497).*

Johann Carl Rohn, *Chronic Vormals Boehmischer Cron-Lehen, Nunmehr ins Allodium gezohener zweyer Staedten Friedland, und Reichenberg, in welcher Deren allda gewesten Hohen Herrschafften Succession, als deren Berken de Duba, deren von Biberstein, deren von Raedern, des von Wallenstein, deren von Gallas, und deren von und zu Clam, ihre Helden-Thaten, und Wuerden, Aufkommen der Staedten, Veraenderungen der Religion, der Catholischen Geistlichen Hirten Nachfolge, Kriegs-Bedraengnussen, Stadt- und Gerichts-Sachen, verschiedene Gluecks- und Ungluecks-Zufaelle und was sonst etwann merkwuerdiges allda vorgangen, theils aus fleißigen Geschichtschreibern, theils aus geschriebenen Anmerkungen zusammen getragen seynd, Prag 1763 (Krajská vědecká knihovna Liberec, sign. T II-17).*

10.2 Literatura

Blanka Altová (rec.), Piotr Oszczanowski, Pomník chrześcijańskiego rycerza. Nagrobek Melchiora von Redern we Frýdlancie – opus vitae Gerharda Hendrika z Amsterdamu, Wrocław 2013, *Lidé města* 16, 2014, č. 3, s. 537–541.

Rudolf Anděl – Jan Kabíček, *Hrady a zámky Severočeského kraje*, Liberec 1962.

Rudolf Anděl et al., *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl 3, Severní Čechy*, Praha 1984.

Rudolf Anděl et al., *Frýdlantsko. Minulost a současnost kraje na úpatí Jizerských hor*, Liberec 2002.

Philippe Aries, *Dějiny smrti. I.*, Praha 2000.

Philippe Aries, *Dějiny smrti. II.*, Praha 2000.

Jan Assmann, *Smrt jako fenomén kulturní teorie. Obrazy smrti a zádušní kult ve starověkém Egyptě*, Praha 2003.

Markus Bauer et al., *Szlachta na Śląsku: średniowiecze i czasy nowożytne: katalog wystawy Rycerze wolności, strażnicy praw = Adel in Schlesien: Mittelalter und Frühe Neuzeit: Katalog zur Ausstellung Ritter der Freiheit*, Dresden 2014.

Jiří Bock, Hospodářské poměry a správní vývoj Liberce od doby husitské do roku 1622, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* 15, 2014, č. 1, s. 31–51.

Lenka Bobková, Cizí šlechta usazená v severních Čechách do poloviny 17. století, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.-18. století: sborník příspěvků z konference na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.–31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 99–113.

Lenka Bobková, Reziidenční představy rytířů ze Salhausenu v severozápadních Čechách, in: Lenka Bobková (ed.), *Život na šlechtickém sídle v 16.-18. století: sborník příspěvků z konference na Pedagogické fakultě UJEP v Ústí nad Labem 30.–31. října 1991*, Ústí nad Labem 1992, s. 251–273.

Milena Bravermanová – Michal Lutovský, *Hroby, hrobky a pohřebiště českých knížat a králů*, Praha 2001.

Milena Bravermanová – Dobromila Brichtová – Beket Bukovinská et al., *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty* (kat. výst.), Kroměříž 2017.

Václav Bůžek et al., *Věk urozených. Šlechta v českých zemích na prahu novověku*, Praha 2001.

Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Člověk českého raného novověku*, Praha 2007.

Václav Bůžek, Sebereprezentace křesťanského rytíře ve výzdobě císařského sálu v Bučovicích, in: Hana Ambrožová et al., *Historik na Moravě. Profesoru Jiřímu Malířovi, předsedovi Matice moravské a vedoucímu Historického ústavu FF MU, věnují jeho kolegové, přátelé a žáci k šedesátinám*, Brno 2009, s. 311–322.

Václav Bůžek et al., *Společnost českých zemí v raném novověku. Struktury, identity, konflikty*, Praha 2010.

Václav Bůžek et al., *Rytíři renesančních Čech ve válkách*, Praha 2016.

Robert John Weston Evans, *Rudolf II. a jeho svět: myšlení a kultura ve Střední Evropě 1576–1612*, Praha 1997.

Julius Helbig, *Die Grüfte der Dekanalkirche in Friedland*, Reichenberg 1911.

Jan Halada, *Lexikon české šlechty I: erby, fakta, osobnosti, sídla a zajímavosti*, Praha 1994.

Radana Hamsíková – Dagmar Hamsíková, *Restaurátorská zpráva. I. a II. etapa. inv. č. 127. Šlechtic Melchior z Rodernu na katafalku*, Praha 2009. Nepublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci.

Jan Harasimowicz, *Mors janua vitae: Śląskie epitafia i nagrobki wieku reformacji*, Wrocław 1992.

Jan Harasimowicz, Śląska szlachta w obliczu śmierci. Zgon, pochówek, upamiętnienie = Der schlesische Adel im Sterben. Tod, Bestattung, Verewigung, in: Markus Bauer et al., *Szlachta na Śląsku: średniowiecze i czasy nowożytne: katalog wystawy Rycerze wolności, strażnicy praw = Adel in Schlesien: Mittelalter und Frühe Neuzeit: Katalog zur Ausstellung Ritter der Freiheit*, Dresden 2014, s. 56–67.

[E. Hintze], heslo Groß, Friedrich, in: Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Band 15. Gresse–Hanselmann, Leipzig 1922, s. 96–97.

Martin Holý, Význam vedlejších zemí České koruny pro vzdělání české a moravské šlechty v předbělohorské době, in: Luděk Březina – Jana Konvičná – Jan Zdichynec (edd.), *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, Praha 2006, s. 412–425.

Ludmila Ourodová Hronková, Posmrtný portrét Jáchyma z Hradce (1515–1566), in: Milena Bravermanová – Dobromila Brichtová – Beket Bukovinská et al., *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty* (kat. výst.), Kroměříž 2017, s. 55.

Michaela Hrubá – Michaela Ottová, Kulturní transfer v česko-saském pohraničí v pozdním středověku a raném novověku: výzkum tzv. saské renesance v Čechách, *Monumentum custos: časopis pro památky severozápadních Čech*, 2011, s. 5–10.

Petr Hrubý, *Šlechtické sepulkrální památky Litoměřicka do počátku 18. století jako historický pramen*, Ústí nad Labem 2010.

Petr Hrubý, Sepulkrální tvorba Andrese Lorentze z Freibergu a jeho následovníků, *Epigraphica & Sepulcralia* 7, 2016, s. 113–128.

Andrea Huczmanová, Společenské konvence a jejich vliv na sepulkrální plastiku Slezska první poloviny 16. století, in: Miroslav Šmied – František Záruba (edd.),

Obrazy uctívané, obdivované a interpretované: sborník k 60. narozeninám profesora Jana Royta, Praha 2015, s. 288-313.

Jane Campbell Hutchinson, heslo Heinrik, Gerard, in: Jane Turner (ed.), *The Dictionary of Art* 14: , London 1996.

Jan Chlíbaec, Náhrobek kancléře Ladislava ze Šternberka († 1521) a úskalí figurálního sepulkrálního sochařství kolem roku 1600, *Epigraphica & Sepulcralia* 2, 2009, s. 65–74.

Jan Chlíbaec, Italské typy funerálních monumentů v české a moravské sepulkrální skulptuře konce 15. – počátku 17. století, *Epigraphica & Sepulcralia* 3, 2011, s. 149–162.

Jan Chlíbaec (rec.), Piotr Oszczanowski, Pomnik chrześcijańskiego rycerza. Nagrobek Melchiora von Redern we Frýdlancie, *Umění* LXII, 2014, č. 4, s. 379–381.

Jan Chlíbaec, Bronzová sepulkrální plastika v Čechách od středověku do konce vlády Ferdinanda I., *Epigraphica & Sepulcralia* 6, 2015, s. 91–104.

Jan Chlíbaec – Jiří Roháček, Šlechtické nekropole doby jagellonské a raného novověku - jejich význam a funkce: Bechyně a Němčice, *Zprávy památkové péče*, 2020, č. 2, s. 200–208.

Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007.

Ondřej Jakubec – Radka Miltová, Elias Hauptner a Matouš Radous: malíři umírajícího času. Manýristické epitafy v českých zemích kolem roku 1600, *Umění* LVII, 2009, č. 2, s. 148–171.

Ondřej Jakubec, Malované renesanční epitafy předbělohorské éry jako zrcadlo náboženského vyznání, in: Kateřina Horníčková – Michal Šroněk (edd.), *Umění české reformace (1380-1620)*, Praha 2010, s. 385–397.

Ondřej Jakubec, Renesanční epitafy v českých zemích a jejich „konfesionalita“, *Epigraphica & Sepulcralia* 3, 2011, s. 149–162.

Ondřej Jakubec – Pavel Waisser – Marta Vaculínová, Mauzoleum Zachariáše z Hradce na zámku v Telči a jeho výzdoba v kontextu renesančních zámeckých kaplí, *Opuscula historiae atrium: časopis Semináře dějin umění Filozofické fakulty Masarykovy univerzity* 64, 2015, č. 1, s. 2–31.

Ondřej Jakubec, *Kde jest, ó smrti, osten tvůj? Renesanční epitafy v kultuře umírání a vzpomínání raného novověku*, Praha 2015.

Ondřej Jakubec, „Památka pohřební“. Historickoantropologické zkoumání sepulkrálního památníku jako kulturního fenoménu a objektu paměti, in: Josef Hrdlička – Pavel Král – Rostislav Smíšek (edd.), *Symbolické jednání v kultuře raného novověku. Věnováno Václavu Bůžkovi k jeho životnímu jubileu*, Praha 2019, s. 229–243.

Mateusz Kapustka – Andrzej Koziel – Piotr Oszczanowski (edd.), *Niderlandyzm na Śląsku i v krajach ościennych*, Wrocław 2003.

Roman Karpaš et al., *Kniha o Liberci*, Liberec 2004.

Hermann Knothe, *Geschichte des Oberlausitzer Adel sund seiner Güter vom XIII. bis gegen Ende des XVI. Jahrhunderts*, Leipzig 1879.

Marie Koldinská, *Každodennost renesančního aristokrata*, Praha 2001.

Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Brno 2017.

Ivo Kořán, Renesanční sochařství v Čechách a na Moravě, in: Oldřich Blažíček et al., *Dějiny českého výtvarného umění*. II/1, Praha 1989, s. 117–135.

Pavel Král, Pohřební slavnosti jako prostředek a místo komunikace raně novověké společnosti, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech ranného novověku*, České Budějovice 2000, s. 315–332.

Pavel Král, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002.

Pavel Král, Žena a smrt v 16. a 17. století, Milena Lenderová (ed.), *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, Praha 2002, s. 105–130.

Pavel Král, *Smrt a pohřby české šlechty na počátku novověku*, České Budějovice 2004.

Pavel Král, Knihy o dobrém umírání v českém prostředí ve druhé polovině 16. a první půli 17. století, in: Martin Holý – Jiří Mikulec (edd.), *Církev a smrt: institucionalizace smrti v raném novověku. Folia Historica Bohemica. Supplementum 1*, Praha 2007, s. 7–22.

Jarmila Krčálová, *Centrální stavby české renesance*, Praha 1974.

Jarmila Krčálová, Renesanční architektura v Čechách a na Moravě, in: Oldřich Blažíček et al., *Dějiny českého výtvarného umění*. II/1, Praha 1989, s. 6–62.

B. C. K [B. C. Kreplin], heslo Heinrich, Gerhard, in: Hans Vollmer (ed.), *Allgemeines Lexikon der bildenden Künstler von der Antike bis zur Gegenwart*. Band 16. Hansen–Heubach, Leipzig 1923, s. 303.

Jiří Kropáček, K renesančnímu umění v severozápadních Čechách, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.-26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 13–31.

Jiří Kroupa, „Palác ve tvrzi“: umělecká úloha a zámecká architektura v raném novověku. Dvě úvahy k výzkumu světské architektury raného novověku, *Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity* F 45, 2001, s. 13–37.

Bohumil Kubát, Zámecká kaple v Liberci, *Umění* XXVI, 1978, č. 2, s. 174–182.

Karl Friedrich Kühn – Kristina Uhlíková (ed.), *Verzeichnis der kunstgeschichtlichen und historischen Denkmale im Landkreis Friedland* (edice nedokončeného rukopisu). Praha 2013.

Lucie Kursová – Vojtěch Belling, *Středověká sakrální architektura na Frýdlantsku*, Praha 2004.

Artur Kwasniewski, Wzorce siedziby szlacheckiej na ziemiach Królestwa Czeskiego w dobie renesansu – geneza, powinowactwo form i treści, oddziaływania, in: Piotr Oszczanowski – Mateusz Kapustka – Andrzej Koziel (edd.), *Śląsk i Czechy: wspólne drogi sztuki: materiały konferencji naukowej dedykowane Profesorowi Janowi Wrabecowi*, Wrocław 2007, s. 175–188.

Milena Lenderová (ed.), *Eva nejen v ráji. Žena v Čechách od středověku do 19. století*, Praha 2002.

Dobroslav Líbal et al., *Frýdlant. Stavebně-historický průzkum města*. Praha 1978. Nепublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci.

Petr Macek, *Frýdlant děkanský kostel Nalezení sv. kříže. Průzkum interiéru trojlodí. I. etapa orientační průzkum*, b. m. 1999. Nепublikováno, uloženo v NPÚ ÚOP v Liberci.

Tomáš Malý, Komemorativní kultura v českých zemích raného novověku, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 36–43.

Petr Mařa, *Svět české aristokracie 1500–1700*, Praha 2004.

Heinrich Metzger, *Historische Denkmäler im Friedländischen*, Friedland 1910.

Zdeňka Míchalová (ed.), *Epitaf rodiny Jana Hodějovského z Hodějova v Českém Rudolci*, Pardubice 2021.

Rudolph Müller, Das Grabdenkmal des Freiherrn Friedrich von Redern Decanal-Kirche zu Friedland in Böhmen, in: Karl Lind (ed.), *Mittheilungen der K. K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale* 14, Wien 1888, s. 158–161.

Hana Myslivečková, *Mors ultima linea rerum. Pozdně gotické a renesanční figurové náhrobní monumenty na Moravě a v českém Slezsku*, Olomouc 2013.

Franz Némethy, *Das Schloß Friedland in Böhmen, und die Monumente in der Friedländer Stadtkirche, nebst einigen alten Urkunden und eigenhändigen Briefen des Herzogs Waldstein. Aus älteren Handschriften und andern verläßlichen Urkunden*, Prag 1818.

Eva Odehnalová, Figurální náhrobníky Morkovských ze Zástřizl v kostele sv. Jakuba Většího v Boskovicích, *Památková péče na Moravě. Monumentorum Moraviae tutela: sepulkrální památky* 13, 2007, s. 47–62.

Piotr Oszczanowski, Náhrobek Melchiora z Redernu - pomník křesťanského rytíře, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.-26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 139–189.

Piotr Oszczanowski, *Pomnik chrześcijańskiego rycerza. Nagrobek Melchiora von Redern we Frýdlancie - opus vitae Gerharda Hendrika z Amsterdamu*, Wrocław 2013.

Josef Pilnáček, *Rody starého Slezska III, P-S*, Jílové u Prahy 1972.

Redernové v bronzu a mramoru. Městské muzeum ve Frýdlantu 26. 11. 2010 až 31. 1. 2011 (kat. výst.), Frýdlant 2010.

Tomáš Rataj, *České země ve stínu půlměsíce. Obraz Turka v raně novověké literatuře českých zemí*, Praha 2002.

Jan Royt, *Slovník biblické ikonografie*, Praha 2013.

August Sedláček, *Hrady, zámky a turze království českého, 14. díl Žatecko a Litoměřicko*, Praha 1998.

Ernst Alwin Seeliger, *Die Geschichte des Friedländischen bis zum Ausbruch des dreissigjährigen krieges*, in: *Ernst Alwin Seeliger et al., Heimatkunde des Bezirkes Friedland in Bohmen. Allgemeiner Teil III, Die Geschichte des Friedlandischen, Friedland* 1926.

Milan Svoboda, Rezidence pánů z Redernu na přelomu 16. a 17. století, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Aristokratické rezidence a dvory v raném novověku*, České Budějovice 1999, s. 201–222.

Milan Svoboda, Velkovaradínský svátek. Festivita jako oslava vítězství nad Turky, in: Václav Bůžek – Pavel Král (edd.), *Slavnosti a zábavy na dvorech a v rezidenčních městech raného novověku*, České Budějovice 2000, s. 381–398.

Milan Svoboda, Redernský monument ve Frýdlantu v Čechách jako hmotný pramen pro poznání dějin posledních příslušníků frýdlantské linie Redernů, in: Michaela Hrubá – Petr Hrubý (edd.), *Renesanční sochařství a malířství v severozápadních Čechách. Sborník z kolokvia uskutečněného v Muzeu města Ústí nad Labem 25.-26. listopadu 1999*, Ústí nad Labem 2001, s. 191–211.

Milan Svoboda, Nově objevený pramen pro dějiny mauzolea Redernů ve Frýdlantu v Čechách, *Sborník Severočeského muzea. Historia* 13, Liberec 2004, s. 12–16.

Milan Svoboda, Znovunalezený a vydaný rukopis Franze Némethyho o dějinách držitelů Frýdlantu (1278–1803), *Fontes Nissae. Prameny Nisy* 8, 2007, s. 183–186.

Milan Svoboda, Pohřební plátno s Melchiorem z Redernu, in: *Sborník Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Liberci*, Liberec 2008, s. 137–145.

Milan Svoboda, *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011.

Milan Svoboda (rec.), Piotr Oszczanowski, Pomnik chrześcijańskiego rycerza. Nagrobek Melchiora von Redern we Frýdlancie – opus vitae Gerharda Hendrika z Amsterdamu, Wrocław 2013, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* 15, 2014, č. 3, s. 115–116.

Milan Svoboda, Sgrafita na hradě a zámku Frýdlant, *Fontes Nissae. Prameny Nisy* 14, 2013, č. 1, s. 2–19.

Milan Svoboda, Utváření (sebe)reprezentace křesťanského rytíře jako protitureckého bojovníka: příklad Melchiora z Redernu (1555-1600), *Historie – Otázky – Problémy* VI, 2014, č. 2, s. 169–185.

Milan Svoboda, Sepulkrální památky nižší šlechty na Frýdlantsku v 16. –18. století (vývoj, bádání, výsledky, výhledy), *Epigraphica & Sepulcralia* 6, 2015, s. 161–176.

Milan Svoboda, Zámecká kaple v Liberci: Zjevná i zmizelá minulost, *Dějiny a současnost*, 2016, s. 28-29.

Milan Svoboda, Frýdlant, in: Michal Konečný (ed.), *Na věčnou paměť, pro slávu a vážnost. Renesanční aristokratická sídla v Čechách a na Moravě ve správě Národního památkového ústavu*, Brno 2017, s. 209–229.

Milan Svoboda, Kateřina hraběnka Schliková, provdaná z Redernu (ca 1564–1617). Šlechtična na sklonku renesance a její životní role, in: Gabriela Kalinová (ed.), *Sborník příspěvků z mezinárodního historického symposia „Významné ženy Ostrova“*, Ostrov 2019, s. 231–251.

Táňa Šimková, *„Hrad přepevný je Pánbůh náš“: saská luterská šlechta severozápadních Čech ve světle raně novověké sakrální architektury*, Ústí nad Labem 2018.

Táňa Šimková, Výstava saská renesance, *Monumentorum custos: časopis pro památky severozápadních Čech*, 2013, s. 104–105.

Petra Šternová (ed.), *Soupis nemovitých kulturních památek v Libereckém kraji*, Liberec 2010–2013.

Svatopluk Technik – Rudolf Anděl, *Města severních Čech*, Liberec 1967.

Jarmila Vacková, Epitafní obrazy v předbělohorských Čechách, *Umění XVII*, 1969, č. 2, s. 131–156.

Lenka Vaňková, Malované posmrtné portréty, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 47–50.

Lenka Vaňková – Veronika Pilná, *Metodika datování a interpretace portrétů 16.-18. století pomocí historické módy*, Praha 2013.

P. V. [Pavel Vlček], heslo Spazio, Marco, in: Jindřich Anger et al., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 610–611.

J. V. [Jakub Vítovský], heslo Gross, Jakob, in: Jindřich Anger et al., *Encyklopedie architektů, stavitelů, zedníků a kameníků v Čechách*, Praha 2004, s. 205.

Zikmund Winter, *Zlatá doba měst českých*, Praha 1991.

Marius Winzeler, Posmrtný portrét Melchiora z Redernu, in: Milena Bravermanová – Dobromila Brichtová – Beket Bukovinská et al., *Podoby a příběhy. Portréty renesanční šlechty* (kat. výst.), Kroměříž 2017, s. 85–87.

Jana Wojtucka, Vratislav, slezská perla v České koruně. Příspěvek k dějinám a významu Vratislavi na přelomu 15. a 16. století, in: Luděk Březina – Jana Konvičná – Jan Zdichynec (edd.), *Ve znamení zemí Koruny české. Sborník k šedesátým narozeninám profesorky Lenky Bobkové*, Praha 2006, s. 79–96.

Zora Wörgötter, Zrcadla smrti. K ikonografii memorií raného novověku, in: Ondřej Jakubec et al., *Ku věčné památce. Malované renesanční epitafy v českých zemích* (kat. výst.), Olomouc 2007, s. 25–35.

Jan Žižka, *Hospodářské dvory bývalých panství v Čechách*, Praha 2018.

10.3 Školní práce

Hana Myslivečková, *Moravská sakrální architektura v letech 1580–1660* (disertační práce), Katedra teorie a dějin umění FF UPOL, Olomouc 2020.

Petra Šternová, *Sepulkrální památky okresu Liberec do počátku 17. století* (diplomová práce), Katedra historie FF UJEP, Ústí nad Labem 2002.

František Švejda, *Soupis hmotných památek na Frýdlantsku a popis jejich stavu v roce 2001. S ohledem na funerální plastiku 15.-18. století* (diplomová práce), Katedra dějepisu TUL, Liberec 2004.

Martina Vokatá, *Reprezentace uměním: Náhrobek posledních Redernů ve Frýdlantě v Čechách* (diplomová práce), Ústav dějin umění FF MUNI, Brno 2001.

11 Seznam obrazového materiálu v příloze

1. Gerhard Hendrik, kazatelna, 1605, Olešnice, bazilika sv. Jana Evangelisty.
Foto: dostupné z: <https://polska-org.pl/6014559,foto.html?idEntity=4098777>
2. Gerhard Hendrik, epitaf Johanna Cratona von Craffheim, Vratislav, bazilika sv. Alžběty. Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
3. Gerhard Hendrik, epitaf Kaspara Hesslera, Vratislav, bazilika sv. Alžběty.
Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
4. Friedrich Gross a Gerhard Hendrik, Vratislav, Kamienica pod Gryfami.
Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
5. Portál, Gerhard Hendrik, Vratislav, Kamienica pod Gryfami.
Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
6. Gerhard Hendrik, erb z epitafu Andrese Dudycza, 1589, alabastr, Vratislav, Městské muzeum (původně z baziliky sv. Alžběty). Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
7. Gerhard Hendrik, erb z epitafu Andrese Dudycza, 1589, alabastr, Vratislav, Městské muzeum (původně z baziliky sv. Alžběty). Foto: Tereza Vlková a Vilém Markvart
8. Náhrobek Jeronýma z Biberštejnu, po 1549, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže. Foto: archiv autora
9. Náhrobek Jana VI. z Biberštejnu, po 1550, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže. Foto: archiv autora
10. Náhrobek Kryštofa z Biberštejnu, po 1551, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže. Foto: archiv autora
11. Náhrobník Adama ze Schweinichenu, 1610, pískovec, Andělka, hřbitovní márnice u kostela sv. Anny. Foto: archiv autora
12. Náhrobník Kašpara Kristiána ze Schweinichenu, 1644, pískovec, Andělka, hřbitovní márnice u kostela sv. Anny. Foto: archiv autora
13. Náhrobník Abrahama z Eberhardtu a náhrobník Heleny z Eberhardtu, pískovec, Dolní Oldříš, kostel sv. Martina. Foto: archiv autora
14. Náhrobník Michaela z Eberhardtu a náhrobník Anny z Eberhardtu, pískovec, Dolní Oldříš, kostel sv. Martina. Foto: archiv autora
15. Náhrobník Jiřího z Maxenu, Anny z Maxenu a Veroniky z Quos, pískovec, Krásný Les, kostel sv. Heleny. Foto: archiv autora
16. Epitaf neznámých, pískovec, Ves, hřbitovní zeď u kostela sv. Vavřince.
Foto: archiv autora
17. Náhrobník Anny z Gersdorfu, roz. z Belvic a Salomeny roz. ze Salzy, pískovec, Ves, kostel sv. Vavřince. Foto: archiv autora

12 Obrazový materiál v příloze

Obr. 1: Gerhard Hendrik, kazatelna, 1605, Olešnice, bazilika sv. Jana Evangelisty

Obr. 2: Gerhard Hendrik, epitaf Johanna Cratona von Craffheim, Vratislav, bazilika sv. Alžběty

Obr. 3: Gerhard Hendrik, epitaf Kaspara Hesslera, Vratislav, bazilika sv. Alžběty

Obr. 4: Friedrich Gross a Gerhard Hendrik, Vratislav, Kamienica pod Gryfami

Obr. 5: Portál, Gerhard Hendrik, Vratislav, Kamienica pod Gryfami

Obr. 6: Gerhard Hendrik, erb z epitafu Andrease Dudycza, 1589, alabastr, Vratislav, Městské muzeum (původně z baziliky sv. Alžběty)

Obr. 7: Gerhard Hendrik, erb z epitafu Andrease Dudycza, 1589, alabastr, Vratislav, Městské muzeum (původně z baziliky sv. Alžběty)

Obr. 8: Náhrodek Jeronýma z Biberštejnu, po 1549, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

Obr. 9: Náhrobek Jana VI. z Biberštejnu, po 1550, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

Obr. 10: Náhrobek Kryštofa z Biberštejnu, po 1551, pískovec, Frýdlant, kostel Nalezení sv. Kříže

Obr. 11: Náhrobník Adama ze Schweinichenu, 1610, pískovec, Andělka, hřbitovní mármice u kostela sv. Anny

Obr. 12: Náhrobník Kašpara Kristiána ze Schweinichenu, 1644, pískovec, Andělka, hřbitovní márnice u kostela sv. Anny

Obr. 13: Náhrobník Abrahama z Eberhardtu a náhrobník Heleny z Eberhardtu, pískovec, Dolní Oldříš, kostel sv. Martina

Obr. 14: Náhrobník Michaela z Eberhardtu a náhrobník Anny z Eberhardtu, pískovec, Dolní Oldříš, kostel sv. Martina

Obr. 15: Náhrobník Jiřího z Maxenu, Anny z Maxenu a Veroniky z Quos, pískovec, Krásný Les, kostel sv. Heleny

Obr. 16: Epitaf neznámých, pískovec, Ves, hřbitovní zeď u kostela sv. Vavřince

Obr. 17: Náhrobník Anny z Gersdorfu, roz. z Belvic a Salomeny roz. ze Salzy, pískovec, Ves, kostel sv. Vavřince

13 Seznam textových příloh

1. Přepis vydaného popisu mauzolea Redernů od Gerharda Hendrika - překlad Milan Svoboda, *Redernové v Čechách. Nalézání zapomenutých příběhů 16. a 17. věku*, Praha 2011, s. 359–361.
2. Přepis testamentu Melchiora z Redernu – překlad Pavel Král, *Mezi životem a smrtí. Testamenty české šlechty v letech 1550 až 1650*, České Budějovice 2002, s. 305–311.

14 Textové přílohy

14.1 Popis mauzolea Redernů Gerhardem Hendrikem

„Tento předmět a nádherné dílo lze od základu až nahoru vidět následovně:

Nejprve je dole vidět dobytí a obsazení pevnosti Pápa, odlité z kovu a pozlacené v ohni, dva lokty dlouhé a loket široké. Vedle toho na obou stranách dva zajatí ukovaní Turci, vytesané z červeného mramoru, kteří nesou celé dílo. To je zdobeno všelijakou válečnou municí. Na něm, přímo uprostřed bylo vztyčeno z kovu odlité vyobrazení a portrét pana Melchiora z Redernu ve velikosti, jako když byl živý. A vedle něj ze zeleného jaspisu sloupek, na němž leží jeho levá ruka, což značí vytrvalého, znamenitého hrdinu.

Na pravé straně stojí urozená hraběnka a paní, paní, atd., jeho srdci nejmilejší paní manželka, také odlitá z kovu, a vedle ní postavený stůl ze zeleného jaspisu, na němž je z alabastru krásně vytesaný šlikovský erb, etd.

Na levé straně je jejímu srdci nejmilejší jediný syn, také urozený pán, pan Kryštof z Redernu, svobodný pán na Frýdlantu, Liberci a Závidově, atp., stolník římského císařského veličenstva, atd. Také postaven odlitý z kovu v životní velikosti. Všichni tři jsou čistě vyřezáni a vytepáni se všelijakou ozdobnou prací na vojenské výzbroji a oděvu, atd.

Za vyobrazeními vystupují v mědi tepané a v ohni pozlacené práce.

Nad nimi a pod nimi na zeleném mramoru krásné latinské verše a rozmluvy, vše vytesané a pozlacené, atd.

Latinské verše, které stojí pod panem Melchiorem z Redernu, svobodným pánem a rytířem, atd., jsou tyto:

'Grata mihi pietas tua, cara Marita, Fidesque, / Et grata haec, Fidei Sunt Monumentu tuae. / Grator at Nati tua cura, sed ó! mea quondam: / Cura quoq(ue): ó! Generis spes mea Nate mei. / Sis pius umprimis, Cari dein gesta Parentisd, / Magno imitare animo, nomine magnus eris.'

Latinské verše paní hraběnky, její milosti, které stojí nad ní, jsou tyto:

'Care Marite, meo mihi pectore carior, et dūm / Vita tibi fuit, et nunc, ubi morte jaces, / Carus eras, et carus eris; carus quoq(ue) per te, / Unica qui vitae fax mihi, Natus erit. / Utq(ue) patescat amor meus iste nepotibus olim. / Haec fidei monimen sint monumenta meae.'

Latinské verše mladého pána, pana Kryštofa z Redernu, svobodného pána, atd., které také stojí nad ním v pozlacených písmenech, znějí takto:

'Ó! vitae Cynosura meae, Pater una, viaeque, / Ó! Calcar gestis ad pia gesta tuis, / Sedulus istud agam, tua per vestigia currens, / Addat uti (et) Longum cum Jova, spes mea; Mater agat.'

Nad starým pánem je k vidění 16 (erbů) jeho předků aneb příbuzných z kovu a pozlacených ohněm: Nad nimi letí zlatá římská orlice, za ní jsou dvě ctnosti, Naděje a Víra.

Vedle po obou stranách jsou dva letící andělé, vytesaní z bílého mramoru, a to na pravé straně s (helmicí) a přikryvadly, jako když byl (Redern) za své znamenité skutky pasován rytířem, druhý anděl na levé straně drží vavřínový věnec a pokládá ho na téhož pána.

Mimo to na obou stranách je šest kolumnů aneb sloupů vytesaných z bílého mramoru a zeleného jaspisu, každý vysoký pět loktů. Na nich čtyři celé korintské hlavice, zcela pozlacené, a dvě z míšeňského alabastru.

Na pravé straně na nich je přivěšena z kovu (zhotovená) bitva před Sisakem a na levé straně obléhání Velkého Varadína, také odlité z kovu, čistě ryté a obojí pozlaceno ohněm, atd.

Nad tím na pravé straně nad paní hraběnkou atd. bojující král David na koni a vedle něj bojovný hrdina Jozue. Na levé straně Juda Makabejský vedle Gedeona, taktéž bojující na koni, celý hladce tesaný z červeného mramoru, každý dva lokty vysoký.

Poté nahoře ve středu erb pana Melchiora z Redernu, svobodného pána a rytíře, tesaný z červeného mramoru, taktéž pět loktů vysoký, a vše prolamovaná práce. Nad ním vysoko stojící, dva lokty vysoký, vítězný Spasitel, který přemohl smrt a ďábla.

A co se tu nachází kromě andělů, cherubů, pozlacených lvích hlaviček a jiných krásných ozdob ze zlata, jimiž je celé dílo přikresleno a zdobeno, jako také lze pak dostatečně zjistit a vidět.

Pozlacení celého díla přišlo na 300 zlatých uherských.

Výška celého tohoto díla dosahuje patnáct loktů.

Šířka deset loktů.

A celé toto dílo je sestaveno z červeného českého, zeleného slezského a bílého frýdlantského mramoru a jaspisu.

Zčásti byl přivezen také bílý z Anglie, z Polska a z ruského Lvova.

Jinak bylo (dílo) posázeno jinými drahokamy jako topasy, safíry, rubíny a podobnými.

Na toto dílo také přišlo:

Z kovu 80 centnýřů.

A zpracovaného mramoru 520 centnýřů.

Na něm pracovalo 18 (lidí) až pět let, z čehož každý může lehce srozumět a vyvodit, co takové dílo mohlo stát, atd.

Toto dílo bylo zhotoveno roku 1610, 25. listopadu, což byl den svaté Kateřiny, a šťastně vztyčeno a uděláno v kostele ve Frýdlantu.

Ode mne, Gerharda Heinricha z Amsterodamu, toho času sochaře ve Vratislavi.“

14.2 Testament Melchiora z Redernu

„Ve jménu svaté a nerozdílné Trojice, jediného pána Boha trojího v osobách na věky věkův požehnaného, Amen.

Já, Melichar z Redernu na Frýdlantě a Zeydeneberku, známo činím tímto listem vůbec přede všemi.

Kterak majíce v bedlivém uvážení svém a přemejšleje nato každého času, že zde na světě člověk čas krátký k živobytu propůjčenej zůstává, v kterémž lidé den ode dne z tohoto světa na onen věčný odcházejí. Neb nic jistějšího člověku na světě není jako smrt a na druhou stranu zas nic nejistějšího jako hodina smrti. Poněvadž všecker, co se narodilo, k konci svému, totiž k smrti a vyjití z tohoto světa, přijítí musí. A jakož nejbohatějšímu a nejmocnějšímu, tak i nejchudšímu uloženo jest jednou umřítí, což vše pro hříchy prvních rodičův našich a naše na nás přichází.

I jsouce já také pro hříchy své často v trestání Božím postaven a nemocmi těžkými navštěvován a nechtíce tomu, abych, přijda v těžkou nemoc, věcmi těmito vezdejšími časnejmi a pomíjejícími se zanepraždňovati měl, nýbrž jako i kdy prve, očekávající každé hodiny smrti, s potěšdním toho abych z tohoto světa vykročiti tím lépeji, svědomí své spokojiti, duši mou v ruce Boží (což při takových lidech činiti sluší) poručiti a toho s veselím a radostí očekávati mohl.

Zvláště pak maje na paměti to, kterak na milostivou vůli Jeho Milosti císařské, pána, pána nás všech nejmilostivějšího, opět proti žiznivému nepříteli všeho křesťanstva Turky v boj vyjeti a s jinými věrnými křesťany a bojovníky proti témuž nepříteli rytířsky se postaviti a pro jméno pána spasitele a vykupitele Ježíše Krista s pomocí jeho bojovati mám, a nevěda, na kterou stranu pán Bůh všemohoucí boje

a vítězství, zdali na stranu nepřítelů čili na stranu křesťanů svých věrných propůjčiti ráčí. Kdybych i já v témž boji z tohoto světa sešel, aby raději mezi manželkou, synem mým, a jinými přáteli mými svornost a láska křesťanská bejtí a zůstávati mohla. Nežli jaké nevole a různice po smrti mé mezi týmiž přáteli mými nastati měly.

A protož jsa díka pánu Bohu zdrav, paměti dobré a rozumu zdravého užívaje, umínil sem o statku a jmění svém, kteréhož mi pán Bůh z milosti do vůle své božské propůjčiti, a mne nad ním jako vladařem postaviti ráčil, kšaft a pořizení učiniti.

Přede všemi pak věcmi a nejprve duši svou milou, kteráž mi od pána Boha dána a v tělo mé od něho vdechnuta jest, v ruce Boží poroučím, tě nepochybně, nýbrž celé a dokonalé naděje jsa, a tomu jistotně věře, že pán Bůh všemohoucí pro své nevýmluvné milosrdenství a pro zásluhu syna svého milého Pána Ježíše Krista jí v ruce své přijíti a v počet svých věrných vyvolených v odpočinutí věčně a při blahoslaveném mne i jiných těl mrtvých z mrtvých vzkříšení a těla mého oslavení a v též tělo mě ji zase vdechnutí k vidění jeho Božské milosti tváří v tvář a ustavičně na tvář jeho hledění a sloužení uvést ráčí. Amen.

Dále pak maje list mocný od nejjasnějšího, a nejnepřemoženějšího knížete a pána, pana Rudolfa druhého, z boží milosti voleného římského císaře, po všecy časy rozmnožitele říše a uherského, českého, dalmatského, charvatského krále, arciknížete rakoužského, markrabě moravského, luocemburského a slezského knížete a luožického markrabě, pána mého nejmilostivějšího, kterýmžto listem Jeho Milosti císařská, jakožto král český, vůli svou jistou a moc plnou mně dávajíce toho dopouštěti ráčí, abych všecek a všelijaký statek svojoj movitý i nemovitý, dědičný neb zápisný, kterýž mám a neb ještě jmíti budu, bez statkuov lenních a manských, i na kterýchž Jeho Milosti nápadové spravedlivě náležejí, odkázati neb poručiti mohl a moc měl za zdravého života, neb na smrtedlné posteli, komuž se mně kolivěk a kdy kolivěk zdáti a líbiti bude. A také abych mohl a moc měl zdělati poručníky statku svého a dětí svých, kteříž se mně užiteční zdáti a viděti budou. A to bez Jeho Milosti budoucích Jich Milostí králův českých i jiných všech lidí všelijaké překážky. Však to zřídíc listem pod svou pečetí a tří nebo čtyř pánuov neb dobrých urozených lidí pečetmi na svědomí. Tak jakž týž list mocný Jeho Milosti visutou, jenž jest dán na Hradě pražském v pondělí po svatém Šťastném (18. ledna) léta od narození Syna Božího tisícího pětistého osmdesátého, to v sobě šíř obsahujíc zavírá.

I na takový list mocný Jeho Milosti císařský, jakožto krále českého, takto o statku svém, kterýž z milosti Boží kdekoliv a na čemkoliv mám a kterejž se koliv po smrti mé najde, movitej neb nemovitej, dědičnej neb zápisnej na listech hlavních právem listu hlavního i jiných všelijakých pojištěných šuldprýfích, zápisích, majestátích tak, jako bych na to na vše řádné dobré vůle zdělal. Též na hotových penězích, klenotích, svrščích a nábytcích, což toho nyní na čemžkoliv mám aneb potom ještě bohdá míti budu a ten po smrti mé zůstane, na čemž by ten koliv nalezen a za kýmžkoliv uptán býti mohl, nikdež nic o všem nevyměňujíc, též všechna a všelijaká práva a spravedlnosti svá, kteréžkoliv, k čemužkoliv, po komžkoliv, na čemžkoliv, kdežkoliv mám, a neb ještě potom po komžkoliv, kdykoliv, k čemužkoliv, a na čemžkoliv jmíti ještě budu, kdež by se to koliv za kýmžkoliv najíti a vyhledati mohlo.

To všeckno dávám a odkazuji po smrti své teprve a prve nic Krystofovi z Redernu, synu mému nejmilejšímu. Nad kterýmžto statkem mým vším a všelijakým, též dotčeným Krystofem, synem svým, i jinými dětmi mými, dal-li by mi Pán Bůh které více, činím a nřizují mocnou otcovskou poručnicí urozenou paní, paní Kateřinu z Rederu rozenou hrabinku z Pasounu a z Lokte, manželku mou nejmilejší, až do stavu jejího změnění. A pakli by stavu nezměnila, až do smrti její neb do dojití k letům spravedlivým syna mého.

Kradě pak a ku pomoci též manželce mé, pro lepší statku mého i syna opatrování, dožádal sem se a přidávám za poručníky, urozeného pána pana Jiřího z Rederu, svobodného pána na Velikém (Střelici), Tošku a Pískovici, Jeho Milosti císařské dvorskou komorní radu, a urozeného a statečného rytíře pana Joba ze Salcu na Eberšpachu a Velikém Krausu, staršího kraje gerlického, pana ujce mého milého, tak, aby po smrti mé táž manželka má a páni poručníci vejše psaní v tejš statek můj všecken, buď sami o své újmě aneb s jedním komorníkem pražským, se uvázali, jej popsati, zinventovati dáti, jeho držeti a užívati až do let spravedlivých nadepsaného syna mého mohli, chtěce tomu, aby od též poručnice a poručníků čtyry osoby z manův k statkům mých náležitých, tolikéž čtyry osoby z měst mých Frýdlantu a Reichnberku nařizeni byli. Kteřížto aby ouředníku neb správci týchž statků nápomocni byli prospěšně a užitečně k dobrému syna mého týž statky mé spravovati a hospodařiti tak, aby raději témuž synu mému statku přibejvalo, nežli ubejvalo.

V kterémžto poručenství táž manželka má dotud a tak dlouho bejti a trvati má, dokudž by na stolici vdovské seděla a stavu svého nezměnila. A když by pak stav svůj vdovskej proměnila a se vdala, tehdy vejše psaní páni poručníci, zůstávaje v témž poručenství, aby mohli sami téhož statku mého v držení a užívání předce zůstávati až do let spravedlivých syna mého dvadcíti, a jemu jeho nižadným způsobem dříve postupovati nemají, leč by, jakž dotčeno, let svých dvaceti došel. A doжда týchž let, mají a budou povinni táž poručnice aneb páni poručníci témuž synu mému téhož všeho statku jakž nahoře dotčeno, zouplna bez umenšení postoupiti bez odpornosti.

Dáleji pak v tom své dotčené manželce mé a pánům poručníkům důvěřuji a jich za to žádám, že syna mého sobě poručena míti k bázni Boží, k dobrým mravům a ctnostem všelijakým, pobožnosti dobré věsti budou, umění liternímu, zvláště pak jazyku českému, i jiným pobožným, dobrým, chvalitebným ctnostem učiti a na učení do cizích zemí dají, žádného nákladu v tom nelitujíc. A dokudž v Království českém zůstávati bude, na něj každého roku tři sta kop míšenských nakládati a vydávati budou. A když by pak z země ven na učení do cizích krajin a uniwersii dán byl, tehdy tomu chci, aby na vychování téhož syna mého pra(e)ceptoru a jiné čeládky jeho jeden tisíc tolarův vydáváno bylo. A byl-li by té vůle a úmyslu do jiných zemí, jako do Vlach a Frankreihu, jedti, a že by manželka má neb páni poručníci jemu k tomu radili, a jeho dobré viděli a znali, to v moci a u vuoli jich zůstavuji. A na takovou cestu budou moci jemu také peníze vedle uznalé potřeby dáti tak, jakž by toho potřeba ukazovala. Však tomu chci, aby se v týchž zemích dlouho nezdržoval, než toliko v nich se projel a ohlídl.

Pakli by často psaný syn můj chtěl doma na kterémkoliv statku svém zůstatí, tehdy tomu chci, aby mu na potřeby jeho šest set tolarův každého roku, k tomu na koně obrok, na něho i na čeládku jeho strava náležitá dávána byla.

Také tomu nechci, aby týž syn můj kde při kterémkoliv dvoře v službě, nadto pak při cizích vojnách, bojích a válkách a v cizích zemích za hodnými příčinami zůstávati měl. Nýbrž když by toho jaká potřeba vlasti jeho nastala, ji chrániti, fedrovati, retovati jakož to své milé vlasti pomáhal.

A jakož vejše psaná Kateřina z Rederu, manželka má milá, věna svého za mnou deset tisíc kop míšeňských i také jistou sumu peněz, totiž jeden tisíc kop míšenských, každého roku z statku mého a panství mého Frýdlantu a nad věno na statku mém Neiendorfu, kterež jest za své vlastní peníze koupila, obzvláštním listem, kterýž od Jeho Milosti císařské, pána, pána mého nejmilostivějšího, potvrzený jest, zjištěno má,

při témž opatření a zjištění toho všeho zůstavuji a zanechávám, tomu chtíc, aby ona při tom při všem, jakž sem to nařídil, tak mocně a pevně zůstavena byla, toho užila a od žádného tím hýbáno nebylo. Jinak kdyby čeho toho užiti nemohla, aby mohla toho na jiných statcích mých postíhati a dobývati.

Co se pak priuileji a obdarování, kteréž ode mne a předkův mých poddaným mým na pivovar, tolikéž pečení chleba, šlachtátu, též jiných cechům a řemeslníkům daných dotýče, tomu chci, aby syn můj též poddané mé netoliko při týchž obdarováních mých a předkův mých zanechal, ale nad nimi i s budoucími potomky svými tak a nejinak, jakž které v sobě zní, ruku ochrannou držel, pod skutečným od pána Boha trestáním.

Z strany pak běžných peněz, kteréž na vychování stipendiatorův, neboližto správcův školních, ode mne nařízeny a dány jsou, jichž přes osm set tolarův vychází a jichž vždyckny přibejvá, o tom tak řídím. Aby jakž předešle, tak nyní a potom vždyckny zcela a zouplna vycházely a na vychování chudejch studentův na panstvích mých vynaloženy byly. Kteréž rychtář soudnej v městě mém Frýdlantu k sobě přijímati a z nich každého roku počet činiti má a povinen bude.

A co sem koliv před tím na vychování služebníkův kostelních a školních nařídil, jakž to vše v registřích úředních poznamenáno stojí, a to tak pevně a stálé býti a trvati má, jakž ode mne nařízeno jest, beze uší proměny. A nad tím paní poručnice a poručníci, i týž syn můj, přijda k letům, ruku svou držeti mají.

Toto pak z téhož statku svého řídím, odkazuji, poroučím a tomu chci, aby po smrti mé nadepsaná manželka má spolu s jinými pány poručníky to vše, což tak komu odkazuji, v roce pořád zběhlém po smrti mé byla povinna vydati.

Předně chudým lidem na panstvích mejch jedno sto tolarův, o kteréž je rozdělití mají.

K kostel hlavnímu v městě Frýdlantu tři sta tolarů.

K škole v Frýdlantu dvě stě tolarů na ten způsob. Poněvadž sem muziku do téhož kostela nařídil a mnoho na to vynaložil, aby z těch dvou pošt ourokové na zaplacení týchž muzikantů šli. A na doplacení jim služby město mé Frýdlant z důchodův svých městských také nakládati povinni budou.

Dále odkazuji k kostelu v městěčku Rychnberce, jedno sto a padesáte tolarův, k škole v měst(ečku) Reichnberku padesáte tolarův.

K kostelu v měst(ečku) Zeydenberce jedno sto tolarův, k škole v měst(ečku) Zeydenberce padesáte tolarův. A to vše po smrti mé budou povinni svrchu psaná manželka má a páni poručníci tejmž poddaným mým na hotové sumě, jakž nahoře dotčeno, v plném roce vyčísti aneb jednomu každému pod ourok sumu jeho pojistiti.

Také dávám a odkazuji mé nejmilejší paní sestře, paní Judit Šlikové hrabince z Pasounu a z Lokte rozené z Rederu a na Nejdeku, sedmnácte set kop míšenských. Ty aby se jí zaplatily tím zápisem, který mým na to sumu těch sedmnácte set kop míšenských na pana Štefana Šlika z Holejčě hrabi z Pasounu a z Lokte, pana švagra mého, mně svědčícím.

Item mému zvláště milému pánu ujci, panu Jobovi z Salcu, pro jeho ke mně dobré přátelství a upřímnou lásku jeden tisíc zlatých uherských, kterýž jemu ve dvou letech po mé smrti, každý rok po pěti stech dukátích, vydány aneb pořádně pojištěné bejti mají. A k tomu dva koně své nejlepší, kteréž by sobě on sám vybral. Aneb na místě těch dvou koní dvě stě tolarův.

A kdež sem některé kusy dědin rozdílně za dědičné koupil, jako v Pridlancu dva kusy za dva tisíce kop míšenských, kterýchž posavad v držení jsem, item Puncendorf dvůr i poddaný se vším, což k tomu náleží, kterýž jsem koupil za čtyry tisíce a dvě stě kop míšenských, též v Reichnberce dvůr rosntálský, s jeho příslušenstvím za dva tisíce a tři sta tolarův a k tomu jiné dvory vykoupené, jakožto v Hanychu a Bartlstorfu, kde sou prve vesnice byly, jakž registra ukazují a zač zaplacený jsou, nicméně i ty Jizerní Louky, kteréž jinak Iβerwiesen slovou, a mně na milostivou vůli Jeho Milosti císařské se čtyřma tisíci a pěti sty toлары hotových peněz, kteréž jsem na statcích rupprštorfskejch v Slezsku zdědil a od pana Zikmunda z Smiřic na Skalách a Dubu vedle učiněné mezi námi o to smlouvy vyplaceny jsou, to vše, jakž ty kusy dědin, tak i dvory výše psané, nemají býti více manské než dědičné.

Tak kdyby se přihodilo, že by syn můj v letech svých nerozumných z tohoto světa sešel a kšaftu pořádného neučinil, aby takové dědiny a dvory vykoupené, neb za ně tak mnoho peněz, na manželku mou často psanou přišlo a připadlo a k statku jejímu náleželo plným právem.

Pakli by se trefilo, že by táž manželka má nejmilejší prve nežli syn můj, a týž syn můj po ní dřív, než by k svým dospělým létům došel a sám by kšaft udělati mohl, z tohoto světa sešli, tehdy ty kusy dědin, aneb co platí, aby přišly na pana Joba z Salcu a děti jeho plným právem.

Také dávám a odkazuji svému starodávnému služebníku a ouředníku Michalovi Kahlferšovi dvě stě tolarův.

Co se pak dluhův mých, kterýmiž lidem povinen jsem, dotýče, toho jisté poznamenání na rejstříku synu mému zanechávám. A mimo ty paní poručnice a páni poručníci dotčení větším placením povinni nebudou. Nebo potřeby bude nato šetřiti a pozor dáti, poněvadž sekret můj velkej ztracen jest, aby někdo sobě nepořádných jistot na mne nezdělal, leč by ty rukou mou vlastní podepsány byly.

A jakož také od dobré paměti pana otce mého nejmilejšího při poslední vůli jeho i to zřízeno jest, aby čalouny i s medenci a konvici k ní přináležející na zámku Frýdlantu zůstávaly, toho také přitom tak zůstavuji, a tomu chci, aby to vše po smrti mé tak zůstávalo dotud, dokudž by rod pánův z Rederu zůstával a oni toho statku v držení byli.

Toto sobě také vymínuji, abych mohl z téhož statku svého komužkoliv, buď z služebníkův neb čeládky své do sumy pěti set kop míšenských dáti a odkázati, a to listem pod pečeti svou a na svědomí dvou dobrých lidí neb oustně na smrtebné posteli dal a odkázal, to aby každému beze všech odporů vydáno bylo.

A také abych mohl a moc měl tent kšaft muoj buď na díle neb dokonce zrušiti, jej zkaziti a jiný učiniti, když by se mi koliv vidělo a zdálo, bez překážky jednoho každého člověka. A učinil-li bych jinej, tehdy tento první proti poslednímu žádné moci míti nemá. Pakli bych jiného neučinil, tehdy tento své místo míti a v své celosti zůstati má.

Naposledy Jich Milosti nejvyšších pánův Ouředníkův zemských, též pánův předníkův pražských menších desk zemských zato žádám, že nad touto poslední vůlí mou ruku ochrannou držeti řáčí a tento kšaft můj po smrti mé i s listem Jeho Milosti císaře jakožto krále českého mocným ve dsky zemské, když by po smrti mé ke dskám zemským podán byl, vložiti a vepsati dají.

Pro lepší toho jistotu pečeť mou vlastní jistým mým vědomím dal sem přitisknouti k tomuto kšaftu a v něm se svou vlastní rukou podepsal. A na svědomí toho dožádal jsem se urozených pánův, pána, pana Voldřicha Felixa z Lobkovic na Bílině, Kosti, Beškovicích a Blatné, Jeho Milosti císařské rady a komorníka, pána, pana Adama mladšího z Valdštejna na Hrádku nad Sázavou a Lovosicích, Jeho Milosti císařské rady a komorníka, a pána, pana Adama Havla z Lobkovic na Duchcově a Střekově, že jsou též pečeti své na svědomí vedle mé přitisknouti dali, však sobě, dědicům a budoucím svým beze škody.

Jehož jest datum v sobotu den svatého Petra v okovách (1. srpna) léta tisícího pětistého devadesátého osmého.

Melichar z Rederu m(anu) p(ro)p(ri)a

15 Anotace

Jméno a příjmení	Soňa Vlková
Pracoviště	Katedra dějin umění
Vedoucí práce	doc. Mgr. Ondřej Jakubec, Ph.D.
Rok obhajoby	2022

Název diplomové práce	Sepulkrální památky v kostele Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu: nekropole rodu Redernů jako místo reprezentace šlechtického rodu
Název diplomové práci v anglickém jazyce	Sepulchral monuments in the Church of the Finding of the Holy Cross in Frýdlant: the necropolis of the Redern family as a place of aristocratic representation
Anotace diplomové práce	<p>Cílem této bakalářské diplomové práce je komplexní analýza prostoru kostela Nalezení svatého Kříže ve Frýdlantu jakožto šlechtické nekropole Redernů s důležitou reprezentační rolí. Práce se konkrétně zaměřuje na problematiku role kostela v rámci rodové reprezentace, a zejména na redernské sepulkrálie. Analyzuje přitom v čem jsou typické, a naopak unikátní v kontextu sepulkrální výtvarné kultury předbělohorské šlechty.</p> <p>Hlavními metodami této práce jsou jednak formální a obsahový rozbor sepulkrálií Redernů v tomto kostele, ale také hlubší socio-kulturní vhled do situace tehdejší frýdlantské společnosti a rodu Redernů. V rámci rozboru sepulkrálií se zaměřuji na náhrobek Bedřicha z Redernu, náhrobek Anny z Redernu, posmrtný portrét Melchiora z Redernu a následně na honosné kamenné mauzoleum Melchiora, jeho ženy Kateřiny a jejich syna Kryštofa.</p>
Klíčová slova	memoriální kultura, sepulkrální kultura, renesanční sochařství, Frýdlant, Redernové, šlechta, nekropole, severní Čechy, Hans Walther, Gerhard Hendrik
Anotace v anglickém jazyce	<p>The aim of this bachelor thesis is a complex analysis of the space of the Church of the Finding of the Holy Cross in Frýdlant as a necropolis of the Rederns with an important representative role.</p> <p>Specifically, the thesis is focused on the role of the church within the framework of family representation, and in particular on the Redern sepulchral monuments. In doing so, it analyzes in what ways they are typical, and conversely unique, in the context of the sepulchral art culture of the Pre-Battle of White Mountain Era nobility. The main methods of this work are both a formal and content analysis of the Redern sepulchralia in this church, but also a deeper socio-cultural insight into the situation of the contemporary Frýdlant society and the Redern family. In the analysis of the sepulchral sculptures, I am focusing on</p>

	the tombstone of Bedřich of Redern, the tombstone of Anna of Redern, the posthumous portrait of Melchior of Redern, and then the magnificent stone mausoleum of Melchior, his wife Katherine and their son Christopher.
Klíčová slova v anglickém jazyce	memorial culture, sepulchral culture, Renaissance sculpture, Frýdlant, Redern family, nobility, necropolis, northern Bohemia, Hans Walther, Gerhard Hendrik
Přílohy vázané v práci	17 vyobrazení + 2 textové přílohy
Rozsah práce	117 stran
Jazyk práce	český